

קול התאהדו תינו

יו"ל ע"י התאחדות האגרכים החסידי סאטמאר

בגשיאות כ"ק לרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

ואתה עיף ויגע ולא ירא אלקים

במנוחה והשקט שקוע בהרהורים ישב לו הסוחר העשיר במרכבתו הדוהרת כשפניו מועדות אל עבר העיר לייפציג כדי להגיע ליום השוק שמתקיים שם מידי שנה בשנה וכל עשירי ואצילי המכיבה נמלו חלק בה.

יום השוק הגיע, והעשיר קנה כמות גדולה של סחורה, ונתן לאחד מהנערים הסבלים שיביאו את החילותיו אחריו לביתו, והוא נסע לפניו.

כשהגיע הנער אל הסוחר לביתו הניח את חבילתו ובא לבקש את שכר טרחתו, טיפות זיעה נמפו מעל פניו המיוגעות, נענה אליו העשיר ואמר לו כי אין זו הסחורה שלו וכי מעה והביא חבילה אחרת במקומה.

הנער הביט בו בתימה ושאלו: מנין לך זאת, הרי עדיין לא ראית את החבילה המונחת בחוץ, אמר לו הסוחר, על פניך ניכר שהזעת והתאמצת לשאת את חבילתי, ואילו החבילה שלי הרי היתה קלה, ולא היית צריך להזיע ולהתאמץ כדי לשאת אותה.

משל זה ידוע בשם המוניד מדובנא ועליה אמר הרמ"ק מקאצק שהוא אחד משלושת המשלים שלו אשר אמר ברוח הקודש.

והנמשל הוא, שהקב"ה אומר לישראל (ישעי' מג כב) ולא אותי קראת יעקב כי יגעת בי ישראל, דהלא אם היית קורא לה, לא היית מתאמץ כל כך בלימוד התורה ושמירת המצוות, וכפי שנאמר (במדבר כג כא) "ולא ראה עמל בישראל" דישאל בני העליה אינם מרגישים עמל ומירחה בלימוד התורה.

והוא הדבר אשר אמר הכתוב "ואתה עיף ויגע", שאם התורה והמצוות בא להאדם ע"י מירחה וקשה לו לקיימם, אזי סימן הוא "ולא ירא אלהים", שאינו לומד תורת ה' ביראה טהורה, כי חבילתו של הקב"ה קלה היא, כדכתיב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, ואין הקב"ה בא במרוניא עם בריותיו.

ודבר זה צריך להיות לנו נר לרגלנו שתורת ה' הינה מתוקה מדבש ונופת צופים, וכאשר מרגישים את הטעם בלימוד, אין מרגישים בעייפות, ואם ה"ו עייפים ויגעים אז מוכח שאין לומדים תורה לשמה, והחלפנו את הסחורה, דהרי טוב סחרה מכל סחורה, ולא קשה לקיימה. ועל זה תפילתינו שגורה בפנינו בכל יום ויום בברכת התורה "והערב נא ה' אלוהינו את דברי תורתך בפנינו", שיהי' דברי התורה ערבים ומתוקים לנו, כלומר שנזכה ללמוד תורה באהבה וביראה.

תוכן הענינים

- א. לקח טוב.....
- ב. דגש הפרים - לקיחת הפרים.....
- ג. קדוש י"א פר צ"ו.....
- ד. בשפת צדיקים - לשון חכמים.....
- ה. פרשת אהרן להכפה - דורש טוב.....
- ו. שבת "רפג"ז.....
- ז. פינת קרת.....
- ח. חוקים להורותם.....
- ט. פשיב כהלכה.....
- י. סוכה כהלכתה.....
- יא. היולדא דעיקרא.....
- יב. דבר בעתו.....
- יג. נועם שבת.....
- יד. פשוטאן פלכים.....
- טו. דברות קודש.....

אבות פרק א'

ה' יסמור צאתנו ובואנו לחיים ולשלום

שמירה

לימי הקיץ ולכל ימות השנה

סימנטיק נישט:
 רבי יחזקאל מליץ
 רבי יחזקאל מליץ
 רבי יחזקאל מליץ
 רבי יחזקאל מליץ
 רבי יחזקאל מליץ

1888-REB-MEIR
 (1088-732-0247)

להכנסת מודעות, מול טוב, הנצחת שם, לעיני, אפשר לפנות:
 להר"י אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש הי"ד
 052-7648437
 כל הזכויות שמורות ©

מרכז המוסדות דרבינו יואל מסאטמאר

נתייבד ע"י ב"ק מרן רבינו הקוד"ט זיעוועבי"א • בנשיאות כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

קרית יואל - בני ברק

כוס תנחומין

מריחוק מקום וקירוב לב, משתתפים אנו בצער רב, באבלו של ידידינו הרבני הנגיד הנכבד, עושה ומעשה צדקה וחסד, האי גברא יקרא, מהיושבים ראשונה במלכות סאטמאר המעטירה, לבו ער וחם לטובת מוסדותינו הק' בכל עת תמיד, האדם היקר באנשים, ראש וראשון לכל דבר שבקדשים, נודע לתהילה, נחמד למטה ואהוב למעלה,

ה"ה ידידינו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

מז"ה

אברהם וידער

הי"ו

ראש העיר קרית מלך רב, קרית יואל יצ"ו

המתאבלים מרה בפטירת זוגתו החשובה אשת חיל עטרת בעלה
ויהללוה בשערים מעשיה

מרת רחל שיינדל ב"ר יושע ע"ה

ואתו עמו שגורה תנחומינו בזה

**למע"כ בניו החשובים
וכל המשפחה הנכבדה שיחיו**

תנחומינו הנאמנים ישעשעו נפשכם, המקום ינחם אתכם, ולא ישמע עוד שוד ושבר בגבולכם, ששון ושמחה ישיגוכם, ונסו יגון ואנחה מכל גבולכם, ואך טוב וחסד ירדפכם, כל ימי חייכם, ובפעולותיכם הכבירים והמפורסמים, תמצאו נחומים, ויושר תליץ בעדכם בגנוי מרומים, עדי יקיצו וירננו שוכני עפר במהרה בקרב הימים.

החותמים במדרש תנחומי"א

הנהלת מוסדות סאטמאר בני ברק

לקח טוב

ליקוטים יקרים. לפי סופרים וספרים,
ע"ד מוסר והסידות נאמרים

חודש אלול יכולין לתקן כל ימות השנה ולכן נרמז ב'ירח ימים', שהוא ירח הכולל כל הימים

ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים וגו'. "ירח ימים" הוא לכאורה כפל לשון, ולא היה צריך לומר אלא "ירח" ותו לא. ונראה, דהנה איתא בגמרא (כתובות נז.) "נותנין לכתולה שנים עשר חודש", ואמרו חכמי המוסר שהוא רמז על חודש אלול שמזלו בתולה, שאם שב האדם אל ה' בכל לבבו, אזי בימים אלו היכולת בידו לתקן את כל אשר חטא במשך כל ימות השנה. "והנה, ידוע דימים אשר אין בהם חפץ לא יחשבו במספר ימיו, ועל ידי שמתקן בחודש אלול כל מעשיו שבכל ימות השנה נותנין לו כל י"ב חודש. והיינו דאמרו רז"ל בלשון קדשם ברמז: "נותנין לכתולה י"ב חודש".

והנה, בשל"ה חק' מכוון שהפסוק "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים" רומז על חודש אלול, שצריך לתקן בדמעות על אשר נתרחק מהקב"ה (אביה, ומכנסת ישראל אמה) במשך כל ימות השנה. ולפי"ז י"ל דהיינו דקרי ליה "ירח ימים" חודש שהוא שנה, על דרך דכתיב (ויקרא כה, כט) "ימים תהיה גאולתו", דהיינו שנה (עיי"ש בפירוש"י) הוא חודש אלול שכלול בו כל ימות השנה.

ערוגת הברוש

רק ע"י ענוה ושפלות ברח יתירה יוכה להדבק בצדיקים ולהיות מחובר לטהור טהור

השמר בנגע הצרעת לשמור מאוד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים וגו'. תיבת 'מאוד' היא לכאורה אך למותר, כמו גם אריכות הלשון: "הכהנים הלויים" וגו', היא לכאורה אך למותר, וכן "השמר וגו' לשמור וגו' ולעשות". ויש לומר על דרך אמרם ז"ל שהנגעים באים בעון גיאות (ערכי טז.) וזהו: "השמר בנגע הצרעת", רצ"ל, כשתרצה להשמר מזה, תראה "לשמור מאד" להיות מאד מאד עניו ושפל רוח. מאד בנימטריא מ"ה המורה להכנעה וענוה, כמו שאמר משה רבינו ע"ה (שמות טז, ז) "ונחנח מה", וגם ע"ד אמרם ז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח" וכו'. והוסיף הכתוב ואמר: "ולעשות ככל אשר יורו אתכם הכהנים הלויים", היינו, כי על ידי ענוה יתירה אפשר לו להדבק בתלמידי חכמים, הצדיקים אשר הם המה הכהנים העובדים ונלויים לה' ית"ש, ועל ידי זה נעשה מחובר לטהור וטהור הוא (ע"י כלום יב, ב).

משמרת איתמר (ועיי"ש)

כיון דחלק אלוק ממעל שבאיש ישראל אינו נפגם לעולם, ע"כ בנקל לו לשוב בתשובה

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבינו. איתא בזוהר חק' (וה"ה עב ע"א) דקאי על מלחמת היצר. ולכאורה אינו מובן, וכי מיד כשיצא ללחום יתן ה' בידו את היצר הרע, והלא כמה יגיעות צריך האדם להגיע על זה. ויובן בהקדם דברי הראשונים שטיקור התשובה היא קבלת הלב בקבלה אמיתית שלא ישוב עוד לכסלה, ויקבל על עצמו מהיום והלאה לעשות את כל מצות ה' ואז מיד נחשב כצדיק גמור, וכמו שפסק הרמב"ם (הל' גירושין פ"ב ה"ט) שהפנימיות של ישראל הוא רק טוב ויצרו הוא שתקפו, ואפילו אם ירבה לחטא, אעפ"כ עדיין אינו נוגע לחלק אלקי השוכן בקרב, וכמאמר חז"ל (פנהדרין מד.) "אך על פי שחטא ישראל הוא", וכיון שמקבל עליו לעשות טוב מעורר בכח הרצון והחשק הזה את חלק הפנימיות אשר בקרבו להתגלות ולהוציא מכה אל הפועל. וזה ביאור הכתוב: "כי תצא למלחמה" כשתכין את עצמך ותצא ללחום נגד היצה"ר, "ונתנו ה' אלקיך בידך", הכתוב מבטיחך שיתן את החלק השוכן בקרבך, "בידך" ברשותך (ע"י רש"י במדבר כא, טז) ויגלה אותו לעיניך, ולא עוד אלא: "ושבת שבינו" שתזכה לתשובה מאהבה והעבירות ייהפכו לזכיות.

ישמה ישראל

בשם אביו הרח"ק רבי יהואל מאלכסנדר וללה"ה

הזוכר כי אין בכח עצמו כלום, והכל מכה הבוית"ש ניצור מליפול בניסיונותיו

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבינו. הלשון "ושבת שבינו" צריך ביאור. ונראה שבא הכתוב לרמז שאם האדם שם מבטחו בה, וכשיצא למלחמה ומנצח, יודע הוא שאין זה כוחו ועוצם ידו כי אם לה' הישועה אשר עוז בידו וגבורה בימינו, וכענין שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים ל, ב): "ולא שמחת אויבי ל"י" שהשמחה בעת ניצוח האויבים לא היתה ל'י' כחי ועוצם ידו, רק הלל והודיה להשי"ת, או אז שומרים אותו מלמעלה שיחיה טהור עינים מראות ברע ולא יכשל בדבר עבירה. וזהו שאמר: "כי תצא למלחמה ונתנו ה' אלקיך ושבת שבינו" צריך אתה לדעת שכל הנצחון והשבתי הוא 'שביו' של השי"ת, ואז תשמר מכל רע. אבל אם יפנה לבבך "וראית בשביה" שביה ולא שביו, שתחשוב שידך רמה, ולא ה' פעל כל זאת, אז עבירה גוררת עבירה, להכשל בראות העין ובחמדת הלב.

פנים יפות

לְאַפְּזֵי יָדַימֵי גְבוּהוֹת אֵי תַעֲנִים
בְּתוֹרָה וְהַתְּפִילָה עֲמוּדֵי עוֹלָמִים,
הַצְרִיכִים הַיּוּזוֹק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

דברי הרכבה לחיזוק עמוד התורה והוראה
מאת רבינו הקדוש בעל דברי יואל ז"ע

ליגרם אינש וחדר ליסבר, וישוב בתשובה על עוונתיו
ועי' יסיר המסך המבדיל מידיעת התורה

לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה היום. נתייחד כאן התאחדות האברכים להתאסף יחד, וצריך להשגיח בראש ובראשונה שכל אחד ואחד יקבע עתים לתורה באמת ואיש בל יעדר, ובשעת התפילה יהיו מתפללים כראוי, וצריכים להשכיל ולדעת שתהא התורה שלמד מלמדתו הדרך ילך בה שלא יתגשם ח"ו, וצריך שיהיה הענין ככל עת בכחינת מתחיל שיהא מוסף והולך תמיד ולא ח"ו פוחת והולך, וצריכין התחזקות שיהי' לזה קיום ולא יתרופף הענין ולא יתשלו מלהמשיך ולהוסיף חיל בלימודים, והשי"ת יעזור שנזכה עד זקנה ושיבה להיות מוסף והולך בקדושה, והשי"ת יעזור שיוכו ויוכלו להנהיג את ביתם שיהי' בית של קדושה וטהרה 'מיט איידלקייט' ושישתלשלו הלאה דורות ישרים עד זקנה ושיבה, וצריכין לדעת כי הכל תלוי באופן ההתהלה, ועל כן צריכין להתחיל בדרך כזה שיתקיים עד זקנה ושיבה, ואם ההתהלה היא 'מיט ערנסטקייט' ובוהירות כראוי אז יתכן שיהי' לה קיום, משא"כ בלא זה לא יחזיק מעמד, ואמר הכתוב (פר' ראה) לא תעשון ככל אשר אנחנו עושים פה 'היום', רמוז שלא יהיו עושים דבר שאינו בכבוד ראש ואינו מתוך אחריות שאז אינו רק 'היום' ואין לו קיום ומעמד. רק יקיים הנוך כו' גם כי יוקין לא יסור מונגה.

דברי יואל – הוה"מ סוכות עמ' רפ"ה

ע"י אותיות התורה והתפילה בחשק והתלהבות ניצל
מעש' ד' מיתות ב"ד וחיו יהיה

וסקלתו באבנים ומת. הנה יל"פ ענין ד' מיתות סקילה שריפה הרג והנק (בגמ' פנהרין מט, נ). על דרך העבודה, שהפירוש הוא אם ח"ו נתחייב סקילה, אזי העצה לזה, 'וסקלתו באבנים', המה האותיות (ראה ספר יצירה פ"ד מ"ב ובפירושו הראב"ד סם), לומר האותיות והתיבות של תורה ותפילה בהתלהבות, אזי 'ומת', יהיה תיקון למה שהרשעים בחייהם קרוים מתים (ברכות יח ע"ב). שריפה היינו שיהיה לו התלהבות ורשפי אש לעבודת השם, ויתוקן אם ח"ו נתחייב שריפה. (ושם במקור"א פ"י עשה לך שרף שתעשה לך בעבודתך אש והתלהבות להשי', הרג והנק, היינו שיאננס את עצמו לעשות מעשים טובים אף שאין לבו נוטה לזה, ויהיה תיקון אם ח"ו נתחייב הרג והנק. ועי' דא"י בתנא דבי אליהו 'אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויהיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים וכו').

שארית ישראל (ליקוטם שובבים)

שמור ושמעת. קשה שהיה לו לומר שמע ושמרת, ולמה הקדים שמירה לשמועה כו'. יתבאר על פי דבריהם ז"ל (עי' שאמרו ליגרם אינש וחדר ליסבר, והוא אומרו "שמור ושמעת", פירוש "שמור" שישמור ידיעת ההלכה היא הגורסא, ו"שמעת" היא (אמ"ס) הסברא לכוין שמועותיו בשכלו.

עוד יתבאר על דרך אומרים ז"ל (והדר ח"ג צ"ג) כי מי שהוא בעל עבירות, שערי דעת התורה ננעלים בפניו, ותמצא כי שערי פתחי ההבנה בדברי התורה הם הם הקושיות והם סוד הקליפות המתהוים מעבירת האדם, פירוש אם אתה רוצה שתעמוד על אמותית התורה להבין אמריה, שמור המצוות לכל תעבור עליהם, וזהו ושמעת את כל וגו'.

אור החיים הק'

ע"י יגיעת התורה יתרומם ממדרגתו והשגות למעלה
משורש נשמתו

שמור ושמעת את כל הדברים האלה אשר אנכי מצוך. לכאורה היה לו להקדים שמועה לשמירה. ובספרי מפרש: "אם שמרת מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת". וצריך ביאור.

ואפשר לפרש על פי דברי א"א ז"ל (תרה"ק מהר"י זלצה"ה) שאמר פעם, דאף שאין אדם יכול להשיג השגות אלא כפי שורש נשמתו, כמו שאנו מתפללים 'ותן חלקיני' בתורתך, אך בכל זאת על ידי יגיעת התורה אפשר לזכות לנשמה יותר גבוהה, וממילא יוכל להשיג יותר, בהנה ובהנה. כדמיון, מי שחלקו בתורה קטן מאוד ונולד בכשרונות כאלו שאינו מסוגל ללמוד רק פרשה חומש, מ"מ אם מייגע א"ע בתורה ומשלים עצמו בחלק זה, אז מן השמים מגדילין ומרחיבין חלקו שבתורה, ופותחין לבו ומוחו שיוכל להבין ולהשיג פרק משניות, ואם מייגע עצמו ומשלים עצמו בזה, אז נותנים לו לב להשיג גמ' ותוס', וכן הוא יותר ויותר.

ובזה פירש דברי הספרי: "אם תשמור מה ששמעת, סופך לשמור מה שלא שמעת", היינו שתזכה לשמור מה שלא יכולת להשיג ולשמוע קודם לכן. עכ"ל ז"ל. ולכן הקדים הכתוב שמירה לשמועה, ללמדנו שעל ידי השמירה בדבעי, זוכים לשמוע מה שלא היינו קודם לכן.

תרה"ק מהר"ד מבעלזא זלצה"ה

תפילה

שיחיו ענינין אמן על ברכתיו – הוא ג"כ ממצוות ה'

ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה כו' את הברכה אשר תשמעון. מרן הקדוש בעל דברי חיים מצאנו ז"ע שמע פעם איך אחד אמר ברכות השחר בלחש, והוכיחו על פניו בנועם אמריו שהרי התורה אמרה 'את הברכה' את הברכות, שאנחנו אומרים כל יום 'אשר תשמעו' שישמעו, שיוכלו ג"כ לענות 'אמן' 'אל מצות ה' אלקיכם', זהו ג"כ אחת ממצוות ה' אלקיכם,

ובענין זה ראה לשון הוה"ק פר' עקב (דף רע"א): פד סק"ן אינין ברכאן מתתא, לית פתחא ופתחא לעילא, נלית כמנא לעילא, דלא פתח כל אינין פתחין. ומכרין ואמרי בכל אינין רקיעין, דא איהו דורנא דמלכא דשדר פלוגי, דא הוא דורנא בקיימא פדקא יאות. ומאן איהו. ברכה דאתיבו עליה אמן. דכל ברכה דאתיבו עליה אמן, דא איהו בקיימא פדקא יאות. עכ"ל הוה"ק.

עטרת חיים

שתחיה תפילתו על הגאולה שלימה ככל לב ונפש

כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם לשום את שמו שם לשכנו תדרשו ובאת שמה, והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם וגו'. בא והורה להם דרך איך יתנהגו בגלות וזה רמז 'כ"י א"ם' – ר"ת כ'אשר יבא מ'לך א'דום – 'אל המקום אשר יבחר ה' אלקיכם מכל שבטיכם' ויחריב את בית המקדש כו', הנה אף בהיותכם בגלות תמיד בכל תפילה ותפילה 'לשכנו יתברך תדרשו' ר"ל תתפללו על גלות השכינה כולם בכלל, כי כולנו מתפללים כאחד ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים כו' וכיוצא, אמנם אין בלב שלם, לזה אמר הנה לשירידים אשר ה' קורא המה יתפללו בעצם כאלו ראו שוממות היכל הקודש. וזה אומרו 'ובאת שמה' שתעלה במחשבה כאילו באת שמה וראית את שוממות ההיכל, וזה אומרו 'לשכנו תדרשו' לשון רבים (כלומר דבולס מתפללים על הגאולה השלימה), אמנם בני עליה הם מועטים אשר מתפללים בלבב שלם בעצם כאלו באת שמה וראית את הבית בהבונותו, ועתה איך הוא בהורבנו לכך אמר לשון יחיד 'ובאת שמה', וכבר כתיב 'וצדיק יסוד עולם' (היינו ע"ד אמז"ל (תנינה יב) 'על מה העולם עומד על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר (משלי י, כו) וצדיק יסוד עולם), (ואם יתנהגו כן, להתפלל על בנין ביהמ"ק בלב שלם כנ"ל) אז יבנה בהמ"ק במהרה בימינו 'זהבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם', ואז תזכו 'זאבלתם שם לפני ה' אלקיכם', כמו שאחז"ל 'עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים' כו', ואז (יקיים ג"כ הרמז בפסוק שלאחריו) 'לא תעשון ככל אשר אנחנו

עושים פה היום' רק 'איש' יעשה 'כל הישר בעיניו' יתברך, כי אז יבולע היצה"ר אמן דוק.

אור פני משה

בכל יום הש"י מעורר בכמה כרוזין כל נשמה מישראל להשיבה אליו ית', ובכח זה צריך לעלות ולראות בתפילה בדחילו ורחימו

שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו'. ודרשו חז"ל הכל חייבין בראיה חוץ מחרש שוטה וקטן. ו"ל ע"ד רמז מוסר כו', כי הרואה המלך או שומע שמעו שבא למדינה ודאי נכנס היראה בלבו ממילא, מה שאין כן זה שאינו רואה ואינו שומע רק כאבן דומם אין מקום לו לירא ממלך בשר ודם ג"כ, ומזה נלמד למלך ממ"ה כביכול, זה שאינו רואה בעיני השכל ואינו שומע כרוזי המלך מלכו של עולם בכל יום, ודאי הוא חרש וסומא, וכמ"ש חז"ל החרשים שמעו והעורים הביטו וכו', וכמ"ש בפסוק (ישעיה כ"א, יב) אמר שומר אתא בקר וגם לילה אם תבעיין בעיו שובו אתיו, וכמ"ש בזוהר (תרומה דף קל"א ע"א) וז"ל, 'אם תבעיין בעיני, אם תבעיין בעיותכון בצלו קמיו מלכא קדישא, בעיני, צלו ובעיני בעיותכון, ותובו לגבי מאריכון. אתיני, קמאן דזמין לקבלא לבניו, ולתקמא עלייהו. אף הכי קודשא בריך הוא, בקר וגם לילה, קרא נאמר אתיו. וקמא קדישא, המאריחין בעיני עליו, וקרא לון לקרבא לון לגביה, עכ"ל הוה"ק יעו"ש.

ופי': 'אם תבעיין בעיני, אם תבקשו בקשתכם בתפלה לפני המלך הקדוש – בעיני, התפללו ובקשו בקשתכם ושובו לקרבונכם. אתיו' – קמיו שיעתיד לקבל את בניו ולתקמא עליהם. אף כך הקדוש בריך הוא, בקר וגם לילה קרא נאמר אתיו. אשרי העם הקדוש שרבונו מבקש עליהם וקורא להם לקרבם אליו.

הרי כמה כרוזין מכרוזין על אזהרת התפלה שהיא ביראה, כמ"ש עבדו את ה' ביראה (תהלים ב, יא וע"י ברכות ל ע"ב), ועבודה זו תפלה (עיי"ש דף לא. תד"ה במקום בשם הירושלמי). וזה שאין לו יראה ה' מחמת שאינו שומע הכרוז שהם המחשבה טובה שבאדם, ודאי זה נקרא חרש שאינו שומע ואינו מדבר, וגם השוטה המאבד מה שנותנין לו, כי ידו פשוטה ית' לקבל שבים ולקבלו, וכאלו נותן לו ידו דהיינו סיוע שנקרא יד, והיינו הרחורי תשובה שנותנין לו, והשוטה מאבד מה שנותנין לו הרחורי תשובה, וכמו ששמעתי ג"כ ממורי כי שמיעת הכרוז הוא המחשבה, ולכך אין לד' רשע שאין לו הרחורי תשובה ככל יום מצד אלו הכרוזין ודפח"ה. והצדיק נותן לב לקיים מחשבתו הטובה כו' עיי"ש.

תולדות יעקב יוסף

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאר הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצו התפרים

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו היא בידך ושבת שבי. ונראה עפ"י המבואר בכני יששכר כי בעת שישראל עושים מצות ומעשי"ט ירד הטוב על כל פנים שגם אוה"ע יהנו מהטוב, ולהיפוך בעת שישראל עושים ח"ו עבירות תבא הרעה על כל פנים, אי"כ האיד יכולים להמשיך רק רע לשונאי ישראל והו עיי עבירה לשמה, שהכוונה הוא טוב לישראל ועיי המעשה העבירה רעה תבא עליהם, והנה ידוע מספח"ק אשר עבירה מכונה

בשם יציאה, והו ביאור הכתוב כי תצא היינו שתעשה עבירה, אבל כוונת העבירה תהי למלחמה על אויבך כשתצטרך ללחום את שונאי ישראל וכונתך תהי לשמים, אז ונתנו הי' אלוך בידך כי גדולה עבירה לשמה, ובכח מגולתה המה יפלו ואתה תעמוד ושבת שבי.

(קדושת יו"ט)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו היא בידך וגו'. יוכן עפ"י הרחיק מקאזניך לפרש מה שאמר המלאך ליעקב שלחני כי עלה השחר אי"ל מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, כי הנה תכלית בריאת היצה"ר בעולם שיסית האדם לחטוא, והאדם

ילחם כנגדו, כי אז יתעלה האדם ויושלם וזאת תכליתו לבלתי שמוע אליו, וכאשר ינוצח יאמר שירה כי פעל להשלים האדם, ומיום בריאת העולם לא נמצא איש כיעקב הולך תמים ולוחם עם היצה"ר ויוכל לו, ואז הגיע זמן היצה"ר לומר שירה להשלים כוונת הבורא אשר בראו ואמר שלחני להודות להי עיי, וושייה כי תצא למלחמה היינו מלחמה היצר, ונתנו היא בידך, הלא תדע

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו היא בידך ושבת שבי. יבואר ע"ד משל אם המלך שובה ומסר את השבוי לשר השבויים והוא מוציא חפשי, אין מרד גדול מזה, רק עליו להחזיק בשביה ולהוסיף שבי על שבי ומאסר על מאסר לשבויי המלך כדי לשמרם היטב שלא יברחו, כך אם האדם יוצא למלחמה אין בכחו לשבה היצה"ר כי כשר לא ישבה לנורא, רק הכא טהר מסייעו השי"ת, אי"כ מרד גדול הוא שיוציאהו האדם לחפשי רק האדם

צריך להוסיף שבי על שבי לאשר שבה המלאך כדי לשמר, והיינו כי תצא למלחמה וגו' ונתנו היא כי הכא לטהר מסייעין לו, אבל בכחך אי אפשר אי"כ הוא שבויי של המלך מ"ה, עייכ אתה מוזהר ושבת שבי של הקי"ת, דהיינו להחזיק אותו בשבי ולהוסיף שבי על שבי.

(ישמח משה)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו היא בידך וגו'. ולכאורה הול"ל וימסרנו, וני"ל עפ"י ששמעתי ממוזלה"ה שפי מאמרם ינעתי ומצאתי תאמין, דבי אלו סותרים אהרדי דמצאיה בא בהסח הדעת ולא ביניעה, אבל הענין דאם האדם מוגע עצמו בתורה בעיון רב, אם שלפעמים יעלה חרם בידו,

שוב אחרי זה יבין וישכיל המצאה נפלאה, והוא מתת אלוקים בקרב, וו"ש ינעתי ואח"ו מצאתי בהסח הדעת תאמין עיי, וכן הענין נגד היצה"ר אמר הכתוב כי תצא למלחמה על אויבך, אם שתעלה חרם בידך, שוב אחר שתעשה את שלך אז ונתנו היא בידך, בכחי נתינה ומתנה והי לא יעובנו.

(יימב לב)

לקימת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

אם אנו נלחם מלחמות ה' המתחדשת בכל דור, יהיה שכרינו שיתן בידינו את השמן במלחמה האחרונה שלפני הגאולה שלימה

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו היא בידך ושבת שבי. צריכים לצאת למלחמה תמיד מחדש אמר לי ידי"ג הרב החסיד הנכבד מו"ה אלחנן רוטשילד, בשם מרן יואל טייטלבוים (שליט"א) אבד"ק סאטמאר לפרש הפ' כי תצא למלחמה, ויל"ד הול"ל כי תלחום או לשון אחר. ואמר מרן, דהנה כל זמן שישראל הם בגלות, צריכים הם לצאת למלחמה תמיד מחדש, כי כל עוד שנצחו שונא אחד, מיד קם עליהם שונא אחר, כמו שאנו אומרים שלא אחד בלבד עמד עלינו וכו' אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו וכו'. אבל לתעיד לבוא בשעת הגאולה שעתידי לבא במהרה ידון בעזה"י יהי מלחמה האחרונה, והבית"ש ברוב רחמיו וחסדיו יתן אויבינו בידינו לחלוטין, שלא נהי צריכים ללחום עוד. וושה"כ כי תצא למלחמה על אויבך, היינו בזמן הגלות הנך צריך לצאת תמיד מחדש על אויבך, ועל זה בא המדרש ומוסיף אם אתה תעשה כל האמור בענין, שתעשה רצונו של מקום, לסוף הוא נותן אותו בידך, ר"ל שימסור הקב"ה את האויב בידך לגמרי אכ"ר.

בית אולפנא (היא עמי"ט)

כי כזה שבית שבינו של היצחקר עצמו, כי זה רצונו שתוכל לכבשו שבזה יושלם עבודתו שלכך נברא, וזהו מה שפירשני לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע, רי"ל מה שנוגע להיצר הרע לעצמותו כי ברצונו הוא אשר האדם יתגבר עליו.

(עצי חיים)

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו הי"א בידך. יבואר בהקדם מ"ש בכני יששכר אהא דאיתא בספר יצירה שחודש אלול הוא כנגד יד שמאל כנפש, והענין כי אמרו חז"ל דתשובה מהני רק לישראל ולא לאוה"ע והנה הגוים תמהים ושואלים דאם תשובה מהני יהיו כל אנפין שוין, אבל התיי משום

ישראל נקראים בנים למקום והקבי"ה כמו אב, אבל לאוה"ע נקרא מלך וקו"ל אב שמח על כבודו וכוונתו מחול ומלך שמח על כבודו אין כבודו מחול, והנה אמרו חז"ל תפילין דמארי עלמא מה כתיב בהו כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו והכוונה קרובים ממש בקרבות עמוסים מני בטן כביכול בנים ממש, ולזה חודש אלול שהוא מיוחד לתשובה מכוון נגד יד שמאל שמויחד לתפילין כי עיי מצות תפילין אנו מעוררים תפילין דמארי עלמא ומשם יראו הכל שאנו בנים למקום וממילא תשובה מועיל

לישראל ע"כ, וז"ש כי תצא למלחמה על אויבך, שיעמדו עליך הגוים ותצטרך לבטל מענתם מדוע מועיל תשובה רק לישראל ולא לאוה"ע, ונתנו הי"א בידך היינו שתשיב להם תשובה דמכח תפילין שמניחין על היד שמוכח שיש

לנו דין בנים למקום ואב שמחל על כבודו אין כבודו מחול.

(ברך משה)

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו הי"א בידך ושבת שבינו. איתא בספרי על אויבך כנגד אויבך ונתנו הי"א בידך, אם עשית כל האמור בענין סוף שהי אלקך נתנו בידך, ויבואר ע"פ שאמרו חז"ל כל הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו דכתיב וישכם אברהם בכוכר אל המקום אשר עמד שם, וביאר הצ"ח בטעמא של קביעת מקום, לפי שהמקום ההוא שתפלל שם קנה איכות קדושה ושוב כשמתפלל פעם שנית קדושת המקום מסייע לו שתקבל תפלתו ע"כ,

ובעצי חיים כתב לפרש הכתוב ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו, ופירשני וכן תעשו לדורות, היינו אותה השראת השכינה שהיה במשכן עיי משה רבינו שהוריד השכינה לשם עיי מעשיו ותפלותיו, וכן תעשו לדורות שהמקום ההוא יקנה איכות קדושה ושארית לנצח לדורות עולם ע"כ, ומעתה יתבאר לן דרשה הספרי דהנה על פסוק זה כי תצא למלחמה על אויבך ביאר בזוהר חדש שמרמו על מלחמת היצר שהוא האויב והשונא של איש הישראלי, ולזה דרש אם עשיית כל

האמור בענין, ירמוז על בחינת וכן תעשו, דהיינו שתעשה במלחמת היצר עשיה לקנות איכות קדושה גם לדורות הבאים, או סו"ף שהי"א נתנו בידך, הכוונה דגם עד סוף כל הדורות יזכו לנצח היצר במקום ההוא בכח ההוא.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקימת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבותיה"ק עצי התמרים

העיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך כצאתכם ממצרים. בסעודת הילולא של מרן הקדושת יו"ט ז"ל מוצש"ק פ' משפטים שנת תשט"ז, אמר רבינו בשם אביו מרן הקדושת יו"ט ז"ל לפרש מאמר הכתוב בפ' תצא "זכור את אשר עשה לך עמלק", ולכאורה תיבת "לך" מיותרת, שהיה לו לומר זכור את אשר עשה עמלק. ועוד בפ' וירא כתיב "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה'" וגו', ולכאורה תיבת "אחריו" מיותרת, דפשיטא שהם אחריו ולא קודם לו. ואמר מרן הקדושת יו"ט ז"ל שהכלל לידע אם לא יצאו מדרך התורה הוא, דמי שהולך אחר שכל עצמו (אייגענע אויפפאסונג), ואומרים שהיום נשתנה ממה שהיה קודם לנו, כפי שרגילים לומר בזמנינו, וזו היא סכנה גדולה ליפול עיי' מדרך הקדושה, והעיקר לילך רק בדרך המקובל לנו דור אחר דור עד משה רבינו, וזה כלל גדול לילך אחר דור הקודם לנו. וז"פ כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו "אחריו" שזה אשר יצוה להם שילכו אחריו בדרך שלו, וזה די לומר להם שילכו אחריו ולא ילכו בדרך חדש שהיא סכנה גדולה, רק לילך בדרך הישן, וזהו אחריו. וז"פ זכור את אשר עשה לך עמלק, שגם זאת היתה עבודתו של עמלק שכל אחד יסבור שהוא אדם לעצמו ויעשה הישר בעיניו, והנה איתא במדרש צא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה, על ראש' אני מזכיר זכות אבות שנאמר כי מראש צורים אראנו, והגבעה' אני מזכיר זכות אמהות שנאמר ומגבעות' אשורנו, וזה שאמר 'מחר', יש מחר שהוא לאחר זמן, שאפילו לאחר זמן חייבים להביט רק לדרכי אבות, וז"פ 'מחר אנכי נצב על ראש הגבעה' שצריך לעמוד בראש הגבעה בדרכי אבות ואמהות, כך פי' א"א ז"ל זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

מושיען ש"י (ח"ב ע"מ"א)

קדושת ישראל

פנינים מתורתנו של פרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ע חספר "קדושת יואל" אשר על פירוש הדפוס

נמוסר לנו בתשרי"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

מואז את עונשו ויהא אסור לזוא בקהל ה' עד
עולם.

ס"ג משפטים תשי"ז

כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך להצילך
ולתת אויביך לפניך והיה מחניך קדוש ולא יראה
בך ערות דבר (כג טו). במדרש (ויק"ר פכ"ד ס"ו) מהו
להצילך, להגן עליך להיות כל על ראשך. ונרין ציור
מה ראו להוציא מידת להצילך מפשטו שהוא לשון
הגלה כמו (שם יח י) צרוך ה' אשר הציל אתכם, וכן
הוא אחד מד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתמי
וגאלתי ולקחתי.

ויש ליישב דברי המדרש כי הדרש והפשט
כהדדי אולי והא צהא תליא, דמה שאמר הכתוב
להצילך הוא מלשון הגלה כפשטו, אלא שצא לפרש
באזיה אופן תהיה ההגלה מן האויבים, והוא על פי
מה שפירש הבעל שם טוב הקדוש ז"ע (מוצא בקדושת
לוי פ' בשלח ד"ה או יואל הא') וכן הביא בשל"ה הקדוש
(רשע שער הגדול) בשם המדרש. הכתוב (תהלים קכ"ה ה) ה'
לך, שהשי"ת צ"ה מתנהג עם האדם כמו הגל, כי
כמו שכל מה שהאדם עושה גם הגל עושה, כן
הצורא צ"ה מתנהג עם האדם גם כן כמו שהוא
עושה, עכ"ה"ק.

וזה שאמר כי ה' אלהיך מתהלך בקרב מחניך
להצילך, והיינו כפשטו שיציל אותך מאויביך, ומסיים
הכתוב שזהו רק צתנאי והיה מחניך קדוש, שתתנהג
בקדושה, ועל זה דרש המדרש להצילך להגן עליך
להיות כל על ראשך, ר"ל שהקצ"ה יגן עליך ויציילך
מידי האויבים דוגמת הגל, דכמו שהגל עושה כל מה
שהאדם עושה, כמו כן ההגלה תלוי כפי כח מעשיך,
שאת אתה תקדש את עצמך כאומרו והיה מחניך
קדוש ולא יראה בך ערות דבר, או גם הקצ"ה יקדש
את שמו ית' בעולם על ידי שיצילך מידי האויבים.

ס"ג תצא תשכ"ז

לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' וגו', על דבר
אשר לא קדמו אתכם וגו' ואשר שכר עליך את
בלעם בן בעור וגו' לקלך, ולא אבה ה' אלהיך
לשמוע אל בלעם ויהפוך ה' אלהיך לך את הקללה
לברכה (כג ד-ו).

ולכאורה נרין ציור מה שהוסף הכתוב ולא
אבה ה' אלהיך לשמוע אל בלעם וגו' לטעם על מה
שנאסר מואז לזוא בקהל, והא אדרבה זה מקטין
חומר עוונם, שאם היה הקצ"ה שומע לקללת בלעם
הרשע ח"ו, אז ודאי היה עונשם יותר גדול, אבל
עכשיו דממילא לא הועיל כלום בקללתו, הדין נתן
שלא להענישם כל קר.

ונראה בהקדמ קושיה הראשונים [ע"י רמב"ם
וראב"ד (הל' תשובה פ"ו ה"ה), וע"ע ברמב"ן ואור החיים
הקדוש (בראשית טו יד) שהאריכו צוה] מדוע נענשו
המזכרים על שיעבדו צישראל, והלא אדרבה עשו צוה
מזוה שקיימו גזירת ה' שגור על ישראל (בראשית טו
יג) כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועיינו
אותם וגו'. ונרין הרמב"ן (בראשית טו יד) כי העונש
הוא לצד שהוסיפו להרע, כי השליכו צניהם ליאור,
וימרו את חייהם וחשבו למחות את שמש, שכל זה
לא היה צכלל הגזירה, עכ"ד.

ובדרך זה יש לומר לענין מואז, שאם היה
בלעם הרשע מועיל ח"ו בקללתו לא היה עונשם גדול
כל קר, כי אז היה להם התנלות לומר דמה שקילל
בלעם את ישראל לא היה מחמת רשעתו, אלא משום
שבאותה שעה היתה גזירה מן השמים שתצו עליהם
קללה ח"ו, שאם לא כן לא היה אפשר שתחול הקללה
עליהם, ונמצא כי בלעם בקללתו אדרבה עשה רצון ה'
לקלל את ישראל. לא כן עכשיו שלא אבה ה' לשמוע
אל בלעם, הרי מוכח שלא היתה אז גזירה מן השמים
שתצו ח"ו קללה על ישראל, ואם כן בלעם שחשב
לעבור על רצון ה' ולקללם, על כרחך שמתשבתו
הרעה צאה לו מזד רשעתו, ועל כן צדין הוא שיטול

בשפתי צדיקים

סיפורי צדיקים, בגיאור הפסוקים הפלאים יזו ונוגה פפיקים

כי תצא למלחמה... ונתנו ה"א בידך

את אותו שם, ולכן, אם תשאלו לאמיתה של תורה, אז מה טוב ומה נעים, אבל אם תשאלו לקנטר, ראו הוזהרתם, ופחד גדול נפל על כל הנאספים כששמעו דברים אלו ומני אז הי' לו שלום ושלוח בקהילתו, ע"כ, וזשה"כ כי תצא למלחמה על אויביך, אז ונתנו ה' אלוקיך בידך, שתקח בידך את אותו שם קדוש אשר יסייע לך להכרית את כל הקמים עליך.

והלצה...

סיפר הרה"ק ר' שלמה ממונקאטש כי פע"א באו להרה"ק השר שלום מבעלזא זי"ע לשב"ק הרה"ק ר' שמעון מעירוסלב והרה"ק ר' שלום מקאמינקא, ור' שמעון מעירוסלב אמר להרה"ק מבעלזא: הרב מבעלזא! ייחד לי כבודו מקום לישיבתו על יד השולחן בשב"ק, כי כשם שהחליצה צריכה קביעת מקום יום אחד קודם, כך שבת צריכה קביעת מקום מערב שבת, ור' שלום מקאמינקא היה רגיל לומר מילי דבדיחותא, וכששמע את דברי ר' שמעון אמר: הרבי ר' שמעון צודק, שהרי כן כתוב בברכת המזון של שבת "רצה והחליצנו", וסיים הצדיק ר' שלמה ממונקאטש צא וראה כמה גדולים דברי חכמים ושיחות חולין שלהם, שהרי בסידור האריז"ל פירש את הכוונות של רצה והחליצנו בברכת המזון לפי כל כוונות החליצה.

ולא ימחה שמו

חסיד אחד שוחח פעם עם הרה"ק ר' אברהם מסאכטשוב זי"ע ונתגלגלו הדברים על אחד מהאפיקורסים ואמר החסיד עליו "ימח שמו" גער בו הצדיק ואמר: האם יודע אתה איך הדין מומר שמת בלא בניס, מומר שמת בלא בניס מובא בירושלמי שאשתו חייבת בחליצה, וחליצה הוא במקום יבום, ומפורש בתורה שמצוות יבום ציוותה התורה כדי ש"לא ימחה שמו מישראל" הרי דהתורה דאגה אפילו לומר ש"לא ימחה שמו" ואתה אומר "ימח שמו".

לשון חכמים

לשון חכמים צדק ומישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלוקיך בידך ושבתו שביו. פירש"י במלחמת הרשות הכתוב מדבר. בדרך צחות יל"פ כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד 'כי תצא' היינו כאשר איש הדור"ש טוב לעמו נעמד לשאת דברים לפני בני ישראל, צריך להיות כוונתך 'למלחמה על אויביך', להשפיע על כל נפש מישראל שיהיה בידו הכח להלחם עם היצר הרע שהוא אויב של כל אדם, הנאבק עמו בכל עת ורגע, ואם אכן זאת כוונתך בדרשתך, שישראל יתנהגו בדרך היהדות 'ונתנו ה' אלוקיך בידך' השי"ת יתן בידך כל פסוק שתוכל להעמיס עליו כל רעיון דקדושה, ותזכה לפרש הכתוב כרצונך. אולם מוסיף רש"י בביאורו 'במלחמת הרשות' אם כוונתך להראות כוחך בדרוש גרידא, 'הכתוב מדבר' אזי אין לך לומר להם אלא כאלו פירושים טובים אשר נראה כאילו הכתוב מדברם, אשר אז עכ"פ יש לך שכר שיחה נאה, אבל בלאו הכי שתקוונך יפה מדיבוריך כי מה בצע להטריח הציבור בפירושים החוקים באין תכלית טוב, ודפח"ח.

שארית מנחם

פרקראות לחכמה

מצלמים נחמדים, ע"ד דרוש ליוסדים, כפתור ופרה לשוקדים

הא לגופיה איצטריך ללמד שישלחנה לנפשה ולא ימכרנה בכסף, ונראה דהנה הלבוש (אה"ע סי' קכ"ז ס"ג) נתן טעם למה בכתובה כותבים "לחודש" ולא "לירח" כמו שכותבים בגט, כי אצל ירח מצינו לשון גירושין, דכתיב "גרש ירחים", ואצל קידושין כתיב לשון חודש דכתיב "כי יקח איש אשה חדשה", וקחה היינו קידושין, עיי"ש. ולפי"ז קשה דכאן גבי יפת תואר דכתיב ולקחת לך לאשה והיינו קידושין ולמה כתב אח"כ ובכתה את אביה ואת אמה ירח" ימים, והו"ל למימר חודש ימים, והשתא יש לומר דמכת הדיוק הזה הוכיחו חז"ל דהכתוב מבשרך שסופך לשנאתה ולגרשה, ומש"ה אמר לשון ירח כמו בגירושין.

(ארץ החיים)

☆

ורגמוהו כל אנשי עירו באבנים ומת ובערת הרע מקרבך וכל ישראל ישמעו ויראו. פרש"י מכאן שצריך הכרה בבי"ד פלוני נסקל על שהיה בן סורר ומורה, והקשו המפרי מאי שנא גבי זקן ממרא דכתיב ג"כ וכל העם ישמעו ויראו ושם פרש"י

שממתינים לו עד הרגל וממיתין אותו ברגל, ויש לתרץ דהנה איתא בגמ' (פנהדרין ס"ה) דכל ימיו של בן סורר ומורה איננו נמשך אלא ג' חדשים, משום דכתיב כי יהיה לאיש בן, ולא קטן שאינו חייב במצוות, א"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה כשהוא פחות מ"ג שנים, ולאחר שנעשה י"ג שנים וג' חדשים ג"כ איננו יכול להיות בן סורר ומורה דהא כתיב בן, ולא אב, א"כ אפשר דלאחר י"ג שנים קידש אשה ונתעברה ויהיה עוברת ניכר בג' חדשים וראוי הוא לקרותו אב, משום הכי איננו נעשה סורר ומורה אלא מן י"ג שנים עד ג' חדשים עיי"ש, א"כ לפי"ז אם ימתינו במיתתו עד הרגל שמא בין כך ובין כך יתהוה לאיש ויעבור הזמן הנ"ל ואז שוב אין רשאין לסקלו דכבר עברו הג' חדשים.

(מנחה בלולה)

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, והנל"פ לשון רשיו"ל דמצינו דחז"ל הפליגו במעלת מצוות ציצית כסגולה להנצל מעבירות ותאות הלב וכמאמרה"כ ולא תתורי אחרי לבבכם וכעובדא של אותו תלמיד שנטה להכשל בעריות ובאו ציציותיו וטפחו על פניו ועי"ז נזכר וירד מעשות החטאת, גם ידוע מאחז"ל על כנפי בגדיהם לדורותם דור תם מגול ומעריות אך י"ל דסגולה זו הוא דווקא אם מספרם של החוטים שלם, דהיינו שיש ל"ב חוטים כדבעי (נגד הל"ב) אבל אם חסר אחד מהם אע"פ שע"פ ההלכה כשר ללבשו מ"מ אין בכוחו להגן מעבירות שבידו ורמזו זאת בפסוק במשלי 'נואף אשה חסר לב' כלומר יען שחסר בחוטי הציצית ממספר לב משו"ה נכשל בזה והציצית לא אהני ליה ובוה יל"פ בדברי רשיו"ל כאן, יל"א דברה תורה דאע"פ שהתורה דיברה והכשירה הציצית אפילו כשיש ל"א חוטי"ן מ"מ יל"א כנגד יצה"ר היינו שצריך שיהא ל"ב חוטים כמספר אל"א כנגד היצה"ר דיפת תואר, והבן.

(הגה"ק ר' יהושע מטאמשוב זי"ע)

☆

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלוך בידך. ופרש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר, ויל"פ עפ"י"מ דאמרינן בגמ' דאשת רב הוי מצערה ליה ואמר רב לתלמידיו דיינו שמגדלות בנינו ומצלות אותנו מן החטא נמצא האשה מועלת לב' דברים אבל ביפת תואר אינה מועלת לגדל בנינו דאדרבה שסופו שתלג בן סורר ומורה נמצא שביפ"ת אינה מועלת רק להציל אותו מן היצה"ר ולא לבנים וזהו כוונת רש"י לא דברה תורה אלא כנגד יצה"ר לבד.

(חנוכת התורה)

☆

והיה אם לא חפצת בה וכו'. פירש"י הכתוב מבשרך שסופך לשנאתה, והקשו המפרי מהיכן דרשו חז"ל בן

דורש טוב

גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה. נראה לענ"ד לומר טעם לשבח לזה דנוהגין ללבוש טלית גדול וטלית קטן, וטלית קטן לובשין גם קודם הנישואין, אבל טלית גדול רק אחר הנישואין.

י"ל דהנה מצינו בשעטנז ב' לאוין וב' עשים, א] (דברים כב, יא): לא תלבש שעטנז, וזהו לאו על מלבוש של שעטנז. ב] (ויקרא יט, יט): ובגד כלאים שעטנז לא יעלה עליך, מזה ניתוסף אף כיסוי וכדו' שג"כ אסור.

והנה בדומה לזה מצינו גם במצוות ציצית. פסוק א] (במדבר טו, לח): ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם; וסתם בגד היינו כדרך לבישה. ב] עוד כתיב בפ' כי תצא (דברים כב, יג): גדילים תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה; ונראה עפ"י"ז טעם לשבח דלכן עושין ב' טליתים, טלית גדול שאינו דרך לבישה והוא רק בכלל אשר תכסה בה. וטלית קטן שיש לו בית ראש ודרך לבישה, ובוה מקיימין קרא דעל בגדיהם.

והנה בתשב"ץ כתב הטעם דרווק אינו מתעטף בטלית גדול משום דכתיב: כי יקח איש אשה וסמוך ליה גדילים תעשה לך. וקשה א"כ טלית קטן למה כן לובש קודם הנישואין. אמנם עפ"י מה שאמרונו אתי שפיר, דהרי טלית קטן אינו נלמד מהפסוק דגדילים תעשה לך, רק מהפסוק דעל כנפי בגדיהם; ושם אינו סמוך לבי יקח איש אשה, וא"ש המנהג שטלית קטן לובשין גם הילדים.

שו"ת ארץ צבי (קוויג'לוב) ח"ב סי' ג'

כִּי תִבְנֶה בַּיִת חָדָשׁ וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגִגְדָּךְ וְלֹא תִשִּׂים דְּמוּם בְּבֵיתְךָ

כִּי יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: (פרק כב פסוק ח)

ועשית מעקה. מלות המעקה מחודשת, או מבוארת מלכא תעמוד על דם רעד^א.

לֹא תַחַרְשׁ בְּשׂוֹר וּבַחֲמֹר יַחֲדוּ: (פרק כב פסוק י)

ואמר לא תחרוש בשור ובחמור, והוא הדין לכל מיני הכלאים. והוא מלוא מבוארת מן בהמתך לא תרכיב כלאים (ויקרא יט טו כ), שדרך כל עובד אדמתו, להביא למדו כרפת אחת ורכיב אותן^ב.

(י) כִּי-תֵצֵא מַחֲנֶה עַל אִיבֹדָה וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע: (יא) כִּי-יְהִי־כֶּה אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יְהִי טָהוֹר מִקְרָה לִלְחָה וְיֵצֵא אֶל מַחֲוִיץ לְמַחֲנֶה לֹא יָבֵא אֶל תְּרוֹף הַמַּחֲנֶה: (יב) וְהָיָה לַפְּנוֹת עָרֵב יִרְחֹץ בְּמַיִם וְיִבְרֵא חֲשֵׁמֶשׁ יָבֵא אֶל תְּרוֹף הַמַּחֲנֶה: (יג) וְיָרַד תַּהֲיִיחַ לָךְ מַחֲוִיץ לְמַחֲנֶה וְיֵצֵאתָ שָׁמָּה חוּיץ: (יד) וְיִתַּךְ תַּהֲיִיחַ לָךְ עַל אֲזִנֶּךָ וְהָיָה בְּשִׁבְתְּךָ חוּיץ וְחִפְרִיתָה כֹּה וְשָׁבַת וְכִסִּיתָ אֶת צֵאתָ: (טו) כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקִרְבְּךָ מִחֲנֶךָ לְהַצִּילֶךָ וְלָתֵת אִיבֹדָה לַפְּנוֹת וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קָרוֹשׁ וְלֹא יֵרָאֶה כֶּה עֲרוֹת דְּבַר וְשָׁב מֵאֲחֲרֶיךָ: (פרק כג)

ונשמרת מכל דבר רע^ג. שהטעם מקטרג כשעת הסכנה. לשון רש"י^ד. והנכון בעיני^ה בענין המלוא הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מלוו בו. והידוע במנהגי המחנות היואלות למלחמה, כי יאכלו כל תועבה, ויגזלו ויחמסו ולא יתנוששו. אפי"ו

מעשה הש"ב

^א מבואר בדברי רבינו דטעם הלאו של 'לא תחרש בשור ובחמור יחדיו' הוא משום שלא יבוא להרביעם זה על זה. שדרך כל עובד אדמתו להביאם ברפת אחת ושם ירכיבם. נמצא שהלאו של לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו' הרי הוא גדר וסייג שלא יכשל בלאו של 'בהמתך לא תרכיב כלאים'. ודבר זה הוא חידוש, כי בכל מקום חכמים הוסיפו גדרים וסייגים שלא יכשלו בדאורייתא. אבל שיהיה לאו בתורה משום גדר וסייג שלא יכשל בלאו אחר, הרי הוא דבר חידוש.

^ב התורה"ק מצווה כשבני ישראל יוצאים למלחמה, זונשמת מכל דבר רע, והנה לכאורה צ"ב ב' דברים. א. דלא מבואר בכתוב מאיזה דבר רע יש להשמר מזה. ב. למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר.

^ד רש"י מפרש הטעם למה דווקא בשעת יציאת מלחמה יש להזהר בזה ביותר, משום שהשטן מקטרג בשעת הסכנה.

^ה רבינו מבאר באופן אחר מפירוש רש"י, ואפ"ל הטעם משום שלפירוש רש"י עדיין אינו מבואר בקרא מאיזה איסור יש להתרחק.

^א בגדר מצות עשיית מעקה, כתב רבינו באופן א' שהיא מצוה מחודשת. ובאופן ב' כתב דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעד'.

והנה לפי האופן ב', דמצות מעקה הרי הוא בכלל 'לא תעמוד על דם רעד', נתחדש כאן הגדרה חדשה בלאו של 'לא תעמוד'. דהרי הלאו של 'לא תעמוד על דם רעד', היינו כשחבירו כבר בסכנה, או יש מצוה להצילו. אבל לא מיירי באופן שעדיין לא הגיע לכלל סכנה. ואילו כאן במצות מעקה איכא מצוה להקדים רפואה למכה.

ואפשר לומר שלכן באופן א' פירש רבינו דמצות מעקה היא מצוה מחודשת, ואינו נכנס בלאו של 'לא תעמוד', משום סברה הני"ל, דלא תעמוד היא רק כשבכר הגיע לידי סכנה.

והנה לאופן הב', שמצות עשיית מעקה הרי הוא בכלל הלאו של 'לא תעמוד על דם רעד', לכאורה צ"ב הרי מוני המצוות מונים אותם לשתי מצוות נפרדות. וצריך לומר שחזן מהלאו של 'לא תעמוד', נתוסף בזה גם מצות עשה של 'ועשית מעקה לגגך'.

בניאוף וכל נבלה. הישר בכני אדם בטבעו יתלבש אכזריות וחמה כללית מחנה על אויביו. ועל כן הזהיר בו הכתוב ונשמרת מכל דבר רע'. ועל דרך הפשט היא אזהרה מכל הנאסר'.

ובספרי (הא ק"ט) ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטומאות ובעהרות ובעמעות הכתוב מדבר. תלמוד לומר ערוה. איז לי אלא ערוה, מניז לרבות עבודה גלולים וגלוי עריות ופיכות דמים וקללת השם. תלמוד לומר ונשמרת מכל דבר רע. או יכול בטומאות ובעהרות ובעמעות הכתוב מדבר, תלמוד לומר ערוה, מה ערוה מיוחדת, מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, פשהוא אומר "דבר" אף על לשון הרע. וגם זה מן הטעם שפירשנו, כי מלבד האזהרות שאלו באלה העבירות החמורות, יוסיף לאו במחנה שנאמר בו מכל אלו העבירות, שלא תסתלק השכינה מישראל אשר שם, כאשר אמר 'כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך', והנה העושה העבירות הגדולות במחנה, כאותם שכתוב בהם (וימיהו ז ב) שמו שקוניהם בבית אשר נקרא שמי עליו לטמאו¹. ועוד, שלא יגברו עלינו האויבים אם נעשה כמעשים הגורמים להם שיגלו מפנינו, וזהו ולתת אויביך לפניך (שם)². והוסיפו בו לשון הרע', כדי שלא ירכו ביניהם מחלוקת ויכו ביניהם מכה רבה מאד יותר מן האויבים³.

ועל דרך הפשט⁴, הזהיר כבעל המקרה ללאת מן כל המחנה מפני הטעם הנזכר, שהשם יתברך מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש. ושיהיה לנו מתכוין להקב"ה ונוחיל לישועתו ולא נסמוך בזרוע בשר. וכן הטעם בכסוי⁵ האוהה, כי המחנה כולו כמקדש ה'. וממנו נלמוד למקום התפלה, שנרחיק מן האוהה ארבע אמות ולכל מראה עינים. אבל רבותינו ז"ל ידרשו⁶, 'ויאל אל מחוץ למחנה, ולא יבא אל תוך המחנה', במחנה לוויה ומחנה שכינה, כאשר יהיה הארון עמהם, וגם כסוי האוהה לדעתם כמקום אשר יזכירו השם להתפלל או לקרא קריאת שמע. א"כ גם זו אזהרה כפל אותה במחנה, שלא יהא הכל הפקר כמחנות הגוים. וגם אלו מלות מבוחרות (נמוכר ה פסוק ג). וטעם כסוי האוהה⁷, שאין האוהה כטומאה שתטמא את מקומה ושתהיה בוקעת ועולה, אבל אסור לראותה בעת התפלה וכהיות הלכ דבוק בשם הנכבד יתברך, מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי כנפש וישכשו כוונת הלכ הטוהר, וכאשר נעלמה מעין רואה איז רע.

מעשה הש"ב

¹ רבינו מפרש ע"ד הפשט, כוונת הכתוב (שם פסוק יא) ויצא אל מחוץ למחנה, הנכתב אצל מי שהיה טמא מקרה לילה, שצריך לצאת מכל ג' מחנות. וכן כוונת הפסוק (פסוק יג) ויצאת שמה חוץ הנכתב כשצריך להפנות נקביו, היינו שצריך לצאת מכל השלש מחנות. אע"פ שמעיקר הדין בעל קרי מותר להיות במחנה ישראל, מ"מ מכיון שהשם יתברך מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש, לכן הוצרך לצאת גם ממחנה ישראל.

² כוונת רבינו, וכן הטעם 'בכיסוי' הצואה, שהרי לכאורה צ"ב למה צריך עוד לכסותה, הרי הוא כבר נמצא מחוץ לג' מחנות, ע"ז כתב רבינו טעם 'כיסוי הצואה', כי המחנה כולו כמקדש ה'. ואפ"ל כוונתו דאם לא יכסה את נקביו יתכן שיתלכלך בצואה, ויכנס כשהוא מלוכלך בצואה בתוך הג' מחנות, וזה כבר אסורה, כיון שהשכינה שורה שם.

³ אבל לפי חז"ל הטמא במקרה לילה, יוצא רק ממחנה שכינה ולוויה, ולומדים דבר זה, מדכתיב ב' פעמים מחוץ למחנה, היינו מחוץ לב' מחנות, אבל ממחנה ישראל אינו צריך לצאת. והטעם, משום שרק במקום שנמצא הארון שם אסור להיות. ולפי"ז כיסוי הצואה לפי חז"ל נמי רק ממחנה שכינה ולוויה, אבל במחנה ישראל, מותר לפנות שם, וכן אינו צריך לכסותה.

⁴ פירוש, לפי חז"ל שכיסוי צואה הוא במחנה ישראל, ע"ז הוקשה למה סגי ע"י כיסוי הצואה, ולא צריך להוציאה לגמרי, ע"ז מפרש שאין הצואה כטומאה שתהיה בוקעת ועולה, ולכן סגי בכיסוי בוד.

¹ רבינו מבאר כוונת הכתוב ונשמרת מכל דבר רע, היינו שישמר מכל הדברים הרעים ששאר האומות נוהגים בהן בשעת מלחמה. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה איסורים הכתוב מדבר. וכן הטעם שהזהיר כאן ביותר, מפני שדבר הכתוב בהוה. ובשעת מלחמה הם מצויים ביותר.

² ע"ד הפשט מבאר רבינו שכונת הכתוב שיש להזהר מ'כל' העבירות שבתורה. וזה אפ"ל גם לפירוש רש"י.

³ הספרי מפרש ונשמרת מכל דבר רע, היינו מעבירות החמורות שבשבילים גלו הכנעניים, ומסלק את השכינה, והם גילוי עריות שפיכות דמים וקללת השם. ולפי"ז שפיר מבואר מאיזה עבירות כוונת הכתוב שיש להשמר. והטעם שהזהירה הכתוב כאן ביותר, כתב הרמב"ן משום דבשעת מלחמה מקילים בזה ביותר. לכן יש להזהר בזה ביותר שלא תסתלק השכינה מישראל.

⁴ רבינו מוסיף עוד טעם על פי הספרי למה הזהירה הכתוב ביותר בשעת יציאת מלחמה, דכיון שבשביל עבירות אלו הכנעניים גלו, א"כ אם ח"ו בני ישראל יכשלו בזה, לא ינצחו במלחמה.

⁵ ולכאורה בשביל חטא של 'לשון הרע' לא גלו הכנעניים, ולא מסתלק השכינה בשביל זה. א"כ למה הוסיפו בספרי גם לשון הרע.

⁶ פירוש, מכיון שהאחדות הוא נצרך ביותר בשעת מלחמה, כיון שאם יהיו מחלוקת יכו ביניהם מכה רבה יותר מן האויבים.

וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו (ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

והתפשט ונעשה
עגול כמות שהוא,
וכל הפיות אליו
פונים וממנו יונקים
יניקת חיותם והוא
המרכז האמיתי של
הכדור, ואז בלי
ספק מכל צד
שפונים אליו נקרא
עליה, לא עליה
במעלה וגדולת
המקום לבד אלא
עליה ממש כמי
שעומד במקומו
ורואה האופק

שסביב ירוד ועמוק וכן בהיפך, כיון שכל הפיות אליו פונים
א"כ הכל עמוק ממנו ועולים אליו כיון שהעולם כדורי,
והיינו דאמרי וקמת ועלית, וקשה לו ומאי פסקא הלא
אפשר שהזקן ממרא וב"ד יושבים בהר חרמון שמשם
יורדים לירושלים ולא עולים, אלא מכאן שבהמ"ק גבוה
מכל א"י שהוא משתיתו של עולם בתחלת יצירה (יומא נד:)
והיא מרכז ונקודה האמצעי שבכדור, וא"כ כל הבאים לשם
עולים ולא יורדים כנלע"ד, עיי"ש.

ובספרו 'שו"ת התם סופר' (יר"ד סי' רל"ז) האיר שם על
מש"כ ב'חסד לאברהם' דצפת גבוה מירושלים ואוירה יותר
טוב מירושלים [עיי"ש שמבאר דבצפת הוא האויר של א"י
דמחכים] דאיך יצויר שצפת הוא גבוה מירושלים ואוירה
טוב מירושלים כמ"ש בספר חס"ל הנ"ל ומקרא מלא כתיב
(דברים יז, ה) וקמת ועלית אל המקום ופירש"י מכאן שגבוה
ביהמ"ק מכל א"י וכו', ועיי"ש שהעתיק מש"כ בספרו תורת
משה הנ"ל.

אולם ב'תורת משה' קמא כתב בזה"ל: "העולם הוא
עגול כעין כדור, והרים וגבעות שעליו המה בולטים כמו
בליטות אתרוג, ומ"מ בדבר עגול לא שייך לומר גבוה יותר,

בפרשת השבוע שעבר, פ' שופטים, מצאנו את מאמר הכתוב
(דברים יז, ה) 'וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה' אלוקיך בו',
וברש"י פי' 'מלמד שבית המקדש גבוה מכל הארצות'. ויסוד
הדברים מבואר במס' קידושין (טז). ובמס' סנהדרין (פז:) דבית
המקדש גבוה מכל ארץ ישראל דכת' 'וקמת ועלית', וארץ
ישראל גבוה מכל הארצות דכתיב (ירמיהו כ"ג ז-ה) לכן הנה ימים
באים נאם ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל
מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע
בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם
וישבו על אדמתם, דהיינו מדכתיב' אשר העלה' מכל
הארצות, משמע דמכל הארצות 'עולין לארץ ישראל'.

וכעת נמשיך
לבאר בענין 'ארץ
ישראל גבוה מכל
הארצות', וכבר הי'
מאמרינו בשבוע
העבר מה שנתבאר
בדברי הראשונים
שהם הבינו הדבר
בפשטות. וכדאי
לציין דב'הגהות
הב"ח' (ב"ב עד.. ס"ק י')
אף סובר שארץ
ישראל אף גבוה בד'
מאה אמות יותר
משאר מקומות

שבעולם, וזל"ק: "אפשר לומר אף דמשמים לארץ מהלך
ת"ק, מ"מ אפשר לומר דא"י גבוה יותר מן קצה ארץ שהוא
מקום נמוך מהלך כמה מאות שנים בהליכות הגובה, ומא"י
לשמים אפשר שאינו גבוה רק מאה שנה או יותר", עיי"ש.

ובמשנת מרן החתם סופר ז"ל מצינו כמה מהלכים
בביאור ענין זה, ראשון למקראי קודש מה שכתוב בספרו
'תורת משה' (פרשת שופטים ד"ה וקמת ועלית) וזל"ק: "וקמת
ועלית אל המקום פירש"י מכאן שגבוה ביהמ"ק מכל א"י,
לכאורה יפלא לאמור מכאן שגבוה, מה לשון 'מכאן' [וכבר
האירו דבלשון רש"י וכן בגמ', הלשון 'מלמד' ולא 'מכאן'].

נחזי אנו והוא דבר הנראה לעין ונמדד בקנה. ועוד שהאמת
אינו כן והוא מבואר לבקי קצת במפת העולם. ועוד רש"י
פי' כן בפ' תהלים (קלג, ג) 'כטל חרמון שיורד על הררי ציון'
שחרמון גבוה והנה העולם עגול ככדור ובדבר כדורי לא
שייך גבוה ונמוך, ובכל מקום שעומד שם רואה שמים, שעל
ראשו גבוהים וסמוך לאופק נמוכים ככיפה, והבא ממקום
האופק נדמה לו כעולה מתחתית עומק בור ולא שייך גבוה
ונמוך. אך נחזי אנו אם יהיה לפנינו כדור על ואנו מכירים בו
נקודה אחת שממנה שתיית הכדור הוא ונתרחב משם

דאס תתפוש אותו על צד אחר יהי' דבר ההוא גבוה, אבל היינו אם אין לדבר זה מקום התחלה, אבל לפי קבלתינו שמקום ביהמ"ק משם הושתת והתחיל העולם, נמצא ההר העומד שם עליה הוא הגבוה מכולם ולכך נאמר וקמת ועלית, עי"ש.

גם בנו הגה"ק ה'כתב סופר' ז"ל מביא את דברי אביו מרן ז"ל בביאורו עת דברי המדרש (פרשת שלח) "עלו זה בנגב להעולים בו", וזל"ק: "ונ"ל דהנה רש"י כתב בכמה מקומות שא"י גבוה מכל ארצות, ורגיל אמר"ו הגאון נ"י להסביר כי בכדור הארץ לא שייך לומר לקבוע מקום גובהו דמאיזה מקום מתחיל ול"ל התחלה ולא תכלית, אלא אותו מקום שהוא המכוון שלכך נעשה שם מקום גובהו ובו מתחיל, והנה א"י זה מכוון העולם ומשם הושתת העולם, ולכן א"י גבוה מכל ארצות באיכותה, עכ"ד הקדושים. והנה כ"ז לאלו שעובדים השם ומודים בא"י לכאלו א"י גבוה מכל ארצות, משא"כ להכופרים במעלותה כמרגלים וכדו', וזה פי' המדרש עלו זה בנגב להעולים לכאלו שעולים הולכים וגדול בא"י לאלו הוי עלי' משא"כ להכופרים בו" עי"ש.

ובתורת רבו הקדוש בעל הפלאה בספרו 'המקנה' (קידושין טט.) גם האריך בזה, וזתו"ד: והנה המהרש"א ז"ל כתב וז"ל "שהעולם הוא כתפוח ומקום ביהמק"ד הוא מרכז העולם וכן בא"י, ולכן אמרו בא"י כיון דהוא מקום הממוצע אורו מזוג ומחכים ויותר מקום המקדש" עכ"ל. וכונתו בזה דלחכי אמר הכתוב כי יפלא ממך דבר וגו' וקמת ועלית, מפני שמקום המקדש הוא במרכז העולם מבוררת החכמה לאמיתה של תורה וגם כי יש בזה מעלה לא"י שהיא קרובה לשער השמים שמשם השפע יורד כמש"כ ארץ אשר ה' אלוקיך דורש אותה, משא"כ בהר גבוה ממש אין בו מעלה ותועלת יותר ממקום עמוק, אמנם לפי' זה דעליות א"י היינו מפני שהיא קרובה למרכז הארץ אין בזה עלי' דרך הטבע כמו שעולין על הר גבוה, כי אף שהארץ דומה לתפוח מ"מ אותן מדינות העומדות בצדי התפוח הם הולכין כמו אותן העומדין על התפוח, והשמים שעל ראשיהם הם שווין זה לזה ולא שייך בזה עלי' וירידה, כי לכל אחד מדומה שהוא על התפוח, כי מה שאנו אומרים שא"י הוא על התפוח ושאר ארצות הם בצד התפוח ושייך בו עלי' וירידה היינו משום שביהמ"ק נקרא שער השמים שמשם בא השפע מקו היושר מן השמים וכן א"י שסביב לה, ובעבור זה נקרא זה ראש התפוח, אבל אינו נרגש בטבע ההליכה שהוא עלי' או ירידה כי בכל מקום שאדם הולך נראה לו שהוא על גבי תפוח וכו', עי"ש שהאריך בזה.

ויסוד הדברים מצינו בספר 'מעשי השם' (פרשת תולדות) וזל"ק: "מה שנאמר בברכות יצחק לעשו ומטל השמים 'מעל' (בראשית כז, לט) יובן עם מאמרם ז"ל (תענית י, מדרש הנעלם שיר השירים עה, א) שאמרו שכל העולם ניזון מתמצית של ארץ ישראל ולכן אמר 'מעל' רצה לומר מארץ ישראל

שהיא עליונה וגבוהה על כל הארצות ולכך לא בירך את עשו שיתן ה' לו דבר רק שיהיה מושבו משמני הארץ ומטל השמים אבל מארץ ישראל יושפע אליו" עי"ש.

וב'ספר הברית' (מאמר ט) כתב בזה"ל: "אמנם אמרם זכרונם לברכה בפרק עשרה יוחסין (קידושין טט) על פסוק וקמת ועלית מכאן שבית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל ארצות, אין הכוונה גבוה ממש שהרי לא יתכן לומר בכדור גבוה כלל, כי כל מקום אשר עומד עליו האדם שם הוא גבוה מפני שלא ישוער בכל כדור לא מעלה ולא מטה לא אמצע ולא גובה, אף גם לא יתכן שכוונו בו שלא יהיה נמצא בכל הכדור לא הר ולא מדינה שיהיה גבוה ורמה מארץ ישראל והר הבית אפילו הרי אררט, אבל הכוונה בו על החשיבות שארץ ישראל חשוב במעלה יותר מכל שאר ארצות ובית המקדש גבוה במעלה וחשיבות מן ארץ ישראל, כי כן נמצא על דרך זה עליה אפילו על מקום נמוך", עי"ש.

וכן מבואר ב'פרי צדיק' (פ' האזינו אות ג) וזל"ק: "ירכבהו על במתי ארץ ובספרי בפרשה זו זו ארץ ישראל שהיא גבוהה מכל הארצות וכו', ובדאי אין המכוון על מה שהיא גבוהה שיושבת בהר שיש הרים בחוץ לארץ גבוהים מארץ ישראל כידוע, רק המכוון על שהיא גבוהה במעלה וכענין מה שאמרו (קידושין מט): עשרה קבים חכמה ירדו לעולם תשעה נטלה ארץ ישראל וכו', וזה שנאמר ירכבהו על במתי ארץ והיינו אומר ארץ ישראל כעין מה שאמרו (בבא בתרא קנח:), ועיין במס' כתובות (עה). אורא דארץ ישראל מחכים" וכו', עי"ש.

והנצי"ב בספרו 'מרומי שדה' (קידושין טט) מחדש בענין זה, וז"ל: "נראה דלאו דוקא אלא מארצות שסביב אר"י, והכי דייק קרא שהביא הגמ' אשר העלה ואשר הביא וגו' מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הידחתים שם, הרי על כל הארצות כתיב אשר הביא", עי"ש.

ומדי דברו בדברי מרן החת"ס הנ"ל מצאתי חידוש גדול בתורתו של מרן רבינו שליט"א בספרו 'לב אהרן' שכתוב לבאר קושית התוס' במס' עבודה זרה (דף מה. ד"ה כל) בשם הירושלמי (עבודה זרה פ"ג ה"ה) איך נבנה בית הבחירה על הר המוריה, הא לגבוה יש איסור נעבד במחובה.

ונעתיק את לשונו הזהב: "ואפשר לומר על פי מה שאמרו חז"ל (גיטין נג.) בענין ארץ ישראל, ארץ צבי כתיב בה (ירמיה ג, ט), מה צבי זה אין עורו מחזיק את בשרו (פירש"י משהופשט הוא כוונן ואין יכול לחזור ולכסותו בו), אף ארץ ישראל בזמן שיושבין עליה רווחא, ובזמן שאין יושבין עליה גמדיא.

והנה איתא במדרש (תנחומא פ' וירא סכ"ב) בפסוק 'וירא את המקום מרחוק', שהיה אותו מקום עמוק, ואמר אברהם אין כבוד של מלך בכך, ורימו ית"ש להרים סביבותיו ונתקבצו ונעשה הר. הרי שאותו מקום לא היה הר תחלה, רק בשעת

עקידה נעשה הבקעה להר. ולולא דמסתפינא הוי אמינא מילתא חדתא, דלאחר מעשה העקידה כששב אברהם למקומו, נכוון ההר וחזרה להיות עמק, עד בימי השופטים כשישבו ישראל בארץ אז חזרה ונעשה הר. ולכן כשרצו בני ישראל לבנות בית המקדש, לא היה בו חשש נעבד, שהרי כל זמן היות הכנעני יושב בארץ, לא היה הר רק עמק, חוץ מאותה שעה של העקידה שאז נעשה הר על פי תפלתו של אברהם, וזה שאמר אשר יאמר ה' בהר ה' יראה, כלומר שרק היום בשעת העקידה היא הר, ואחר זה חזרה להיות עמק, וכיון שלא היה הר לא עבדו שם עבודה זרה.

ואכן ענין זה שארץ ישראל פשטא וגמדה לה נראה גם בחוש במקום בית מקדשינו החרבה, דמצינו בגמרא (יומא טו.) שהכהן השורף את הפרה היה עומד בהר המשחה ומכוון ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזאת הדם, והרי בעינינו אנו רואין דהר הזיתים גבוה יותר מהר הבית, וצריך לומר שבעת החורבן נכוון הר הבית באורך וברוחב. (ועיין בתורת משה להחתם פ' ויצא עמ' קיד מה שהביא בשם רבו רבי נתן אדלער ז"ל).

ועל פי זה יש לפרש מה דאיתא במס' פסחים (דף פח.) אברהם קראו לבית המקדש הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, יצחק קראו שדה שנאמר (בראשית כד. טג) ויצא יצחק לשוח בשדה, יעקב קראו בית שנאמר (שם כח. יז) ויקרא שם המקום ההוא בית אל. ויש לתמוה, דבשלמא יעקב קראו בית ולא קראו הר או שדה, כי בית הוא במעלה יתירה בנין בית המקדש על מכונו, אמנם כיון שאברהם פעל בתפלתו שיהיה אותו מקום הר שאין כבודו של מלך לשכון בעמק, למה קראו יצחק שדה שהוא במדרגה פחותה מן ההר. אך לפי האמור יובן, כי באמת באותו זמן שיצא יצחק לשוח בשדה, שוב לא היה אותו מקום הר, לכן קראו שדה.

ובזה יתבאר דרשת המדרש (בר' פנ"ז ס"ב), ביום השלישי וישא אברהם את עיניו וירא את המקום מרחוק, וראה אברהם שהוא מקום עמק, על כן התפלל שיהיה נעשה הר שאין כבודו של מלך לשכון בעמק, אך לכאורה אליה וקוץ בה, שאם יהיה מעכשיו הר שוב לא יוכלו לבנות בית המקדש במקום ההוא אשר אוה ה' למושב לו מבריאת העולם, שהרי בכל הר יש חשש שיעבדו שם עבודה זרה, לזה דרש המדרש, אמר רבי יצחק עתיד המקום לירחק מבעליו, והיינו שראה אברהם אבינו ברוח הקודש שאותו המקום עצמו עתיד לירחק מבעליו הן האבות הקדושים, והיינו שיחזור המקום להיות עמק עד שיבואו בני ישראל לארץ, ועל כן לא היה בו חשש נעבד, וכן בזמן החורבן תכוון הארץ ותחזור להיות שדה ועמק, עי"ש.

ודבר נפלא ראיתי כתוב ב'דברי יואל' פרשת שופטים, ותודה"ק: דמבואר במס' גיטין (שם) דינאי המלך שהי' לו ס' כרכים בהר המלך וכל א' וא' הי' בה כיוצאי מצרים חוץ

משלש שהיו בהם כפליים וכו', אמר עולא לדידי חזי לי ההוא אתרא ואפי' שיתין ריבוותא קני לא מחזיק וכו', ארץ צבי כתיב בה מה צבי זה אין עוררו מחזיק את בשרו אף א"י בזמן שיושב עליה רווחא ובזמן שאין יושבין עליה גמדה עי"ש, והיינו שאם ישראל עושים רצונו של מקום אז מתרחב הארץ לפניהם. וכן מבואר במדרש רבה (דבר' פ"ד, י"א) המגילה הזאת אין אדם יודע כמה ארכה וכמה רחבה, כשהיא נפתחת היא מודעת כמה היא, כך ארץ ישראל רובה הרים וגבעות וכו', כשישרה אותה הקב"ה וכו' אותה שעה היא מודעת כמה היא ע"כ. ולפי"ז שוב לא קשה כלל מה שעינינו הרואות היום שאין המקום גבוה כלל יותר מכל המקומות, דהיינו בזמן שישראל יעשו רצונו של מקום ויתרחב א"י וההרים והגבעות שבתוכה יתישרו אזי שפיר יתכן שתהי' אז גבוה משאר המקומות.

ויש משמעות כזה ב'שיטה מקובצת' מס' בבא בתרא (ע"ה:) בשם רא"מ ע"ד מה שביאור רביז"ל דכהיום אר"י אינו גבוה, וז"ל שם: "מה ירושלים קמייתא היתה גבוהה על כל העולם כלו שלש פרסאות, אף ירושלים בתרייתא גבוהה על קמייתא שהיא תחתיה שלש פרסאות שנמצאת ירושלים בתרייתא גבוהה על כל העולם שש פרסאות" וכו', עי"ש, הרי מבואר דעכשיו א"י לא נראה גבוה, רק 'היתה' גבוה.

ועי"ש ב'דברי יואל' עוד ביאור נפלא: דמבואר בגמ' (מגילה כט.) דעתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבל שיקבעו בא"י שנאמר כי כתבור בהרים וככרמל ביס יבא, והלא דברים ק"ו ומה תבור וכרמל שלא באו אלא לפי שעה ללמוד תורה נקבעים בא"י, בתי כנסיות ובתי מדרשות שקורין ומרביצין בהן תורה על אחת כמה וכמה, והנה אמרו ז"ל רק שעתידין שיקבעו בא"י, אבל באמת מכח לימוד ק"ד שהביאו משמע שעתידין להיקבע במקום המקדש ממש, דאיתא בפסיקתא (פכ"א) דמאי דכ' נכון יהי' הר בית ה' בראש הרים, דעתיד הקב"ה להביא סיני ותבור וכרמל ולבנות בית המקדש על גביהן, וק"ז מן הישמח משה ז"ל (פ' בשלח) ביאור דהר הבית של עכשיו יהי' על אותם ההרים ולמעלה מכולם יהי' בית המקדש, וא"כ כיון שאנו למידים בתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ מק"ו מתבור וכרמל, ברור דכמו שיהיו המה במקום המקדש ויבנה בית המקדש על גביהן, הרי ודאי שגם הבתי כנסיות ובתי מדרשות שבחוץ לארץ יקבעו ג"כ במקום המקדש ממש. ולא קשה כלל מה שהקשה מרן החתם סופר ז"ל על מה שדרשו שא"י גבוה מכל א"י, דהלא החוש מעיד שאינו כן וישנם מקומות בעולם שגבוהים יותר, ולפי דברינו שיתוסף אדמת קודש על מקום המקדש שלעתיד מכל המקומות שהרביצו שם תורה בחו"ל, א"כ שפיר יתכן שיהי' גבוה מכל המקומות שבעולם, ואין ראי' כלל ממה שהחוש מעיד על גובה המקום כפי שהוא עכשיו, עי"ש.

חוקים להורותם

הלכות ודינים. פסקי הראשונים והאחרונים. עם תוספת ג'אורים וטעמים שונים

נ"ג ע"י הרב האון דומ"ץ דקהלתנו שליט"א

דיני מצות מאה ברכות (א)

בשו"ת יוסף אומץ (להחיד"א סי' ט) דלא מצא ששום א' מהמחברים גמון כלבו וארחות חיים והטור והר"ד אבודרהם שדיברו בענין ק' ברכות לא הביאו דברי המנהיג הללו דמסורת היא למושה מסיני, ובמ"א (סק"ז) כתב דבשורש הראשון ברמב"ם איתא דמאה ברכות דרבנן, ובפרמ"ג הוסיף דאין קיימא לן רק שלש ברכות דברכהמ"ז דין תורה, וברכה מעין שלש יש בו מחלוקת, וגם ברכת התורה, וממילא על כרחק מאה ברכות אינם אלא דרבנן, ובשדי חמד (מע' ח' כלל ל"ד) הביא דלרוב ראשונים ופוסקים חיובו היא מדרבנן ודלא כהרב דובב שפתי ישנים שכותב דלרש"י חיובו מן התורה, ובשם החיד"א במחזיק ברכה הביא דאפשר דהוי מילתא דחסידות, אולם מכל הפוסקים מבואר דחיוב גמור הוא.

ויש שמנו אותם בין תרי"ג מצוות דרבנן.

הבה"ג (במנין המצוות בהקדמה) מנה בין תרי"ג מצוות גם כמה מצוות דרבנן [ודלא כהרמב"ם (ספר המצוות שורש א) שדחה דבריו שאין מונים מצוות דרבנן], וביניהם מנה גם מצוה לברך בכל יום מאה ברכות, וכן הוא ביראים (סי' נה), ובשו"ת יוסף אומץ (סי' ט) הביא מס' פני אהרן (שו"ת לכמהר"א אמארייליוו וזה"ח) שהביא דברי המגלה עמוקות (אופן ע"ה) שכתב משה תיקן לישראל ק' ברכות כשנתן מאה אדנים למשכן וכו' ואעפ"י שאמרו רז"ל שדוד תקנם, צריך לדעת שאין נביא רשאי לחדש דבר, הרי שמושה תקן מאה ברכות וכו', וכתב הפני אהרן שכן נראה דעת הגאונים שמנו ק' ברכות אחד מרמ"ח מצות עשה משמע דמושה רבינו תקנם דאם דוד המלך תקנם היאך הוא מרמ"ח מ"ע עכ"ד, וביוסף אומץ (שם) דחה דבריו דמהא דמונים בין תרי"ג עדיין אינו מוכרח דמושה תיקנם, וכפי שמצינו ביראים (סי' נה) שמנאם בין תרי"ג מצות ועכ"ז כתב דאנשי כנה"ג תקנהו.

מצות מאה ברכות

חייב אדם לברך בכל יום לפחות מאה ברכות.

שו"ע (סי' מ"ו סעי' ג), ומקורו בגמ' מנחות (מ"ג:) ויליף לה רבי מאיר מהפסוק (דברים י' י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלוך שואל מעמך, ופרש"י אל תיקרי "מה" אלא "מאה" כלומר שחייב לברך ק' ברכות, ותוס' פירשו דיש מאה אותיות בפסוק [ושואל קרינן מלא] או ד"מה" עולה בא"ת ב"ש מאה, ובטור הביא בשם רב נטרונאי דדוד המלך ע"ה תיקנם כי בכל יום היו מתים מאה נפשות מישראל ולא היו יודעים על מה עד שחקר והבין ברוח הקודש ותיקן להם לישראל מאה ברכות, ורמז לדבר (שמואל ב' כ"ט) נאם הגבר הוקם על "על" בעימטריא מאה, וברוקח (הל' ברכות סי' שפ) כתב "מאה" להגן על צ"ח קללות הכתובים במשנה תורה, וכשתדרוש גם כל חלי וכל מכה הרי ק' לכך נבנה בית המקדש גבוה ק' אמה כנגד מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה ע"כ.

יש אומרים דחיובו הוא מן התורה, ויש אומרים מדרבנן, ויש אומרים דהוא מילתא דחסידותא.

בספר המנהיג (דיני תפילה עמ' פז) כתב דדבר זה מסורת בידינו מאבותינו למושה בסיני שיש עלינו לברך מאה ברכות בכל יום, מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, מן התורה שנאמר ועתה ישראל, מן הנביאים שנאמר נאום דוד בן ישי ונאום הגבר הוקם ע"ל [גמ' מאה], ודרשו רז"ל כשהודיעו לדוד שהיו מתים בירושלים מאה בכל יום עמד ותיקן להם מאה ברכות, ונראין הדברים שאחר שיסדן משה רבינו שכחם וחזר דוד ויסדם לפי שהיו מתים ק' בכל יום, מן הכתובים שנאמר הנה כי כן יבורך גבר ירא ה' ושוב שכחם, וחזרו חכמי התלמוד ויסדום ע"כ, וכבר תמה

שעם התקנה

תקנו חכמים הרבה מיני ברכות כדי לזכור את הבורא תמיד על ידי הברכות שמברך תמיד, וליראה אותו ולאהבה אותו.

בשועה"ר (פי' מו סעי' א) כתב וז"ל מאה ברכות שהן ליראה את ה' ולאהבה אותו ולזכרו תמיד על ידי הברכות שמברך תמיד ערב ובוקר וצהריים,,, והן ק' ברכות ע"כ, ודבריו עפ"י הרמב"ם (פי' מהל' ברכות ה"ד) שכתב דכל הברכות כולן שלשה מינים, ברכות הנאה, וברכות מצות, וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו ע"כ, ובשועה"ר (שם) הוסיף ולאהבה אותו, [ויש לציון בהרמב"ם כתב דבריו הנ"ל על עצם תקנת חז"ל באמירת ברכה ולא בדין מאה ברכות, וגוף חיוב מאה ברכות כתב בהל' תפילה, ובשועה"ר כתב דברים אלו לגבי מאה ברכות]. ובמהרש"א (ביחודשי אגדה) ביאר עפ"י"ז הא דהקשו בש"ם (ברכות ל"ג, ובפ"ג דמגילה) על הפסוק כי אם ליראה וכי יראה מילתא זוטרתא היא, ולכן דרשו אל תיקרי "מה" אלא מאה, והכי פי' הפסוק מה ה' אלוךך שואל מעמך, מאה ברכות ששואל הקב"ה ממך, כי אם ליראה דעי"ז יוכל לבוא למידת היראה שהוא באמת מילתא רברבי.

ובישמח משה (פר' עקב) כתב דבכל יום נעשה אדם בריה חדשה, וכשם שהקדושה בו מתחדשת כן הדיף, על כן מברכים מאה ברכות באמת ובלב שלם לקרב בהן אל השי"ת, ובכל ברכה מסיר כח אחד מן הס"מ, ובברכו מאה ברכות יסלק מעליו כוחות הטומאה ומסך המבדיל, או קל יראת ה', וזהו אל תיקרי מה אלא מאה, דעל ידי מאה ברכות בכונה הראויה בתוקף אהבה ויראה, יראת ה' תהא מילתא זוטרתא ע"כ ועיי"ש עוד אופנים בטעם שמביא לידי יראת השם.

ומפי חכמי האמת מובא ענינים נשגבים בזה.

ספר סדר היום (תפילת ערבית) כתב ענין סוד מאה ברכות הוא ענין נשגב עד מאוד ונראה כי לא על חנם אז"ל מה ה' אלהיך שואל מעמך אל תיקרי מה אלא מאה וכיון שהשי"ת אינו שואל מעמנו כי אם הדבר הזה בלבד דבר גדול הוא ע"כ, במהרש"א (יחודשי אגדות מנחות מ"ג) כתב וז"ל דעת חכמי האמת בסוד נפש רוח נשמה, דמיון כהן לוי ישראל, דלכך היו ק' ברכות שמעשר מן המעשר מהם יבא לחלק

הנשמה ברכה אחת שהיא חלק אלוה ממעל, ורמזו על זה חסר הא' ממאה [מה] שהיא הברכה האחת ממאה הברכות היא בסוד הנשמה ממעל ליראה ה', וגו' ובזולת הא' הוא מה שהוא מורה על דבר קטן אבל אם אות הא' שהוא חלק הנשמה נעשה מאה בסוד אי"ק ע"כ, ובשולחן הטהור (מאמר כוונת הברכות פ"ב) כתב דסוד המאה ברכות כי הקב"ה יצר באדם נפש רוח ונשמה, וכמו שהגוף צריך למזון גשמי כך הם צריכים למזון רוחני, ומזון שלהם הם המאה ברכות הקדושים, וכמו שבמזון הגשמי האבר שהוא יותר דק ורוחני, מקבל מעט ומבורר מן המזון, כן נוטלת הנפש תשעים ברכות מהמאה ברכות לפרנסתה, והרוח נוטלת תשעה, והנשמה אחד, כנגד חולין מעשר ותרומת מעשר, שנוטלים כהן לוי ישראל, ואם לא תברך מאה ברכות, לא תגיע לנשמה ברכה אחת, מאחר שאין מגיע לרוח עשר ברכות שתוכל לתת לנשמה ברכה אחת ע"כ ובס' שערי אורה (שער א' אות ברכה) כתב כן באריכות ולכן כתב דאם חיסר אחת ממאה ברכות פוגם ומטיל מום ע"כ.

ובמד' תלפיות (ענף ברכות) הביא בשם הריקאנטי דהמשלים בכל יום מאה ברכות כאילו פרש אהל מועד ותקעו על מאה אדנים ומתברך במאה ברכות, ובשערי אורה ושולחן הטהור (שם, ועוד) מובא דהאדם בברכתו מתקן האדנים [שהם מאה] לפרוס עליהם אהל למושכן השכינה, ואם חסר אחת מהנה יזנע בזה השראת הקדושה, כי אין השכינה שורה בדבר הפגום וריקן.

קיום המצוה

יש לאדם לזרו עצמו באמירת המאה ברכות בכל יום.

בפשטות השו"ע והפוסקים זהו חיוב לברך בכל יום מאה ברכות, וכ"כ הרמב"ם (פי' מהלכות תפילה הי"ד) דכתב "חייב אדם לברך מאה ברכות בין היום והלילה", אולם בביאור הגר"י פערלא (על הרס"ג עשה ב ד"ה והנה) הוכיח מכמה ראשונים שאין חיוב לברך מאה ברכות, וכונת הגמ' היא שכאשר מונים מנין הברכות הם עולים למנין מאה, אבל אין חיוב להשלים למאה, וראייתו מהא דאמרו בגמ' שרב חייה בר אויב בשבתות ויו"ט היה טורח למלאות מנין מאה ברכות במיני מגדים, ואם יש חיוב בדבר מאי מעליותא של רב חייה שהיה טורח הרי חיוב יש בדבר, אולם הביא דכמה ראשונים גרסי בגמ' דרב חייה בר אויב ממלי להו באספרמקי ומגדי.

ויש אומרים דצריך להקפיד לברך בעצמו ולא לצאת מאחר מדין שומע כעונה אפילו ברכה שמחוייב בה.

בטור כתב דלפי סדר הגמרא היה ראוי לברך ברכות השחר על כל אחת ואחת בשעתה, ולפי שאין הידים נקיות וגם מפני שרבים מעמי הארצות שאין יודעים לברך תקנו שיסדרום בבח"כ ויענו אמן אחרים ויצאו ידי חובתן, אבל ודאי חובה הוא על כל יחיד ויחיד לברך אותן ע"כ, ובאחרונים ביארו דבריו בכמה אופנים, והב"ח ביאר דכוונת הטור דלא יסמוך כל אדם על עניית אמן ושלא יברך בעצמו אעפ"י שהוא בקי בהן דחובה היא על כל יחיד ויחיד, וכ"כ חכמת שלמה אחר שהביא דברי הב"ח כתב שכן מורה לשון הש"ס והרמב"ם דקאמר חייב אדם לברך מאה ברכות, כלומר חייב לברך דוקא, ולא לשמוע מאחרים, ואף שיוכל לפטור עצמו לשמוע איזה ברכה מאחרים, מכל מקום חייב להביא עצמו לידי חיוב לברכן בעצמו, אולם משאר הפוסקים לא מציינו שכתבו כן, ובב"י ושאר אחרונים ביארו בטור בדרך אחר, ולדבריהם אפשר דאף לכתחילה יכולים לצאת מאה ברכות בשמיעה מאחר ברכה שהוא בעצמו מחוייב בה, ובשו"ת מבי"ט (ה"א סי' קי"ז) מבואר בדבריו דאין חילוק בין היכא שמברך בעצמו ובין היכא שיוצא מאחר בברכה שהוא מחוייב בה, [ולגבי ברכה שאינו מחוייב בה עי' להלן מה שכתבנו לגבי שבת], ולדברי הב"ח והחכמת שלמה דצריך לברך בעצמו יש לעיין דהרבה ברכות נוהגין לצאת מאחר כגון קידוש הבדלה ועוד, ובזמניהם היו יוצאים ברכת המוציא ועוד, האם לגבי מאה ברכות צריך להקפיד לברך בעצמו, ובס' הליכות שלמה (פ"ב אות כ"ג) כתב דאם טעם השמיעה מאחר הוא משום רוב עם או משום שאינו בקי אזי אפשר דגם לגבי מאה ברכות יכול לצאת מאחר.

ויש נוהגים למנות הברכות.

בתשובה"נ (ה"ב סי' קכט) הביא דהגאון דבריסק הגרז"ס זצ"ל דקדק מאד בזה לא לחסר מאה ברכות כל יום גם בשבתות, ודקדק בלשון הרמב"ם דכתב "ומונה כל הברכות עד שמשלים מאה כל יום" ומדוייק בלשונו שצריך למנות ממש הברכות דוקא ע"כ, ובסדר היום (סדר תפילת ערבית) כתב וז"ל וטוב לאדם לכון בברכותיו ולמנות אותם מתחלת הלילה אחד לאחד למצוא חשבון למען דעת כמה ברכות הוא מברך שלא יפחות מק' בכל יום וכל המוסף מוסיפין לו ע"כ.

ולגבי גודל החיוב לזרו עצמו לקיים מאה ברכות מציינו מחלוקת אחרונים, דבפמ"ג (א"א סק"י) הקשה אמאי בברכת הנהנין אמרי' מי שיצא אינו מוציא, כיון דאינו מחוייב בברכה דלא ליתנהי ולא לברך, הרי הוא מחוייב בברכה דהא מחוייב לברך מאה ברכות, ות"י עפ"י המ"א (סי' קס"ז סקמ"א) שכתב הטעם דלכן אפילו בשבת מי שיצא אינו מוציא אחרים בברכת המוציא אף דמחוייב לאכול פת, כיון דחייב אכילת פת בשבת אינו חוב עצם האכילה, אלא החיוב הוא ההנאה, דהרי המצטער באכילתו פטור מלאכול בשבת, ולכן שייך לומר לא ליתנהי ולא לברך, והוא הדין לגבי מאה ברכות דהחיוב הוא רק משום דנהנה באכילתו ושייך לומר לא ליתנהי ולא לברך, ולכן אינו מוציא אחרים ע"כ, ותמה עליו בתהל"ד (סק"א) דהרי לגבי מאה ברכות הוא מחוייב ליהנות בכדי לקיים המאה ברכות, ואינו דומה לברכת הפת בשבת דאינו מחוייב ליהנות, ומבואר דדעת הא"א דחייב מאה ברכות אינו חיוב בכדי שיהא מוכרח לאכול שיוכל לברך, ורק אם רוצה ליהנות יש ענין לברך, משא"כ דעת התהל"ד דזהו חיוב כמו כל מצוה.

ואין להקל באמירתם.

בס' תורת חיים כתב וז"ל בעלי המקובלים מזהירים מאוד שחלילה להקל בפחות ממאה ברכות דפוגע ומטיל מום, דהרמזי מק' ברכות בתורה הוא מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן, שצריך להזכיר ולברך מאה פעמים להשי"ת, ועי"ז נעשה עמודים לפרוס עליהם האהל ולהשרות השכינה ואין השכינה שורה על דבר הפגום ע"כ, ובנועם מגדים (פר' תרומה בפסוק ויקחו לך תרומה) מבאר מאמר חז"ל (שבת קכ"ב) "נר לאחד נר למאה" דאיתא דעיקר הכוונה צריך לכון בפסוק ראשון של קרי"ש, ואם לא כיוון צריך לחזור, ואמרו במדרש (דב"ר ד) "נשמתו של אדם קרוי נר", וזהו "נר לאחד" דהיינו דכמו שהנשמה של האדם זריזה לכון בתבנת אחד שבקרי"ש, "נר למאה" כן תהא זריזה לכון במאה ברכות ע"כ.

וצריך לברך הברכות בחיבה ובשמחה.

ב"פלא יועץ בספרו "חסד לאלפים" כתב וז"ל: שכר ק' ברכות, כל יום אלף זהובים, ומי יתן והיה לבבינו לומר הברכות בחיבה ובשמחה כהרווחת אלף זהובים ליום" ע"כ.

שכר מאה ברכות

שכר אמירת מאה בכל יום אלף זהובים עשרה זהובים לכל ברכה.

בכל בו (פי' א' ד"ה אמרו) מביא בשם רבי אשר (ב"ר שאול מלונל) בוא וראה כמה חיוב אותנו הקב"ה שצונו לברך מאה ברכות בכל יום כדי שנסתכר אלף זהובים בכל יום, דאחז"ל (חולין פו.) יצתה בת קול ואמרה כוס של ברכה שוה מ' זהובים, עשרה זהובים לכל ברכה [לארבע ברכות של ברכת המזון], ובס' תורת חיים (בבא קמא צ"א:) מבאר באופן נפלא את מה ששנינו שם "מי שלקח מחבירו ברכה, חייב לשלם לו שכרו עשרה זהובים", וז"ל מצאתי כתוב באור זרוע רמז שהברכה שוה עשרה זהובים, מדכתיב גבי אליעזר עבד אברהם ויקח אברהם נוס זהב... עשרה זהב משקלם, למה פרט הכתוב משקלם, אלא לפי שגרמו לו לברך את ה' כמ"ש ברוך ה' אלוקי אדוני אברהם, לפיכך נתן לו שכרה עשרה זהב, שכך קיבל מאברהם ששכר ברכה עשרה זהובים, הה"ד בתהלים (פ"ד יא) "כי טוב יום בחצריך מאלף בחרתי הסתופף בבית אלוקי", מאה ברכות שכן אלף זהובים, וזה טוב יום בחצריך לברך מאה ברכות מאלף זהובים שכרם.

ומשפיע טובה ורחמים לישראל וממתיק הדינים.

בארחות חיים (אות ב) כתב כל האומרן מובטח שהוא בן העולם הבא, ובס' שפתי כהן (ע"ת מגורי האר"י, ריש פר' ויקרא) כתב דהרי זה כאילו הקריב קרבן עולה לריח ניחוח אשה לה', דדרשי' אדם כי יקריב מכם, "מכם" גי' מאה, וביעב"ץ בסידור כתב דישלח לו ברכה באסמיו וימלא ימיו ושנותיו ויצילנו אף מן קמיו.

בקו' מאמרי חיוזק (להרה"צ רבי צבי מאיר זילברברג שליט"א, גיליון שעב, עמ' כו) מובא בשם קדמונים שהענין של המגיפה שהיה בימי דוד המלך הוא בחינה של קטרוג תמידי רח"ל, ובכל יום ויום על ידי עבודת אמירת המאה ברכות של כלל ישראל נמתק הקטרוג הנורא, ובכל משהו חיוזק במאה ברכות אבינו שבשמים משפיע לכל ישראל השפעות עצומות של חיים המתקות ורחמים גדולים מאד בכללות ובפרטות, וזהו הענין המובא ברוקח [הובא לעיל הע?]? שזוכים לינצל מצ"ח קללות ועוד ב' קללות, שעל ידי הקדושה העצומה והאור העצום וההשפעות והברכות העצומות והחסדים והרחמים הגדולים והמגולים

וההמתקות העצומות שאבינו שבשמים משפיע בכל יום לכל יחיד ויחיד, על ידי כל משהו חיוזק בקדושת המאה ברכות, ממתיק כל המאה קללות הנוראות, ונשפע רחמים וברכה בלי גבול, של "הריקותי לכם ברכה עד בלי די, והאר"י הק' גילה לנו ש"ויהפוך ה' אלוקיך לך את הקללה לברכה" דעל ידי שאנו זוכים להלל במאה ברכות זוכים להפוך כל הקללות לברכות [כי ההיפך מקללה הוא אותיות "הלל ק"].

ועי' בשפת אמת (פר' תרומה תרל"ב) שהביא בשם החי' הרי"ם שכמו שמאה ברכות בכל יום הם נגד מאה אדנים שהם יסוד המשכן, כן הזכרת שמו ית' הוא כך היינו שמעמיד את האדם ע"כ, ובדברי יואל (פר' תרומה עמ' ר"ל) כתב דבמה שהאדם מכוין בברכות אלו כי הכל מיד השי"ת והוא הנותן לו כח לעשות חיל ומבלעדי שפעו וחיותו אינו כלום, זוכה להגיע לבחינת "מה", וזהו הכוונה אל תיקרי מה אלא מאה, שאי אפשר להגיע לבחינת מה אלא על ידי שמברך מאה ברכות בכל יום בכוונה, ובוה מבטל הכל ומודה שהכל מאת השי"ת, ואין שום עצמאות זולתו, ועל ידי כך תהיה היראה מילתא אוסרתא אצלו ע"כ, וברשימות החסיד רבי שמואל לוקעווער ז"ל מגדולי חסידי גור, שפעם הגיע אחד החסידים לשפוך את מר לבו לפני הרה"ק האמרי אמת זצ"ל והזכיר את הקושיים שעובר בחייו, נענה האמרי אמת בלשונו הקצרה "מאיז זך מחזק מיט די מאה ברכות", ובספר "חכו ממתקים" (ה"א עמ' צ"ג) מביא, שפעם אחת הגיעו להזכיר אצל הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל חולה מסוכן, ושאלו מה שיקבל על עצמו נענה בענותנותו שהוא אינו ראויו לומר לאחרים מה לקבל על עצמם, והמשיך אבל אילו היה זאת אצלי הייתי מחזק עצמי באמירת מאה ברכות, שברוך יהיה ברוך והאתה יהיה אתה וכו' והפטיר כי כאשר הנני מתחזק בזה, הרי זה מוסיף לי ביראת שמים יותר מכל ספרי מוסר, בקו' מאמרי חיוזק (שם, עמ' כח) הביא דחז"ל הקדושים גילו שיש בחינה שהגשמה של כל יחיד ויחיד מפתחת ליכנס לעוה"ז לפני הלידה, כיון שרואה הנסיונות העצומים שיש בזה העולם, ואבינו שבשמים נותן מתנה לכל נשמה והוא המאה ברכות שעל ידם אפשר לעמוד ולהתחזק בכל הנסיונות ולזכות למלא רצון אבינו שבשמים בשמחה עצומה, וזהו בכלל "לך לך מארצך" ד"לך לך" הם גימטריא מאה, דעל ידי המאה ברכות אפשר להתנער מכל הארציות, ובוה זוכים לכל הברכות הנכללים "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך והיה ברכה" ע"כ.

שיעור גובה הסוכה

אין לעשות הסוכה גבוהה מדי, וכמו"כ אין לעשותה נמוכה מדי.

שיעור גובה 'הנמוך' ביותר הכשר לסוכה היינו עשרה טפחים¹. ושיעור גובה 'הגבוה' ביותר היינו עד עשרים אמה². ובפחות מעשרה טפחים³, וביותר מעשרים אמה הרי הסוכה פסולה⁴.

גובה הסוכה היינו 'חלל' הסוכה, והיינו מקרקעיתה ועד תחתית הסכך. לכן אם חללה עד עשרים אמה, אפילו אם הסכך מעל עשרים אמה, הרי הסוכה כשרה, כיון שחללה פחותה מעשרים אמה⁵.

שיעור גובה הנ"ל היינו בין לסוכה גדולה ובין לסוכה קטנה, וכן אפילו אם הדפנות מגיעות לסכך⁶.

1 כתב בשעה"צ (סימן תרלג סק"ב) שלענין עשרה טפחים גובה, ולענין שבעה על שבעה טפחים טפחים בריבוע, בעיני דוקא שיהיו הטפחים 'מרווחים', והם יותר למצומצמים חצי אצבע באמה. ולפי החזון איש טפח 9.82 ולכן עשרה טפחים 98.2 ס"מ. ולהגר"ח נאה שיעור טפח 8 ס"מ. ולפי"ז עשרה טפחים היינו 80 ס"מ.

2 כתב במשנה ברורה (שם סק"ב) דלענין זה אמה בת ששה טפחים 'מצומצמות' דלחומרא אזלינן. ולפי החזו"א טפח עצוב 9.62 נמצאת עשרים אמה = 11.54 מטר. ולפי הגר"ח נאה שיעור טפח עצוב 7.8 ס"מ, ולפי"ז עשרים אמה 9.36 מטר.

3 שרי"ע (סימן תרלג ס"ח) "סוכה שאינה גבוהה עשרה טפחים, פסולה",

4 שרי"ע (סימן תרלג ס"א) "סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה".

5 שרי"ע (שם) "אבל עשרים כשרה, אפילו כל סככה למעלה מעשרים, כיון שאין בחללה אלא עשרים".

6 שרי"ע (שם) "בין שהיא גדולה בין שהיא קטנה, בין שמחצות מגיעות לסכך בין שאין מגיעות". וכתב במשנה ברורה (שם סק"ב) "רצונו לומר לאפוקי ממשן דאמר דטעם פסול גובה בסוכה יותר מעשרים הוא משום דאין צלו מתפשט לכל הקרקע שתחתיו, או לרובו מתוך גבהו, והצל הוא רק מחמת הדפנות, ואין צל סוכה בעיני, ולפי סברא זו בהיתה הסכה רחבה הרבה היה לנו להכשיר אף בגובה יותר, דכיון שהסוכה רחבה, צל הסוכה מתרחק מאמצעה ועל הסכך מתפשט בו. וגם כן לאפוקי ממי"ד בטעם פסול הגובה משום דלא שלטא בה עינא מתוך גבהו, ואינו רואה שיושב תחת הסכך, ומצות סוכה היא שיראה ויזכור כי בסכות הושיב הקב"ה את אבותינו, ולפי סברא זו יש לומר באם היו הדפנות גם כן גבוהים עד הסכך, מתוך שהוא נותן עיניו בדפנות שהם לפניו אינו מפסק בהבטתו עד שיראה את כולה. וכשמביט בראש הדופן הרי רואה גם כן הסכך המונח על הדופן. אכן לא קיימא לן בכל הני סברא, אלא טעם פסול יותר מעשרים הוא משום דסוכה זירת ארעי בעיני, ועד עשרים שיעור חכמים שאין צריך לתן לב כל כך על חזוק המחיצות ודיו במחצות קנים, וביותר מכאן צריך לעשות הכתלים חזקים כעין בית שלא יפלו מרוב גבהו, ולפי טעם זה באם היו הכתלים מגיעים לסכך ורחבה הרבה מכל שכן דפסולה משום זירת קבע. ומי"מ בלמטה מעשרים ועשה הדפנות חזקים כעין בית, כשר, שהרי אפשר היה לעשותה ארעי, ולא הקפיד רחמנא אלא היכי דמוכרח הוא לעשותה קבע כמו בלמעלה מעשרים".

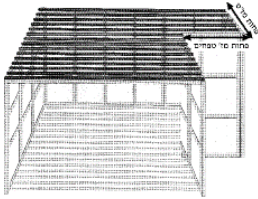
והנה בשער הציון (שם סק"ה) הקשה דלפי"ז היה לנו להכשיר בשאין הדפנות מגיעות לסכך כשהם נמוכים למטה מעשרים, שהרי בזה לא בעינן מחיצות חזקות. ותיירך דאפשר בשביל הקנים הגבוהים שעליהם מונח הסכך, שצריכים להיות חזקים ועבים כשל בית שלא ישתברו מחמת גבהו. והביא דברי הבי"ח שמתיר באו"א, שכיון שגובה הסכך הוא למעלה משערים אמה, ואם היה עושה דפנותיה עד הסכך היה צריך לעשותם קבע, לכן פסולה גם אם עושה הדפנות נמוכים.

שיעור גודל הסוכה

צריך שיהיה בסוכה ז' טפחים על ז' טפחים⁷ [לפי שיעור חזו"א קרוב ל 70 * 70 ס"מ⁸]. ונחלקו בזה האם השיעור דאורייתא או מדרבנן⁹.

שיעור ז' על ז' הוא בכל גובה עשרה טפחים. אבל אם מתקצר בגובהו, עד שבגובה עשרה טפחים אין ז' על ז' טפחים, פסול¹⁰.

שיעור ז' על ז' צריך שיהיה מרובע ממש, אבל אם אין ברוחב ז' טפחים, אפילו אם ארוכה יותר מז' טפחים, שבסה"כ יש בסוכה שיעור ז' על ז', פסולה¹¹.

סוכה גדולה, שיש קרן משוך לפנים שאין בו ז' על ז', אסור לאכול שם. אך מ"מ מותר להניח שם השלחן¹².

7 כתב בשו"ע (סימן תרל"ג ס"א) "סוכה שאין בה שבעה על שבעה, פסולה". ומקור הדין בגמרא (סוכה ג.) "אמר רב נחמן בר יצחק הלכה צריכה שתהא מחזקת ראשו ורובו ושולחננו". וביאר הרא"ש (פ"א סימן א) דגברא באמתא יתיב – והוא ששה טפחים, ושולחנו טפח, כמבואר בירושלמי (פרק הישן הלכה ח) כמה שולחן כדי טפח.

בשעה"צ (סק"א) הקשה, שלכאורה לפי דברי הרא"ש היה סגי בששה על שבעה טפחים, שהרי אדם יושב בששה טפחים, וטפח לשולחנו. וצ"ב למה הצריכו שבעה על שבעה. והביא המאמר מרדכי שלכן צריך להיות שבעה מכל צד כדי שיוכל האדם לשבת בכל מקום ומקום. ומדברי המג"א משמע עוד טעם בשם רש"י שכיון שדרך סעודתם היתה בהסיבה, ואין אוכלים זקופים כמונו. לכן צריך שיהיה בזה ראשו ורובו ושולחנו. וכתב המג"א שאפילו לדין שיושבים זקופים והיה סגי בששה על שבעה טפחים. מ"מ צריך שבעה על שבעה, שבפחות מזה לאו דירה היא אלא דירה סרוחה.

כתב בהליכות שלמה (פ"ט) דבדרך כלל כשיושבים בסוכה סמוך לשולחן, רוב הרגליים הם מתחת לשולחן, והשלחן גבוה מעשרה טפחים, נמצא שרגליו שתחת השלחן הו"ל כאילו הם חוץ לסוכה. ולכן כתב שם דהשיעור של ראשו ורובו הרי הוא לכתחילה. דזהו שיעור סוכה. ולא מדין רובו ככולו.

8 כתב בשער הציון (סימן תרל"ג ס"ק ב) דלענין גובה עשרה טפחים, ולענין שבעה על שבעה טפחים ברובו, בעיני דווקא שיהיו הטפחים מרוחין, והם יותר למצומצמין חצי אצבע לאמה. וכתבו האחרונים שלפי החזון איש טפח 9.82 נמצא שבעה טפחי 68.74. ולהגר"ח נאה שיעור טפח 8 ס"מ וז' טפחים 56 ס"מ.

9 מצינו בזה מחלוקת הראשונים. יש ראשונים הסוברים שמהתורה סגי בששה על ששה טפחים, שהוא שיעור של ראשו ורובו, ורבנן הצריכו עוד טפח לשולחנו, כדי שלא ימשך אחר שולחנו מחוץ לסוכה. ויש ראשונים הסוברים שמהתורה שיעור הסוכה הוא שבעה על שבעה טפחים, משום שבפחות מזה הרי הוי דירה סרוחה. (ראה באור הלכה שם ד"ה פסולה).

10 באור הלכה (שם ד"ה סוכה).

11 כתב במשנה ברורה (שם סק"א) "ועיין באחרונים שהסכימו דבין באורך ובין ברוחב לא יחסר משבעה טפחים, ועל כן אם בצד אחד פחות משבעה טפחים, ובצד השני ארוך הרבה יותר, לא מהני לזה". ובשעה"צ (סק"ב) ציין ט"ז, מג"א, וא"ר, וחכ"צ, ומאמר מרדכי, דלא כב"ח.

12 כתב במשנה ברורה (שם סק"א) "כתב המגן אברהם (סק"א), אפילו סוכה גדולה הרבה, ובמקום אחד יש קרן אחד משוך לפנים שאין בו שבעה על שבעה, אסור לישוב שם, כיון שהמקום צר לו לשבת, והעתיקו האליה רבה (סק"א), ועיין בבאור הלכה". ובבאור הלכה (ד"ה סוכה) הביא דיש חולקים על המג"א והתירו. ובדרך החיים כתב בדעת המג"א אם הוא רחב ז' אע"פ שאינו ארוך ז', יהא מותר לישוב שם. אך דחה את דבריו, ואין לסמוך על זה. אמנם נראה להקל להניח השלחן באותו קרן, ולא חיישין שמא ימשך לשם אחר שולחנו, כיון שהרבה פוסקים ס"ל דאפילו בשולחנו בתוך הבית לא גזרינן הכי, כדאי הם לסמוך בזה.

נוי סוכה

סוכה שיש בה ז' על ז', ותלה בה נוי סוכה מן הצד, ונתמעטה מהשיעור, פסולה¹³.

סוכה צרה – ורק בצירוף רוחב המעקה יש השיעור

הדבר מצוי במרפסות, שבקרקע ליכא השיעור ז' על ז', אך במעקה של המרפסת בולט מדריגה בנויה ברוחב טפח, דנו בזה בספרי הפוסקים האם מצטרף לשיעור סוכה.

שיעור למעלה

גודל הסוכה אין לה שיעור, ואפילו ארוכה הרבה כשירה¹⁴.

ראשו ורובו ושולחנו בסוכה

צריך שיהא ראשו ורובו ושולחנו בתוך הסוכה, אבל אם שולחנו חוץ לסוכה, אפילו הוא יושב כולו בסוכה, אינו יוצא, ואפילו בסוכה גדולה, דגזרינן שמא ימשך אחר שולחנו¹⁵.

מקצת השולחן בפנים

אם רוב השולחן עומד בסוכה ומקצתו חוץ לסוכה, מותר לאכול עליו. ואם רוב השולחן עומד בחוץ ורק טפח בתוך הסוכה, נחלקו בזה הפוסקים¹⁶.

פתו בידו

הא דאמרינן דכשהשולחן חוץ לסוכה, אינו יוצא, הני מילי כשאוכל מהדברים שע"ג השולחן, משום דאז חיישינן שמא ימשך אחר שולחנו. אבל כשיושב בסוכה ואוכל מפתו שבידו, ואינו לוקח כלל מהשולחן, מותר, משום דאז לא גזרו שמא ימשך אחר השולחן שבבית¹⁷.

13

שו"ע (שם ס"א). וז"ל השו"ע "יש בה שבעה על שבעה ונתן בה בגדים לנאותה, וממעטים אותה משבעה על שבעה פסולה". וכתב במשנה ברורה (סק"ה) שאע"פ שלענין גובה נפסק בשו"ע (סימן תרל"ג ס"ט) דאין ממעטין אותה מגובה על ידי זה, הכא לענין מן הצד לא מהני, דהרי עכ"פ אינה מחזקה על ידי זה ראשו ורובו ושולחנו.

14

שו"ע (שם ס"א). כתב הבית יוסף דאף דבגמרא לא נזכר דלמעלה אין לה שיעור, מ"מ פשוט הוא, דהרי אם יש שיעור למעלה היו לחכמים לפרש שיעורו, כמו שאמרו סוכה למעלה מעשרים אמה פסולה. ובביאור הגר"א הביא ראייה לזה מהגמרא (סוכה כ"ו): דקתני 'כל הזארח בישראל ישבו בסוכות', מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת. ואף שרש"י (שם ד"ה כל) פירש דהכוונה שראויים לישב כל ישראל בזה אחר זה, מ"מ ודאי צריכה להיות גדולה הרבה. וכתב המשנה ברורה (שם סק"ה) "ואף דסוכה דירת ארעי בעינן, מכל מקום הא אפילו גדולה הרבה, יכול לעשות מחיצותיה עראי בהוצא ודפנא, ועל כן אפילו עשאה בקבע, כשרה (ב"ח)".

15

שו"ע (שם ס"ד). וז"ל מי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו חוץ לסוכה, ואכל, כאילו לא אכל בסוכה, אפילו הוא סוכה גדולה, גזירה שמא ימשך אחר שולחנו. וכתב במשנה ברורה (שם סק"ד) אפילו אם היא סוכה גדולה וכו'. רצונו לומר וכל שכן אם היא קטנה שאינה מחזקת רק ראשו ורובו, ושולחנו היה בתוך הבית, דבזה בוודאי שייך לומר שמא ימשך אחר שולחנו, כיון דהמקום צר לו בסכתו. וגם דהרבה פוסקים סוברים דבזה אינו יוצא מן התורה, דלאו דירה היא כלל".

16

כתב המשנה ברורה (שם סק"ו) "ואם מקצת שולחנו עומד בסוכה ומקצתו תוך הבית, מותר דלא גזרינן בזה שמא ימשך אחר שולחנו". וכתב בשע"צ (שם סק"ו) "ואפילו אם רובו בבית, ובסוכה רק טפח ממנו, מותר, דהא סגי בשולחן טפח, כן כתב החיי אדם. ובברכי יוסף כתב, דווקא רוב בסוכה, ואפילו משהו יותר מחציו סגי, עיי"ש. ואין להשיג עליו מהא דמביא המג"א דדי בשולחן טפח, דזהו אם אינו מחזיק רק טפח, אבל לא בשולחן גדול ורק מקצתו בסוכה, אז גזרינן שמא ימשך".

17

שע"צ (שם סק"ז) "ונראה דכל זה דוקא ביושב על פתח הסוכה מבפנים ולוקח מן המאכל שערוכים לפניו על השולחן מבחוץ, וכצ"ח הגמרא (ג) דיתבי על פומא דמטלתא, דאז גזרינן שמא ימשך אחר שולחנו. אבל שלא ככהאי גוונא, שיושב בסוכה ואוכל ואינו לוקח מן השולחן כלל, רק שנוהג כמו עני שפתו בידו ואוכל, אז לא גזרו חכמים שמא ימשך, כן נראה לי וכו'".

בפי ישרים תתרום

מאמרים ועובדות מלוקטים
מדוממות מעלותי בקודש

צור קודש מחצבתו

בשם צדיקי קארלין זי"ע אמרו
דנשמה כמו נשמת הרה"ק רבי פנחס
זצוק"ל מקאריץ, באה לעולם פעם אחת
לת"ק שנים לתיקון העולם.

בשם כתבי הרה"ק רבי ירחמיאל משה
מקאזניץ ז"ל (מובא בשמע שלמה וקארלין)
(ח"ב)

יודוך ה' כל מעשיך

הרה"ק רבי שמואל
מקאמינקא זי"ע שמע שהרה"ק
רבי פנחס מקאריץ זי"ע, שהיה
עוד צעיר לימים, התחיל
להנהיג, ונסע אליו לראות אם
הוא ראוי לזה וכו'. ובשבת בעת
תפלת שחרית, כשאמר הרה"ק
רבי פנחס מקאריץ 'הכל יודוך',
נגש אליו ועמד בצדו זמן רב
והקשיב לתפילתו וכו'. ואמר
הרה"ק רבי שמואל, שבשעה
שאמר הרה"ק רבי פנחס
מקאריץ הכל יודוך אז כל
הברואים בכל העולם התחילו
להודות לה'.

בית אברהם (פרי בשלח)

על ישראל יראתו

שמעתי שהרה"ק הרבי ר'
אלימלך מליזענסק זי"ע אמר:
מי שמכיר את הצדיק הקדוש
רבי פנחס מקאריץ זי"ע, הוא
מסוגל ליראת שמים, וועי"ש
המשך המעשה שבנו הרבי ר'
אלעזר זללה"ה נסע אליו
לשבת וכו'.

דברי יחזקאל (פרי מסעי)

חכימא דיהודא

הרה"ק רבי פנחס מקאריץ בחן את הרב בעל התניא
ואת השפטיבקהר ואמר, שהרב יד לו גם בנגלה
בקדשים. וסיים רבי מרדכי חיים (סלונים) זי"ע: רבי
פנחס עצמו עלה על שניהם אעפ"י שלא היה מפורסם
ללמדן גדול.

(סיפורי הרמ"ח, ערך רבינו אות ה)

יש אומרים אשר שלושה יורשים
הניח מרן הבעש"ט הק' זי"ע אחריו,
הרה"ק המגיד ממעזריטש ירש את
התורה, הרה"ק רבי מיכל מזלאטשוב
את הקדושה והרה"ק רבי פנחס
מקאריץ את החכמה". וכן אמר הרה"ק
רבי ליב שרה"ס זללה"ה עליו:
'רבי פנחס הוא המח של
העולם'.

ליקוטי אמר"פ (סיפור כה)

כינויו בספרי הרה"ק בעל בני זללה"ה

הרב הקדוש המפורסם
בישראל כבוד קדושת שמו
מוה' פינחס מקאריץ זללה"ה
(בני יששכר, ניסן יא) נאמר לי
בשם קדוש ישראל הרב החסיד
הקדוש מו"ה פנחס מקאריץ
זצוק"ל.

(אגרא דפרקא, ה')

הרב הקדוש אשר היה
סמוך לדורותינו מפורסם ברוח
קדשו הרב מהר"פ זצוק"ל
מקאריץ.

(בני יששכר כסלו טבת, ב)

מצאת לבו נאמן

שמעתי שהקדוש הרב רבי
פנחס קאריצער זי"ע למד אלף
פעמים את הספר הקדוש
'חובת הלבבות' ורק אז זכה
למה שזוכה.

בעל שבט הלוי ז"ל (בהסכמה

'ל'חובת הלבבות' ע"פ 'לב טוב')

לוח ההילולא

תולדותיהם של צדיקים ומעשיהם הטובים
של בעלי ההילולא אשר בשמותם נקובים

י' אלול

הגה"ק רבי פנחס מקאריץ זי"ע

רבינו נולד בשנת תפ"ח בעיר שקלוב שב'ווייס-
רוסלאנד', לאביו רבי אברהם אבא, עקב עלילת דם
נאלץ רבי אברהם ובני משפחתו לעקור מרוסלאנד
ועבר להתגורר במיראפולי בוואהלין, שם בא רבינו
בברית הנישואין עם בת רבי יונה ווייל מסלאוויטא
בשמעו על מרן הבעש"ט הק' זי"ע א נסע אליו ודבק
בו בכל נפשו, ועל פי הוראתו עבר רבינו להתגורר
בקאריץ. אחרי כ' שנים שישב בקאריץ יצא משם
מטעמים הכמוסים ועבר לאוסטראה בה ישב ח"י
שנותיו האחרונות ומשם בקע אורו למרחקים. בשנת
תקנ"א גמר בליבו לעלות לארץ ישראל ולהשתקע
בעיר הקודש צפת, [באמרו שרצונו מאוד לישב
באחת מערי מקלט שקולטת הרוצח וממילא יכולין
להיחבא שמה, והוסיף, שצפת היא 'קדש' מערי
מקלט הנזכרין בספר יהושע] אולם בעודו בראשית
דרכו כשהגיע לשפיטווקא נתבקש לשייבה של
מעלה, ושם מנו"כ. ועל מצבת קדשו חקוק: פ"ו
נפש אדונינו, זהיר וטמיר כפנחס בן יאיר, רוח אפינו,
מורינו ורבינו רבי פנחס ב"מ אברהם שפירא, גודר
גדר עומד בפרץ, תהלתו מלאה ארץ, נשמתו יצאה
בטהרה ערב שבת נקבר בקבורה יו"ד אלול לפרט
הקבר אש"ר אי"ש אלקים נקבר בו (תקנא). דברי
תורתו ונפלאותיו כתובים עלי ספר 'אמרי פנחס'
ומדרש פנחס'.

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

בשבילי דשמיא

"פעם באו לפני רבינו שיתפלל על אדם צעיר שחלה ל"ע בחולי הריאה ומיום ליום הורע מצבו רח"ל, ואף גם לאחר ששפך שיחו לפני הרבה צדיקים, לא הוטב לו מאומה. אמנם כאשר הגיע לקאריץ ברכו רבינו ברפואה שלמה, והבטיחו שיחזור לאיתנו ויהיה בריא אולם, וכן היה שהבריא בשלימות. ואמר הרה"ק רבי פנחס: אל תדמו בנפשכם כי אני מחזיק את עצמי כי תוגדל מעלתי על כל הצדיקים הקדושים שבימינו, אשר האישי הצעיר היה אצלם גם כן ולא הועילה תפילתם, חלילה לי מזה, אך דעו כי אנכי עשיתי כאיש גונב במחתרת, כי ניסיתי גם כן כמותם ללכת לשער הרפואה, וסגרו לפני הדלתות, כי לא הסכימו עמי מהשמים, וחתרתי חתירה להשער של פרנסה, ומצאתי אותו פתוח לפני לרווחה על כל דלתותיו וחדריו, כי הסכימו עמי מהשמים שיהיה לו פרנסה, וחזרתי עתה לשער הרפואה, והיה בפי טענה חזקה אשר לא יכלו לדחות אותי, כי תמכתי יסודותי על מאמרם ז"ל (תענית ח): "דכי יהיב רחמנא שובעא לחיי הוא דיהיב", והיה מההכרח להסכים עמי גם בשער הרפואה".

עשר אורות (מערכת ב אות ו)

צדיק באמונתו יחיה

"רב אחד מתלמידיו, הנה ראה כי עלו לו על רעיוניו קושיות באמונת הבורא ב"ה, עניני מינות רח"ל, והחל לחקור בענין שהשי"ת יודע מחשבות בני אדם ותחבולותם, ומאוד הצטער על בלבולי מוח זה, והחליט לנסוע לרבו הרה"ק רבי פנחס לבקש על נפשו שיפשיט העקמומיות מלבו. ויהי בבואו סמוך לבית רבו, ראה אותו רבי פנחס דרך החלון, ומיד הכיר בצורתו את כל הרעיונות המשונים הללו, וכאשר נכנס לביתו לקבל שלום, עוד בטרם התחיל לפרש שיחתו לפני רבו, אמר אליו רבינו: היתכן שאם אני יודע, שאתה מסתפק בכך שגלוי וידוע לפני הקב"ה, והרי זה כל שכן שלפניו ית' נגלו כל התעלומות, ותיכף נסע הרב לביתו שלם ברעיוניו".

שם (אות ד)

עושה צדקה ומשפט

בשכנותו היה דר בעל הבית אחד שהיה מענה ומיצר מאוד למשרתו. באחד הימים נחלה בעה"ב במכאוב השינים רח"ל, וכל הרפואות שנתנו לו הרופאים לא הועילו לו. משראה כן, בא בתחנונים לפני רבינו הרה"ק. אמר לו: הנה במסכת בבא מציעא (פה). איתא איך שרבינו הקדוש נענש בכאב שינים במשך שלש עשרה שנה מפני שלא ריחם על עגל שהובילו לשחיטה, אם כן כמה צריך אתה לסבול על אשר אינך מרחם על משרתך? אכן אם תקבל עליך אשר מהיום והלאה תרחם עליו, יהיה לך רפואה שלימה. וכן הוה.

דור דעה (עמי צב)

מילי דהילולא

ניצוצות מתורת בעל ההילולא,
ופנינים מהדרכתו בעבודת הקודש

רם ה' ושבל יראה

אמר "כל מה שקניתי שלימות היה שלמדתי מאחורי התנור, ועכשיו כשאני יושב בראש השלחן, אין אני יודע מה אני לומד". ונתן עצה להקל על הבנת התורה, כלשון קדשו: "ועצה. היעוצה לאדם כשלומד ואינו מבין דבר, שישב במקום שפל, והראיה שמהר"ם קורדבירא (הרמ"ק) ור"ח וויטאל, כשלמדו ספר הזוהר ישבו על הארץ ממש, כי התורה אוהבת רק שפלות".

אמרי פנחס (עניני לימוד התורה אות ו)

קרוב ה' לכל קוראיו

"היה מזהיר ומרבה הרבה שיתפלל כל אדם על צרכיו, ולא יאמר מי אני וכו'. ופעם אחת הראה בספר ציוני על התורה פרשת צו שכל התפילות מקבלים למעלה, רק מה שלא נעשה הבקשה, כי יש להם עיכובים בעולמות שעוברים דרך שם, ולעתיד יצטרפו כל התפילות.

שם (עניני תפלה אות קלח)

חמש הנהגות המסוגלות לפרנסה

"כאשר יזהר האדם בחמשה דברים הללו, תהיה בודאי פרנסתו מצויה לו: א. שיהיה מתמיד בלימודו ממש. ב. שיהיה שלא יהיה שום שקרנות בפרנסתו. ג. שיתפלל תמיד אל השי"ת עבור פרנסה, [ויבקש, ש]אפילו אם חלילה נכשל בחטא, עם כל זה לא תחסר לו פרנסתו. ד. ליהרהר לתת מעשר. ה. שלא יהיה פזרן יותר מדי".

נופת צופים (אות פט)

בעלה דמטרוניתא

היה מעשה שהגאון הקדוש רבי יעקב שמשון (משפטישווקא) כשהיה בארץ הקדושה, ראה השכינה בדמיונו דמות אשה בוכה ומצטערת על בעל נעוריה, שהיה לה בעל ומת. והקיץ משנתו, ואמר לחבריו: אין בעולם כעת מי שיהיה בעלה דמטרוניתא, היה דאצילות, אלא הקדוש רבי פנחס מקאריץ, ובודאי נתתק בלילה ההוא. וקרע וברך (וברכת דיין האמת), ובכה הרבה בכיות, שהיה רבו. ואחר זמן נודע שנתאמתו דברים אלו מכוון באותו לילה.

נתיב מצותיך, קאמארא (נתיב היחוד שביד אהרן ד' אות ד)

רצה באשר ירצה יוצרך

סיפר מעשה רב מזקיני הקדוש רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, שדרכו היתה, שלא אכל מצה רק בשני לילות הראשונים של הסדר, מרוב גודל הזהירות, גם שש מצות אלו לבי הלילות, טחן מעט חטים ברחיים קטנים, כדי שיהיה לו קמח למצות אלו, ואפה אותן בהשגחה יתרה בערב חג הפסח לאחר חצות בנטירה יתרה והנה פעם בערב חג הפסח, בשעות אחרי הצהריים, בא עני לביתו, וביקש מהרבנית לתת לו שש מצות שמורה, ועל פי טעות, נתנה לו את שש המצות שהכין הרה"ק לעצמו. כעבור זמן הרגישה הרבנית בטעותה, כי היא נתנה לעני את המצות של הרה"ק, היא שלחה שליחים לרחובות העיר לחפש את העני ולהחליף לו את המצות אך לשוא היתה יגיעתם כי לא נודעו עקבותיו, בדלית ברירה נאלצה לתת להרה"ק מצות אחרות, מבלי להודיע לו את אשר ארע, על מנת לא לצער, בליל הסדר התבטא הרה"ק, ידעתי גם ידעתי כי אלו מצות אחרות הן, ברם אותו עני בא רק לנסותני, האם אבוא ח"ו לידי כעס מחמת זה, אבל מה לי לכעוס, הרי המצות האלו גם כן כשרות הן.

קדוש וברוך (סערעט) עמ' קס"ד

לבי ובשרי ירננו לקל חי

מספרים שאחד הצדיקים שלח את בנו שיסתופף בצלו של הרבי ר' פנחס זללה"ה בימים הראשונים של חג הסוכות באמרו אליו כי יראה שם שקודם חגג מביאים לפני הרה"ק ר' פנחס ז"ל הרבה קופסאות עם אתרוגים, והקופסא הראשונה שהוא פותח, הוא לעולם האתרוג היפה ביותר מכולם, ואתרוג הזה לוקח לארבע מינים, על כן ישתדל לראות את האתרוג הנאה הזה, והוסיף כי ישתדל לראות את האתרוג עוד קודם שהרבי ר' פנחס מברך עליו, על כן בליל ראשון של חג אחר עריכת השלח, כשהרה"ק ר' פנחס ז"ל יכנס לסוכתו לישן, יבקש את באי ביתו של ר"ר פנחס'ל, שיתנו לו רשות ליכנס לראות האתרוג בטרם יברך עליו, כי הרה"ק ר' פנחס ז"ל מכין את האתרוג עוד בלילה הבן נסע בתמימות לקיים פקודת אביו, ועשה כאשר אמר לו אביו, ובלילה כאשר נכנס הרה"ק ר' פנחס ז"ל לסוכתו ועלה על מטנו לנוח, ביקש שיתנו לו ליכנס לראות האתרוג, וכאשר נגש אל הקופסא, ואך נטל הבן האתרוג בידו, הקיץ הרה"ק ר' פנחס ז"ל משינתו והתחיל לצעוק אוי וויי! מיין הארץ! מיין הארץ! הוא נתבהל מאוד והחזיר תיכף האתרוג למקומו, שוב ניסה ליקח האתרוג ושוב צעק הרה"ק ר' פנחס ז"ל כנ"ל, וראה שאין לו שום עצה לראותו עכשיו ויצא מהסוכה. כשיצא התייעץ עם מקרוביו של הר"ר פנחס'ל מה לעשות, כי אביו הק' צוהו לראות האתרוג עוד קודם שהרה"ק ר' פנחס ז"ל מברך עליו, ויעצו אותו שלמחר כשילך הר"ר פנחס'ל למקוה לפני נטילת לולב יכנס ויראה את האתרוג, הוא עשה כן, בבוקר כשהר"ר פנחס'ל הלך למקוה נכנס וראה את האתרוג שהוא נאה מאוד. כשחזר בן הצדיק לביתו, סיפר לאביו כי כאשר רצה ליקח אתרוגו של ר"ר פנחס'ל כאשר צוהו, צעק הר"ר פנחס'ל, מיין הארץ! מיין הארץ! אמר לו אביו הק', הרי זהו כל הסיבה ששלחתך, שהרי אמרו חז"ל (ויק"ר ל' י"ד) 'אתרוג דומה ללב, ורציני שתראה איך הר"ר פנחס'ל ברוב קדושתו הרגיש בלבו ואף בעת שינתו שאחד נוטל אתרוגו, וצעק מיין הארץ! מיין הארץ!

לימוד שלא ע"מ לעשות הוי דברים בטלים

"שמעתי ממופלג אחד שראה במאנעסטרישטש (כנראה כמו מוזעאו"ם וכיו"ב) כתבי קודש מהרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל, וכתוב שם דהא דאמרין (יומא יט): 'דברת במ ולא דברים בטלים' לא קאי על דברים שאין בהם שום צורך, דזה אינו בגדר 'דברים' כלל, ואפילו דברים בטלים לא חשיב, ואינו רק כציפצופי עופות בעלמא, אך דקאי על מה שמדברים דברי חסידות ויראת שמים, אך שאינו נשמע מזה אח"כ [כלו] דברים בעלמא לא להלכה למעשה], זה חשיב 'דברים', כיון שבשעתו הם דברים, אך שנקראו 'דברים בטלים', כיוון שהם בטלים אח"כ, עכדה"ק.

שו"ת ארץ צבי, קו"י גלוב (ח"ב סי' כה)

(ובהמשך כתוב שם: "והנה ודאי לא הייתי מעמיד יסוד להלכה על דברי אגדה, כי אין למדין מן האגדות, אך הבאתי זה מחמת שיש לי יסוד על זה מהא דשבועות (כו). הנ"ל דכשאין להדיבור חשיבות אינו נקרא אלא בטוי שפתיים. זכותו יגן עליו ועל כל ישראל אמן)

המאמין לא יחוש

מתאמרא משמי' דהרה"ק ר' פנחס מקאריץ ז"ע שהיה אומר 'רשעים מלאים חרטות' (נדרים ט"ו), ולכאורה אם הם מתחרטים למה נקראים 'רשעים', אלא בוודאי שאינם מתחרטים על המעשה הרע, אלא אלו אנשים שאומרים חבל שהלכתי לשם, ועשיתי כך כי אם הייתי עושה הפוך הייתי מרויח יותר, זהו רשע, כי הוא לא מאמין שהכל מאת ד', וזהו רשעים ומלאים חרטות על מה שעשו.

זכות אבות (תק"י)

עבודת עבודה, שיחות קודש ח"א עמ' שנ"ז

"השומר אמת לעולם"

ליקוטי מאמרים בענין גנות השקר, ומעלת קדושת מדת האמת

"עיקר תוכחת מוסר שלו היה בעולם, שיראו לצאת ממדות רעות. ואמר שהתחלתן של מדות הן: גיאות ושקר. והתחלתן דהתחלתן הוא שקר. ואמר, שרגיל לצוות לאותם שמתקרבין אליו, בתחלת קרבתן, על שני דברים: להתמיד בלימוד, ושלא לדבר שקר, ואס תצייתו ותקיימו ב' דברים אלו, אח"כ אומר לכם ואילך. ואמר, דאם לא יצא משקר לא ידע באיזהו מעמד הוא עומד, כי יכול להיות שיסבור שדבר זה שעושה הוא עבודת השם, אבל באמת הוא בהיפך... לכן התחלת עבודה שיראו לצאת ממדה של שקר, ואחר כך יהיה לו בקל לצאת משאר מדות רעות".

מדרש פנחס (לט, ב)

כיו"ב פירש הפסוק אמת קנה ואל תמכור (משלי כג, כג) "כי כל המדות צריך לפעמים למכור אחד מהן לפי שעה כדי לקנות מדה טובה אחרת, ע"ד הרמב"ם זללה"ה שאם נטה מדרך המיצוע לקצה אחד, צריך לנטות כנגדו לקצה הב' כדי לבוא למיצוע. אבל במרת האמת אינו כן, שאין למכרו מפני קנין שום מדה, שאם ינטה מן האמת איך ידע שקונה איזה מדה טובה, כי שמא הוא שקר, שמטעה את עצמו".

והיה רגיל תמיד להוכיח את העולם שלא ידברו שקר, אפילו קטני קטנים היה מזהירן שלא יאמרו שקר, והיה מסביר להם הדבר לפי דעתם, והיה מחמיר מאוד בעיניהם הדבר הזה, והיה מרגיל אותם לומר בפיהם שאסור לדבר שקר, כי הרגל נעשה טבע כו'.

והוה מרגלא בפומיה: תצא הנשמה ואל יוציא האדם שקר מפיו, ועל זה צריך למסור את נפשו, בכדי להתדבק בקדושתו של הקב"ה.

"מאוד הזהיר את בניו להתפלל להשי"ת בכל עת ורגע: רבונו של עולם נחני בדרך אמת".

מדרש פנחס (לט, ב)

הוא עצמו אמר פעם "עשרים ואחת שנה למדתי מדת האמת: שבע שנים לדעת אמת מה טיבה, שבע שנים לגרש את השקר מקרבי, ושבע שנים נוספות להרגיל עצמי במדת האמת גופה".

אמרי פנחס

[יש לציין מה שמביא בספר "דור דעה" (עמ' פח): "רבינו יהודה החסיד ז"ל בעל ספר חסידים הורה, כי להיות מחולל נפלאות ופועל ישועות אין צריכים להשתמש בקמיעות ובהשבעות, כי אם להיות דובר אמת בלבבו, וז"ל (סו"מ"י מ"ז): הדובר אמת ואינו רוצה לחשוב שקר ולא לדבר שקר... כל מחשבותיו ודבריו יתקיימו שנאמר: ותגורו אומר ויקם לך... והרה"ק מו"ה רבי פנחס מקאריץ ז"ל, הספר חסידים לא אז מעל שולחנו, והגה בו תמיד בהתלהבות. ואמרו שהס"ח שלמד בו, היה לו בירושה מהבעש"ט ז"ל, והזהיר תמיד את משמשו לשמור את הספר חסידים כבבת עינו מפני שהאותיות שהסתכל בו תמיד כו'].

"אמת הוא יסוד כל העולם, וכמו דמרגלא בפומא דאינשי, ומובא בהכתבים של הרה"ק ר' פנחס מקאריץ זצוקלה"ה, שעם האמת יכולים לעבור כל העולם". [ראה "אמרי פנחס" קע"ו: "מי שנוזהר מלדבר שקר יכול לעבור וליסע מסוף העולם ועד סופו בלי שום מורא, כי העולם נברא בכ"ב אותיות, ואותיות אימ'ת' הוא [ראש תוך סוף], ונתפשט המשל הזה בין הגוים: עם אמת תוכל לעבור כל העולם כו']

מגן אברהם, טריסק (פר' שלח)

"שקר צריך להיות חמור כמו עריות, וכשיהיה חמור כמו עריות יבוא משיח".

מדרש פנחס (לט, א)

[ועיי"ש הסבר הדברים. ויש לציין לכך דברי הסמ"ג (עשין כד): "דעיקר הגאולה תלויה כשישראל מדברים אמת", ומפורש כך בתיקו"ז (הקדמה ד, ב): "בגין דבדרגא דיעקב תליא קץ דפורקנא דדרגיה אמת, הה"ד (מיכה ז, ס): תתן אמת ליעקב"]

"פעם אחת אמר, שהנוזהר מלדבר שקר יש לו פרנסה".

אמרי פנחס (עמ' קעז)

י"א אלול

הגה"ק רבי אברהם יהושע פריינד
אבד"ק נאסאד זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק מנאסאד זי"ע נולד ביום י"ב תמוז תרט"ז לאביו הגה"צ רבי משה ארי' שהי' ראה"ק בעיר סיגעט ונקרא שמו ע"ש זקינו הגה"ק רבי יהושע קראליער אבל אביו הק' הוסיף גם השם "אברהם" באמרו שאין נכון לקרות בנו בשמו של קדוש זה, והרה"ק מנאסאד ה' אומר שאילו היה נקרא רק יהושע היה מגיע למדרגות יותר גדולות.

כשהיה נער צעיר בא בקשרי השידוכין עם בת הגה"ק מרדכי יודא לאו זצ"ל אבדק"ק אינטערדאם, פע"א נודמנו שני המחותנים בבעלו ושאל הרב מאינטערדאם את מחותנו ר' משה ארי', מדוע אינו מלמד לבנו ללמוד בדרך הישר, שכפי הנראה שכר מלמד לבנו שיוורנו לכתוב השגות ופולפולי דברי תורה, כי הרב מאינטערדאם לא האמין שהחידושים שהוא רואה הוא מבנו הקטן, ענה לו ר' משה ארי' שיאמין לו שאין לו שום ידיעה ממה שכתב והוא לא שכר לו שום מלמד וכל דבריו כתב הוא בעצמו. אחר חתונתו ישב סמוך על שולחן חותנו ועסק בתורה ועבודה בקדושה ובטהרה, אחר כמה שנים שישב על שולחן חותנו פתח לו אביו חנות למכור קמח בכדי שיהי' לו במה להתפרנס, אבל הוא עסק במסחרו כפי השגת דעתו ונתן קמח לעניים בהקפה, וכאשר בקשו הסוחרים ממנו מעות הראה להם על השטרות שקיבל מהקונים העניים על חובתם, והוסיף לומר שלדעתו הוא צריך ליתן מקודם הקמח לעניים בהקפה לפי שהבעלי יכולת יכולים לקנות בחנות אחרת במעות מזומנים, וכמובן שלא הוציא מחנותו זה די סיפוק צרכיו.

בשנת תרל"ט נתקבל לרב בעיר ראגנע ותיכף בבואו לשם התחיל לתקן ולגדור שם גדרי היהדות, יום השוק שבעיר ראגנע היה קבוע ליום ש"ב"ק והוא טרח ופעל וקבע את יומא דשוקא ביום מימות החול, ומערכתו זאת עלה לו בדמים מרובים, עד שהוצרך למשכן תכשיטי זוגתו הרבנית בכדי לשלם את הוצאותיו, בימים ההם נקטפה בתו חנה מלכה, ופסק מלהורות באמרו שבוודאי נענש מן השמים מפני שנתעטף

ימי ההילולא

י' אלול

- רבי פנחס בן רבי אברהם אבא שפירא זצ"ל מקאריין (מדרש פנחס) תק"ל
- רבי יצחק בן רבי שלום יוסף מבוהוש - תרנ"ו

י"א אלול

- רבי שלום יוסף ב"ר ישראל (מרוזין) זצ"ל - תר"י
- רבי אברהם יעקב ב"ר ישראל מסאדיגורא - תרמ"ג
- רבי זאב וואלף ב"ר אברהם לאנדא מטשעכנאו זצ"ל אב"ד סטריקוב (זר הזב) - תרנ"ה
- רבי אברהם יושע ב"ר משה ארי' פריינד מנאסאד (מאור יהושע) - תרצ"ג

י"ב אלול

- רבי שמעון ב"ר אשר (הרמ"ש) - ק"ב
- רבי שמוחה בונם ב"ר צבי זצ"ל מפרשיסחא - תקפ"ז
- רבי משה אליקים בריעה ב"ר ישראל מקאזניץ (באר משה) - תקפ"ח
- רבי אלעזר ב"ר צבי אלימלך שפירא (יודעי בינה) אב"ד לאנצוט - תרכ"ה
- רבי אברהם אהרן ב"ר יקותיאל יודא טייטלבוים אב"ד קאלבאסוב - תר"ע

י"ג אלול

- רבי יעקב יוקל הלוי הורוויץ ב"ר מאיר מנגלוגא - תקט"ו
- רבי יעקב ישראל מטשערקאס ב"ר מרדכי מטשערנאבל תרל"ז
- רבי אברהם ישכר ב"ר שלמה ראבינאוויטש (חסד לאברהם) תרנ"ב
- רבי ירחמיאל משה ב"ר יחיאל יעקב מקאזניץ - תרס"ט
- רבי יוסף (חיים) ב"ר משה מבאנדאד (בן איש חי) תרס"ט

י"ד אלול

- רבי משה ב"ר יצחק אלשקר (מהר"ם אלשקר) - רצ"ה
- רבי עקיבא ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלבשרטאם (משנת דר"ע) אב"ד פרעשבורג - תקי"ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב"ר נחמ"י פיוויל זצ"ל טיסמעניץ - תקמ"ז
- הגר"ח ר' ברוך מרדכי ב"ר אלעזר איטינגער זצ"ל מברויסק - תרי"ב

ט"ו אלול

- רבי עקיבא ב"ר אברהם לוי אייגער (הראשון) הלבשרטאם (משנת דר"ע) אב"ד פרעשבורג - תקי"ח
- רבי יעקב קאפיל (חסיד) ב"ר נחמ"י פיוויל זצ"ל טיסמעניץ - תקמ"ז
- רבי ישראל יעקב יוקל טייטלבוים ב"ר שמואל (היטב איטיב) תרפ"ד

ט"ז אלול

- רבי צבי הירש גרינוואלד מאפאטשנא (המכונה ר' הערשלעע די שקעס)
- רבי משה ראטה ב"ר דוב אב"ד האמאראד - ת"ש

צעיר לימים, במה שלא היתה דרכו לכבד לגדולים וטובים כידוע.

לוחם מלחמת ה'

כן היה לוחם מלחמות ה' בעוז וגבורה, וכחומה בצורה עמד בריש גלי להכות על קדקדם של מהרסי הדת בכל שם וחניכא דאית להו, וביותר לא סבל את הצבועים והחנפים שהיו מחניפין את הרשעים במסווה שהם אנשי שלום ואלו ואלו דא"ח, והיה אומר על אלו שפוסחים על שני הסעיפים 'אהער און אהין אי א שתי וערב', ודפחח.

יודע תעלומות

עיי' בס' נפלאים מעשיך [מהרה"ח ר' פרץ לעפקאוויטש] שמעתי מש"ב הרה"ח ר' הערשל לעפקאוויטש ע"ה שהיה גר בעיר אראד, והגה"ק מנאסאד זי"ע התאכסן בביתו תקופה ארוכה, והוא השתדל לחלוק לו כבוד כראוי וכיאות לצדיק נשגב, ובעל האכסניא הנ"ל היה לו בית מסחר של טעקסטיל אמנם לא הצליח במסחרו כראוי והיה לו מזה פרנסה בדחקות. וביום אחד מן הימים פנה ר' הערשל להגה"צ רבי ישראל זצ"ל אב"ד הוניאד [בנו של הגה"ק מנאסאד] באמרו לפניו שהיות שהוא משליך נפשו מנגד למען כבוד אביו ביותרת הכבוד, ומכיון שהוא מביא בקושי פרנסה לביתו, לזה נפשו בשאלתו לנות הלאטעריי"ע, והוא ישתדל אצל אביו הק' שיואל לגלות לו המספר העתידי לעלות בגורל כדי שיוכל להתפרנס מזה בריות, כי הוא בטוח בעדקתו שבידו לגלותו, והגה"צ מהוניאד לא היה יכול לסרב מחמת הכרת הטוב, וכשראה שעת הכושר אצל אביו מסר לו בקשת בעל האכסניא ר' הערשל, שהיות שהוא חי בדחקות והוא משתדל ומתאמץ בכל עוז להיטיב עמו, לכן עתה הוא מבקש שתגלה לו את המספר הנכון שיעלה בגורל, ועיי"ז יהיה לו הרחבת הדעת, הרכין הרה"ק את ראשו לזמן ממושך ואח"כ נענה: נייך, אויף געלט ברויך מען זיך צו פלאגן.

זכרון איש חי"ל

עיי' בס' המאזרינו חיל [מהרב החסיד המפ"ר רבי חנני' יו"ט ליפא שווארץ ז"ל] שהרה"ק נאסאד היה רגיל לבא לעיר סאטמאר לבקר אצל אחיו הרה"ח ר' חיים פריינד ז"ל שהיה ראש הקהל בסאטמאר, ועל ידי זה זכתה להכירו ולהסתופף בצילו, ומונח בזכרוני שפעם אחת כתב אאמור"ר ר' עזריאל זצ"ל כתובה, ואז היה נהוג לכתוב עם טינט פעדער, ואחר שגמר לכתבו גללו ושלחו עמי להרה"ק מנאסאד שיגיה את הכתיבה, וכאשר באתי למעון קדשו אחז עדיין באמצע תפילתו, וחכיתי עד שגמר תפילתו ונתתי לו את הכתובה לבדקו, ונטל את הכתובה מידי להגיהו, והראה לי שנתהוה על תיבת ומוזניכי איזה קוים מהדיו, ואמר שמכל מקום "עס איז גוט".

בטלית שאינו שלו להורות ולדון, וכשמע אביו שפסק להורות שלח לו הכסא של זקינו ר' יהושע קראלי"ער זצ"ל וכתב לו שאם ישב על כסאו בוודאי יוכל להורות ותכון מלכותו לעד. בשנת תרס"ה אחר פטירת חותנו נתמנה הוא למלאות מקומו בעיר אינטערדאם וכמעשהו בראשון הקים דת של תורה והתקין כמה תקנות להרמת קרן התורה.

בתחילת חודש אלו שנת תרצ"ג היה במרחץ טארנא ונחלש מאוד והוליכו אותו לק"ק סאטמאר אז תקפה עליו החולי ושאל אחר בנו הגה"ק מהוניאד זצ"ל ותיכף כשהגיע בנו יצתה נשמתו בטהרה ביום י"א אלו שנת תרצ"ג לפ"ק.

עם רבותינו הק' זי"ע

הגה"ק מנאסאד זי"ע היה דבוק מאוד לרבותינו הק' לבית סיגעט זי"ע, ובפרט היה ידיד נאמן לרביה"ק בעל דברי יואל זי"ע ועמד לימין קדשו בכל המערכות למען תיקון הדת. ובעת שהתקיימו אסיפות רבנים מוזנן לזמן והרבנים היו מציעים את דעתם, כל אחד זה בכה וזה בכה, והגה"ק מנאסאד היה יושב כשראשו מורכן והיה נראה כאילו מתנמנם, וכששאלו את דעתו על הנידון שדנו אז באותה האסיפה, שאל הגה"ק מנאסאד וואס זאגט דער קראלער רב [ה"ה רביה"ק] ווייל וואס ער האלט, איז דער דעת תורה.

וכאשר נמנו וגמרו ק"ק סאטמאר ברוב דעות לקבל עליהם את רבינו לאלוף לראשם והתכוננו לעשות בחירות אצל כל חברי הקהילה הארטאדאקסן, נסעו נכבדי העיר לקראלי להודיע לרבינו את דבר בחירתו, אולם רבינו השיב להם במכתב, כי קשה לפניו הדבר לעזוב את עיר קראלי שחביבה עליו עד למאד, ואינו רואה עדיין אפשרות לעזוב את אנשי מקומו ובני בריתו, מכל מקום חסידי ומוקירי רבינו לא נתייאשו בקרבם ועשו כל מה שביכלתם להביא את רבינו לסאטמאר.

והגה"ק מנאסאד זצ"ל הפציר אז במאוד ברבינו שיקבל על שכמו את עול הרבנות בעיר סאטמאר, וגם כאשר אמר לו רבינו טעמו ונימוקו כי בעיר קראלי יושב במנוחה ושלוה כי יש שם קהלה נאה וחסודה, וכמו כן ישיבה לשם ולתפארת, אולם בבואו לסאטמאר שהוא עיר גדולה היא טרוד מאוד בהנהגת הקהילה, ואמר לו הגה"ק מנאסאד כי כדי לתקן עיר גדולה כסאטמאר "דארף מען זיך אנשטרענגען".

ובמכתב ששלח הגה"ק מנאסאד לרבינו אודות הרבנות בסאטמאר כתב עליו תוארים מופלגים, "נזר ישראל עמוד הימיני וכו', צדיק יסוד עולם וכו', אור ישראל וקדושו רכבו ופרשו וכו'", ובסוף המכתב כותב "על כן טובה גדולה להעמיד הדת על תילה שימלך כבוד קדושת הדר גאון קדושת תורתו לקבל המשרה על שכמו" ובוזא אצא ואשתחוה הקטן והשפל הדושת"ה.

גם חיבה יתירה נודעת לו לרבינו בעל ברך משה זי"ע מהרה"ק מנאסאד, אשר כיבדו ביותרת הכבוד בעודו עודנו

ולמים כאשר פגשתי את בעל העובדא, התאוונן לפני שאין לו פרנסה, ותולה הדבר בזה שנתהוה קו מהעט על תיבת ומוזוני, ומכיון שהרה"ק מנאסויד הסכים שזה טוב הכשירו את הכתובה, ולכן אין לי מקור פרנסה בכבוד ובריוח. אחר הסתלקותו לחיי העולם הבא הייתי נוכח בעת הטהרה, כי קברו אותו בעיר סאטמאר, וראיתי את צורתו הקדושה שהאיר גם אז ממש כמו בחיים חיותו.

י"ב אלול

הגה"ק רבי שמחה בונם מפארשיסחא

זי"ע

ואלה תולדות

נולד בשנת תקכ"ו לאביו הרה"ק ר' צבי הירש זצ"ל המגיד מוואדיסלוב בעמ"ח ספר עשרה למאה ועוד ספרי דרוש ופולפל, כבר במעליו יתנכר נער בחכמתו ובחריפתו, אביו ה"י מכניס אורח גדול, פ"א אמר לבנו שה"י עוד קטן: "בונם'על, ביסט דאך עפעס איין עילוי, טיא עפעס אויף און הכנסת אורחים" הלך העילוי הקטן עם האורחים לפני שאכלו והראה להם מקום לינתן, באמרו שאם אדם אינו יודע מקום לינתו, אז האכילה שלו היא בדאגה, ואינו אוכל לשובע, ואביו נהנה מזה מאד (שפתי צדיקים), וכבר ט"ו ה"י כשה"י נקרא הלמדן היותר גדול בעירו עיר מלאה ת"ח וסופרים בפארשיסחא, וה"י כל ימיו ה"י עוסק בתורה בעמקות גדולות ועבר את בוראו עבודה רבה ודרכו ה"י להתבודד תמיד ולומר שירות ותשבחות.

רבותיו

בנגלה ה"י תלמידו של הגאון המפורסם רבי ירמ"י אבד"ק מאטערסדארף זצ"ל, ובנסתר ובחסידות ה"י רבו הראשון הרה"ק הרבי מלובלין זי"ע, כפי שסיפר בעצמו שנסע אליו ע"פ הצעתו של הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע – שמתחלה נסע אליו לפני שהכיר את החוזה מלובלין – אשר אמר לו ששם שורש נשמתו, ונסע ללובלין, אח"כ אמר שלא הבין התורה שאמר הרה"ק מלובלין בליל שב"ק בעת עריכת השלחן הק, אבל זאת הבנתי היטב שהעולם העליון, עולם הבא, הוא כאן בעוה"ז אצל החוזה, אחר ברכהמ"ז כשהלך החוזה לחדרו ועבר אצל הר"ר בונם נפל עליו בזרועותיו הק' ואמר לו בזה"ל: בונם לעבין, תחזיק עצמך בי ותהי לך רוח הקודש מעולם האצילות וירצו כל העולם אליך ועוד ברכות כיוצא בו (שמחת ישראל), פ"א כיבדו הר"ר מלובלין שה"י בעל תוקע בראש השנה, מחמת שתקיעת שופר חכמה היא ואינה מלאכה, והוא החזיק לחכם גדול, והר"ב קיבל על עצמו לתקוע, לפני התקיעות קרא אותו הר"ר מלובלין ולמד

איתו כוונת התקיעות ודברי תורה כמנהגו לומר לבעל תוקע, ואח"כ כשהלכו לביהמ"ד לתקוע אמר הר"ב לרבו, רבי שאינו רוצה לתקוע כי לא נסיתי מעולם להחזיק שופר בפי ואיני יכול לתקוע, שאל אותו רבו מפני מה קבלת על עצמך לתקוע, אמר לו כמו שמצינו במשה שבתחלה שאל את הקב"ה כי יאמרו לי מה שמו מה אומר אליהם, ואחר שאמר לו אהי-ה אשר אהי-ה שלחני אליכם, השיבו משה שלח נא ביד תשלח, כי רצה להחזיק לו ידיעת שמו יתברך וכמו כן אני מפני שרציתי לשמוע מה שהרבי אומר לבעל תוקע לפני התקיעות, וכן הוה שלא תקע הוא אלא אחר תקע,

אבל רבו המובהק ה"י היהודי הק' מפארשיסחא זי"ע, וה"י דבוק מאד ברבו זה, כמו שסיפר בעצמו שבשנה ראשונה אחר הסתלקות היהודי הק' ה"י השליח ציבור בתפלת מוסף בר"ה, ומשעה שהתחיל הקדיש עד סוף התפלה ה"י עומד אצלו היהודי הק' ממש ולא ה"י מפסיק מלהביט בו כל התפלה, ואחר שסיים התפלה רצה אליו ואינו כי נסתלק למעלה (שמחת ישראל), בחתונה הגדולה שהתקיימה באוסטילא בהשתתפות כמה זקני וצדיקי הדור ובראשם הרה"ק מאפטא, שכידוע ה"י זה בעיצומה של ההתנגדות על חבורת פרשיסחא, ובמעמד ההוא רצו להרחיק את חבורת פרשיסחא ודיברו עליה סרה, אז עמד הרה"ק ר' ירחמיאל, בנו של היהודי הק', והעיד על הר"ב: "ער איז געווען ביים טאטען אופן שפיץ הארץ", ועי"ז השקית את המריבה (ימות עולם), גם נסע להרה"ק ר' משה לייב מסאסוב זי"ע.

והצנע לכת

מתחלה ה"י צדיק נסתר, ואפי' חביריו לא ידעו מגדולתו ומדרכיו הקדושים, רק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' ידעו מדרכיו הק' וכבדוהו מאד, ה"י בקי מאד בחכמת הרפואה ובשחיקת סממנים, הוא ה"י הראשון שנתן לו רשות מהמלכות להכין לו חנות מסמי רפואה אומן מעשה רקח (אפטיי"ק) אשר פתח בעיר פארשיסחא, ובכל לילה ולילה הלך אצלו היהודי הק' ולמדו שם כל הלילה ביחד, ולפעמים כאשר בא איש אחד להיהודי הק' אשר ה"י צריך לישועה וה"י דבר גדול מאד, אמר קראו לי את ה"אפטייקער" כי צריך אני שיה"י גם הוא לי לעזר לזה הענין הגדול, וכשנטלה הממשלה הרשות מידו, נעשה סוחר ונסע תמיד לדאנציג וללייפציג אודות מסחרו, והמשיך להיות בהצנע לכת מאד, ה"י לבוש בלבושי הסוחרים ולא כלבושי החסידים, ועבד את השי"ת בהסתר גדול, ובעת שה"י בארץ אשכנז עסק שם רוב ימיו בתורה ועבודת השי"ת בהסתר, וה"י דרכו לילך למקומות הגרועים ובחכמתו וקדושתו הגדולה הציל הרבה נפשות מישראל מעבירות אשר לולא לזה הצדיק כבר היו נטבעו ח"ו ברשת עבירה והוא ברוב קדושתו הציל אותם, והשפיע להם רוח טהרה ותשובה ששבו בכל נפשם ונעשו יראי שמים מכאן ולהבא, ורק רבותיו הר"ר מלובלין והיהודי הק' זי"ע ידעו

מעבודתו הק' אשר עושה בארץ אשכנז (עשר נפלאות, מליצי אש).

תורה מגיני ומצלי

פ"א באו לחנותו שוטרים כדי לבדוק את הסחורה שבחנותו, אם שילמו עליה מכס או לא, ובחנותו היתה סחורה שהיתה חסרה הסימן המעיד על תשלומי המכס, והרבנית שעמדה בחנות פחדה ומאד חששה ואמרה לו שצריך לעשות משהו, אמר לה הר"ב שהיא צודקת ובאמת צריך לעשות משהו והוא יכנס לחדר, ונכנס לחדרו, השוטרים חיפשו בחנות ולא מצאו שום דבר, כשגמרו והלכו נכנסה לחדרו לראות מה הוא עושה שם ולספר לו על הנס הגדול שאירע שלא מצאו שום דבר, כשנכנסה לחדר הפנימי שמעה שאומר ברוך ה' שהבנתני את דברי התוס', והסביר לה שכבר כמה חודשים הוא לומד איזה תוס' ואינו מבין את זה, ועכשיו כשבאו לתפוס אותנו במכס ורוצים לעשות לו צרות, חשב שעכשיו זה הזמן הנכון שיבין את דברי התוס', כי דוד המלך ע"ה אומר בתהלים "לי קוו רשעים לאבדני עדותיך אתבונן" כשרוצים לאבד אותי ולעשות לי רע, אלך להתבונן בדברי התוס', ובאמת זכיתי עכשיו להבין את דברי התוס' (רמתים צופים).

נשיאותו

אבל במשך הזמן התחיל גדולתו להתגלות לפני גדולי החסידים, והרבה קהלות גדולות רצו שיבוא אצלם לכהן ברבנות, וגם התחילו חסידים לנהור אליו, אבל הוא לא קיבלם ולא קרבים אדרבה דרף להני שבאו אליו, אחר פטירת רבו המובהק היהודי הק' שמו גם חסידי רבו עיניהם עליו, אבל הוא כדרכו לא קרבים שלא רצה להיות רבי, עד שהלכו חסידי היהודי הק' על קבר רבם לקובל על תלמידו הר"ב שלא רצה להקהיל עדה, ורודף החסידים שבאים אליו, ורבו היהודי הק' בא אליו בחלום וכעס עליו ויצו לקבל תלמידיו וחסידיהם, ומאז ולהלאה שמע לקול רבו הק', והרבה גאוני וצדיקי ארץ באו אליו לשמוע חכמתו ותורתו ויראתו, מגדולי תלמידיו וחסידיהם היו הרה"ק מקאצק, הרה"ק ר"א מווארקא, החידושי הרי"ם ועוד זצ"ל, אשר שתו בצמא את דברי תורתו וחכמתו, ונתפרסם לצדיק גדול ולפועל ישועות, לעת זקנתו נעשה סגי נהור, והנה אף שהי' סגי נהור אעפ"כ קרא פתקאות וקרא לכל אחד בשמו אפ' למי שבא אליו בפעם הראשון (עשר נפלאות, מליצי אש).

שמחה

מרגלא בפומיה יכולים יותר לפעול בשמחה ממה שיכולים לפעול בבכיה, ומעשה הי' בדאנציג, שראה איש אחד שנפל לים והתחיל לטבוע, אמר לו הר"ב בדרך שחוק "תמסור פריסת שלום ללוייתך", ומיד נטל דף אחד והושיט לטבוע והלה נאחז בו וניצל, ואמר הר"ב בתחילה לא הייתי

יכול לעזור לו מחמת הצער הגדול שהי' לו בשעה שהתחיל לטבוע, עד שאמרתי לו מילתא דבדיחותא, והי' לו קצת שמחה מזה ומתוך כך הייתי יכול לעזור לו ולהצילו מטביעה (יהי אור), ועיין בספר "בית יעקב" מאב"ד דאלכנסדר שמביא, שהזכיר לפני הר"ב את בנו שהי' אז חולה מסוכן, אמר לו אין לי עצה בעבורך, רק שתהי' בשמחה, וסיים שם, ושמעתי לעצתו ונתתי לחסידים מעות לאכול ולשתות יחד בשמחה ואהבת חברים, ומיד נתפא בעוה"י"ת.

רבות רעות צדיק

בס' עשר זכויות מביא שבימי הר"ב הי' מסור אחד שמסר ואיבד ר"ל הרבה נפשות מישראל בגופם ובממונם, ומחמת יראתו הי' דרכו לנסוע עם אנשי חיל לשמרו בדרך, פ"א עבר דרך עיר פארשיסחא לכפר אחד למסור איש ישראל, וראה בפארשיסחא הרבה חסידים, שאל מה זאת, ואמרו לו שדר כאן רבי עם חסידים, וחרה להרשע הדבר ואמר אשר בחזירתו יראה לשלוח הרבי עם החסידים מן העיר, וכשמעו זאת סיפרו להר"ב נענה ואמר כתיב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה', פירש "רבות רעות" עשית הרבה רעות, ולא די לך זאת אלא שאתה רוצה לעשות רעות גם ל"צדיק", אז "ומכולם יצילנו ה'" השי"ת יציל את כולם מידך (בזכות הצדיק), והסוף הי' שזה האיש שהלך אצלו המסור ראה שצרתו צרה לקח את כל הדברים המזוייפים שהי' לו, ונתן לתוך מלבוש העליון של המסור שהי' מונח בחדר, ואמר להאנשי החיל ראו שהוא רק מעליל על כולם כי בתוך המלבוש שלו נמצא הרבה דברים מזוייפים שהוא משליך אצל כל אחד כדי להעליל עליו, ויחפשו בתוך המלבוש וימצאו כי כנים הדברים, ותיכף אסרוהו אנשי חיל בעצמם, ויובילוהו דרך פארשיסחא, ונעשה שמחה גדול בין החסידים וסופו הי' שמת בתפיסה.

ובא השמש

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב אלול תקפ"ז בפארשיסחא, ושם מנו"כ, נדפס ממנו ספר קול שמחה, עה"ה, הרבה ח"ת מובא ממנו בספר רמתים צופים (מתלמידו ומשמשו), ובשאר ספרי קודש.

י"ג אלול

הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע
בעמח"ס "עמק תפלה"

ואלה תולדות

נולד לאביו הרה"ק ר' מרדכי מטשערנאביל זי"ע ולאמו בתו של הרה"ק ר' אהרן הגדול מקארלין זי"ע, בשנת תקנ"ד,

ארבע שנים לפני הסתלקותו של זקינו הק' אבי השולשלת של בית טשערנאביל ה"ה הרה"ק ר' נחום מטשערנאביל ז"ע בעל "מאור עינים", ועד ליזמו האחרון של הסבא קדישא הי' שריו במחיצתו וסופג אל תוכו מן עבודתו הק' שקיבל ממרן הבעשטש"ק ז"ע שהי' מבני ההיכלא קדישא, כבר משחרית ימיו הצטיין בגדלות המוחין ובגינוני קדושה, אשר כל רואיו הכיר שלגדולות נוצר, נתברך הי' בכשרונות משובחים ובאהבת התורה, והי' לומד בהתמדה נפלאה שעות שעות, וראה ברכה בלימודו, ומשנה לשנה גדל בבקיאות ובחריפות עד שאביו הק' התחיל לקרא "ארון הספרים שלי", כשגדל קצת הי' אביו מביאו בסוד שיח שרפי קודש של תלמידי הבעש"ט גדולי ומאורי החסידות.

האיש מקדש

בשנת תקס"ט כשהגיע לשנתו הטי", בבא בברית האירוסין עם בתו של הרה"ק ר' דובער האדמו"ר האמצעי מליבאוויטש בן הרה"ק בעל התניא ז"ע, אחר חתונתו נשאר במחיצתו של הרה"ק הבעל התניא ז"ע ורכש מפי קדשו הרבה קניני תורה וחסידות בתורת חב"ד, יסופר שבשבת הראשונה אחרי הנישואין, כשישב הבעל התניא בשולחן הטהור, ראה שאין חתן יושב על מקומו, שלח לקרוא אליו, ואמר לו: "ברצוננו שתקשיב", ואמר "מאמר", ואחרי שסיים המאמר, שאלו הבעל התניא אם הבין את הדברים, ענה שאזנו בכלל לא קלטו דבר ממה שהשמיע, התפלא ה"בעל התניא" היתכן הרי ישב בסמוך אלינו ממש, התנצל שלא קיבל הורמנא מאביו להקשיב למלין דחסידותא של תורת חב"ד, ו"לעולם אינני שומע דבר מבלי נטילת רשות מאבא", התירזין מצא חן בעיני ה"בעל התניא", ואמר לו שיבקש רשות מאביו, ואחרי שאביו המגיד ז"ע לא התנגד לכך, התחיל להקשיב ולקלוט ד"א"ח של תורת חב"ד ממקור ראשון של המייסד, במקץ שנתיים ימים אחרי פטירת ה"בעל התניא" ז"ע ישב אצל חותנו האדמו"ר האמצעי ממלא מקום אביו בהפצת ה"חסידות" שהתיישב בעיר ליבאוויטש, חמש עשרה שנים ישב אצל חותנו ומיום אל יום הוסיף תורה על תורתו וקודשה על קדושתו, עד כי ידיו הי' רב לו בכל מקצועות התורה בנגלה ובנסתר, וקלט הרבה מתורת החב"ד שהשפיע עליו חותנו שתורתו התברכה כמעין המתגבר, ורישומי ניכרין היטב בספרו "עמק תפלה" את השילוב של עקרי חסידות טשערנאביל והשיטה של חב"ד, בשנת תקפ"ח נסתלק חותנו, אז חזר אל בית אביו הק' בטשערנאביל.

נשיאותו

בשנת תקצ"ד הכתירוהו אנשי העיר הארניסטייפל אשר באוקריינא כ"מגיד מישרים", ובהסכמת אביו הק' התחיל לנהוג עוד בחייו עדה ופתח אז בית המדרש משלו ומרחוק ומקרוב התחילו לנהור אליו חסידים מבקשי הי' שחיפשו

הדרכה בעבודת ה', ופשוטי עם שבאו לקבל עצותיו וברכותיו, אף אביו המגיד הק' שעמד על רום מעלתו נהג כפעם לפעם לשלוח אליו חסידים שיתקשרו אליו, לאחר שלשה שנים בפטירת אביו הק' הלך וגדל פי כמה עדתו ואלפים נהרו אליו להדבק בו לרבות הרבה מתלמידי אביו, בשנת תר"כ כשמלאו לו כ"ד שנים לישיבתו בהארניסטייפל, גמר בדעתו לעזוב את הארניסטייפל, חברו עליו יהודי הארניסטייפל בהפצרות ובתחנונים שלא יעזבם, כי הוא הודם וזיום והדרם, ומה עוד שעל ידי זה ייבש מעין פרנסתם בצאתו, שחלק גדול מפרנסתם זה עשרות שנים הוא ע"י אורחים חסידים שבאו לחסות בצל כנפיו, אבל הוא לא שינה דעתו אלא אמר להם: הנני מבטיח לכם שהארניסטייפל לא תבוש ולא תכלם, ולא פירש הדבר, ועבר לטשערקאס וישב שם עד יום פטירתו, ועל שם העיר הזאת נקרא הרה"ק מטשערקאס, ומאז עזבו את הארניסטייפל נעשו דרכי הארניסטייפל אבלות ושוממות, וגם הרבה חסידים שהיו מקושרים אליו בעבותות אהבה נטשו את העיר ועברו לגור אצלו בטשערקאס, בשנת תרכ"ג נחלה הרה"ק מטשערקאס והי' נחלש מיום ליום, ונכדו החביב ר' מרדכי (מהארניסטייפל, חתן מרן הדברי חיים מצאנז ז"ע) לא מש ממסתו יומם ולילה, יום אחד אמר הרה"ק מטשערקאס לנכדו, הרופאים שוא ידברו, אין אני חולה, דע לך בני שמקור כל חולה היא מפגימת רוחנית, כאשר פוגמים באבר רוחני אז נחלה אבר גשמי, התבוננתי במה פגמתי, ומצאתי שפגמתי שלאחרונה הי' לי הרבה טרדות ולא יכולתי ללמוד הרבה תורת הנגלה, לכן אני מקבל על עצמי ללמוד בכל יום ח"י פרקים משניות בכל יום, וכשאמר מלים אלו מיד התאושש מחליו, ופנה שנית לנכדו ואמר לו: אולם מעתה עלינו להיפרד איש מעל רעהו, צא להארניסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, ר"מ התחיל לשכנע את זקנו שיחזור בו, עודני רך בשנים ואיככה אוכל ליטול המשרה, אבל הרה"ק מטשערקאס עמד בדעתו ואמר לו: שעתך הגיעה, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להיפרד, ואלקים אשר התהלכו אבותי לפניו יהי עמך בכל אשר תפנה, וכך הוה, שר"מ יצא למלוך בהארניסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלוש שנים בלבד, הרה"ק מטשערקאס המשיך לנהוג את העדה בטשערקאס עוד שבע עשרה שנים, הסבא והנכד המשיכו להיות מקושרים אהדדי בקשר אמיץ אף בשנים הבאות, ואהבה נפלאה שוררת ביניהם מבלי שתיגע מלכות בחברתה, ור"מ הי' נוסע גם לפעמים להסתופף בצל קדושת זקינו.

פועל ישועות

הי' מפורסם לאיש קדוש וגדול עצום מאד, שמו הגדול הלך למרחוק כאיש פלא פועל ישועות אשר תפילתו עשתה רושם בשמים לעשות לעשות ומופתים בארץ, פ"א כתב לו אביו הק' בזה"ל: "ראיתי בחזיון לילה שתפלתך בעד כלל

ישראל עושים פירות בשמים, על כן תרבה ליקח מעות מישראל, וכידוע דרכו של הרה"ק המגיד ז"ע ליקח לפעמים סכומים גדולים כשבאו אצלו לפעול ישועה, (מאורי אור, טשערנאביל) צדיק גוזר והקב"ה מקיים, כל גדולי הדור חרדו לשמו, הרבה סיפורים נפוצו בקרב העם על נסים ונפלאות שעשה אלקים על ידו, על הכוחות העילאיים שהפעיעו בקרבם להמתיק דינים בשרשם ולתקן נשמות וגלגולים, לבטל גזירות קשות בצקון לחשו, לרפא חולים בסגולות וקמיעות, פ"א באו לפניו וסיפרו לו שהתפשט מגיפה בעיר אחת הסמוכה לקיוב, והרבה מאחבי ניגפים, והפצירו בו לעורר רחמי שמים, מיד קם ונסע לשם ואמר שיתאספו כל הקהל ברחוב העיר, אנשים נשים וטף, וישא מדברותיו לפניהם בהתעוררות גדולה, ולבסוף פרש כפיו אל העדה וקרא בפסוק מפ' ראה, ואמר בזה"ל: "ראה אנכי" ראו אותי, הסתכלו בקלסתר פנים שלי, "אנכי נותן לפניכם היום ברכה", כי ברך אברככם שכל הרואה אותי היום מה מובטח לו שישלים נשתו, ותיכף נמתקו הדינים מעל יהודי המקום והמגיפה נעצרה, (תולדותיהם של צדיקים", הנדפס בספר "שושנת העמקים").

לתקן עולם

הרה"ק המגיד מטשערנאביל ז"ע אמר פ"א "אני ובני באנו לעוה"ו לתקן נשמות המתים והחיים", והכן הרבה סיפורים נפוצו מן המגיד ובניו בהקשר לזה, גם אצל הרה"ק מטשערנאביל ז"ע ראו את הדבר הזה שהשתדל לתקן נשמות החיים והמתים, פ"א נכנס לתפלת מנחה בערב ראש השנה מאוחר מאד, בראותו שהעולם מתמיה על שאיחר כל כך, אמר: "מיר אלע ברידער, און אונוער ר' יעקב יצחקל (הוא הרה"ק ר' יעקב יצחק ממאקאריב ז"ע בן אחיהם ר' מנחם נחום ממאקאריב ז"ע שכבר לא הי' אז בחיים וכלל את בנו במקומו בין האחים) קומען נישט אריין דאווענען מנחה ערב ראש השנה, ביו מיר זענען מתקן יעדן אידי' קוואליק נשמה", מעשה פלא אירע כשנסע מטשערנאביל להארניסטייפל להשתתף בנשואי הנינה בתו הבכירה של נכדו החביב ר' מרדכי מהארניסטייפל, הפליג אז בספינה בלווי קהל רב, באמצע הדרך יצא לפתע מחדרו אל הקהל שהי' שם ושאל "מי מכם זוכרים את פלוני בן פלוני", רבים השיבו בוודאי זוכרים אנו אותו, הלא שבק חיים לפני שנים אחדות, הוסיף כמדבר לעצמו "לא מצא לו מקום אחר לבוא אלי, כי אם דוקא פה על פני המים", אימה גדולה נפלה על הקהל בהבינו שמתעסק עתה בתיקון נשמה מעלמא דקשוט, חזר ושאל יהודי כשר הי', השיבו: בוודאי כשר הי' אחד משלנו הי', ולא אמר דבר וחזר לחדרו, כשהגיעו אל החוף, הי' שם הרבה בעלי עגלות שרצו לזכות שהרבי יסע עמו, והוא עמד בין הבעלי עגלות ובחר לו אחד מהם, באמצע הדרך הראה לו על סוס אחד ואמר לו שיתן לו את הסוס במתנה, היהודי השתוממם על הבקשה הזאת, איך ימסור סוס זו להרבי הלא סוס זו מושך לו את העגלה יותר טוב מן שאר סוסיו והרי בעליו ישאר בלי

פרנסה, באמצע הדרך עברו את ביתו של הבעל העגלה אמר לו הרה"ק מטשערנאביל, באו ונדרה בצל קורתך, ונכנסו אל הבית, התחיל לדבר עמו על אותו נפטר שדיבר על הספינה, נזכר הבעל העגלה, שהי' זה שותף לעבודתו, וכי נשאר חייב לו סכום כסף, שאלו אם יש לו ממנו את שטר החוב, חיפש הבעל העגלה ומצא את השטר, ביקשו הרה"ק מטשערנאביל שיתן לו את השטר במתנה, כיון שנעתר לו, לקחו וקרעו לגזרים, באותו רגע נשמע מבחוץ קול רעש, כשיצאו בחוץ ראו את הסוס צנח ארצה ומת, עיניו של הבעל העגלה חשכו, אולם הרה"ק מטשערנאביל נחמו ואמר לו בגלל הסכום שנשאר חייב לך, לא מצאה הנפש מנוח, ונאלץ להתגלגל ולעבוד אותך בנאמנות, למשוך עגלה, עכשיו שויתרת על השטר בא על תיקונו... (תש"צ).

ובא השמש

באחרית ימיו שלח לקרוא את נכדו הרה"ק מהארניסטייפל שיבוא אליו בהקדם, מיד יצא והפליג בספינה לטשערנאביל, שם עשה כמה ימים מבלי שזקנו ירמוז לו למה קראו, לאחר כמה ימים הרהיב נפשו ושאל את זקנו, אמר לו אחר מעריב הכנס ביחד עמי אל הסבתא ושם נשוחח, הרבנית היתה באותו זמן חלשה מאד ושכבה על מטתה, וישבו שניהם על כסאות לידה, פתח הסבתא קדישא ואמר: יש לי דין תורה עם הסבתא, מי מאתנו ילך מן העולם תחילה, אני אומר מוטב אסתלק אנכי ראשון כי איך אסתדר בלעדיה ומי ינהל את משק הבית, אבל היא אומרת להיפך מי ישים לב אליה, ואין את נפשה לשמוע "קידוש" זולתי, לפיכך גמרנו בינינו לקרוא לך, וכאשר תפסוק כן תקום, לשמע דברים אלו נקוו דמעות בעיניו ואמר בבכי: האנכי אהי' פוסק בדין זה, שניכם יאריכו ימים ושנים הרבה יחד, ואין צריך לדין תורה, אולם הס"ק לא הניח לו באמרו אין אדם חי לנצח והיום הזה מוכרח לבוא, במשך שעה ארוכה שתקו שלשתם, דומית קודש ריחפה בחדר, הנכד נראה כמתבונן ושוקל בדעתו את כל צדדי הספיקות, עד שלבסוף אמר: לאמיתו של דבר צודקת הסבתא, אבל איך יכולים לפסוק נגד דעתו של הסבתא, על כן מוטב כי לאחר אריכות ימים ושנים תעברו שניכם בחדא שעתא לעולם שכולו טוב, נתיישבו הדבר על הס"ק, ואמר "פה אמרת", ופטרו לשלום, וכן הי' הרבנית הלכה לעולמה בערב ראש חודש סיון תרל"ז, הנכד הרמ"ד מהארניסטייפל השתתף בהלווי, ולא חזר לביתו, כי אם נשאר במחיצת זקינו עוד כשלושה חדשים ומחצה, וביום שבת קודש בעת רעוא דרעוין י"ג אלול תרל"ז החזיר נשמתו לבוראו, ומנו"כ בטשערנאביל, נשאר ממנו ספר "עמק תפלה" מעט מועיר מדברי תורתו שהשמיע על שולחנו מדי שבת בשבתו שהעלו על הכתב גדולי החסידים, אבל הרבה מדברי תורתו נשרפו באש השריפה הגדולה שפרצה בהארניסטייפל, ונכדו רמ"ד צירף לזה את ספרו "עמק חכמה", והדפיס יחד בשם "שושנת העמקים".

ט"ו אלול

הגה"ק רבי יעקב יוקל טייטלבוים
מוואלאווא זי"ע

ואלה תולדות

הגה"ק ר' ישראל יעקב יוקל טייטלבוים זי"ע נולד לאביו הרה"ק רבי שמואל מגארליץ בן רבינו הקדוש רבי אלעזר ניסן זי"ע בן רבינו משה איש אלוקים זי"ע ולאמו בת הרה"צ הנגיד המפורסם מו"ה מנחם מנדל זצ"ל בן הרה"ק ר' יוקל מבאלחוב זי"ע אשר מרן הק' מצאנו זי"ע העיד עליו שהוא מיוחד מעבירה כמו אחד שעומדים עליו עם גרון ביד להרגו. עוד בשחר ימי נעוריו התבלט בין בני נעוריו בשכלו הוד והבהיר ובחריפותו, נתגדל בהשגחה יתירה על ברכי זקינו הק' רבי אלעזר ניסן זי"ע בעיר דראהביטש ובעזרת זקנו עלה מעלות רמות ועוד בצעירותו התנכר עליו כי לגדולות נוצר בחריפותו ובהתמדתו בתורה ובעבודת ה' אשר עבד במסירות נפש ממש.

בשנת תר"י זכה להתארוס עם הרבנית הצדיקת מרת הענדיל בתו של דודו הק' מרן הגה"ק הייטב לב זי"ע, אחרי חתונתו נשאר בבית חותנו הק' כשתי שנים אשר היה דר אז בעיר גארליץ עד שנת תרט"ו, בשתי שנים האלו נרקמו חייה הזוהר של קדושה ואצילות חסידות ועבודת ה' תמימה והיה סגור ומסוגר בארבע אמות של הלכה וחיש מהר יצא שמו לשם ולתהילה כעילוי מופלג והיה חביב על כל.

אחר שתי שנים עבר חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע לכהן פאר בעיר דראהביטש ואביו הרה"ק רבי שמואל בא לעיר גארליץ לכהן פאר בעיר גארליץ ורבי יוקל נשאר בעיר גארליץ בבית אביו הק' שם נשאר כשתי שנים עד שעבר חזרה לבית חותנו בעיר סיגעט אשר בינתיים כבר עבר מרן הייטב לב לכהן פאר בעיר סיגעט בשנת תרי"ח. ושם נשאר עוד שתי שנים תחת חסותו של דודו וחותרו הק'.

חיבה יתירה נודעת לו מאת חותנו הק' אשר הראה לו אותות חיבה ואהבה יתירה ושם גם התחיל לעסוק בתורת החז"ן ובחכמת הקבלה, והיה מרן הייטב לב מתפאר בחתנו הצעיר אשר היה תפארת למשפחת התמרי"ם נצר קודש.

נשיאותו

בערך בשנת תרכ"ג קיבלו אנשי עיר בערבועשט בהצעת חותנו הק' הייטב לב עליהם לרב ואב"ד ומנהיג העדה, כי עד אז היה העיר בערבועשט והגלילות שייכת תחת גלילות העיר סיגעט אשר דרו שם מאות משפחות אנשים יראים ושלמים.

כאן בעיר בערבועשט מצא כר נרחב להוציא מכת אל הפועל כשרונותיו המעולים, והנהיג את תהלוכות העיר ביד רמה על דרך אבותיו הק', הרבה פעמים בירר בתוך עיר בערבועשט ובהגלילות שאלות מסובכות וקשות אשר ראו או

עין בעין את גדלו וידו החזקה וכתו תורתו הק'.

חותנו הק' מרן הייטב לב זי"ע הרבה לבקר בבית חתנו החביב אשר אז התייעץ עם חותנו הק' יחדיו בתהלוכות עניני העיר וגם השתעשעו יחדיו בפלפולא דאורייתא והמתיקו סוד יחדיו בדברים העומדים ברומו של עולם.

כשנסתלק אביו הק' רבי שמואל מגארליץ זי"ע ביום ט' לחודש מרחשון שנת תרמ"ט נתקבל לכהן פאר במקום אביו בעיר גארליץ אחרי הפצרות מרובות של אנשי העיר וחסידיו אביו הק' אשר קבלוהו עליהם לרב ומורה דרך שיאיר להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון.

בשנת תרנ"ד באו אליו ראשי הקהילה דק"ק וואלאווע והגלילות אשר זה היה גדול פי כמה ממקום הרבנות בעיר גארליץ ומקודם לא רצה לשמוע לעזוב את מקום אביו הק' אך אחרי הפצרות מרובות נעתר לבקשתם וקיבל על שכמו את הרבנות בעיר וואלאווע כי אמר שרוצה לעת זקנתו ליישב במנוחה והרחבת הדעת וכן היה כי שלושים שנה כיהן פאר כאב"ד וואלאווע עד יומו האחרון.

העיר וואלאווע והגלילות היתה עיר גדולה לאלוקים אשר דרו שם כעשר אלף נפשות ישראל וביניהם רבנים דיינים שוחטים ובכל כפר וכפר היתה להם ביהמ"ד ומקוה וכל הדברים הנצרכים לקהילה קדושה בישראל.

שם בוואלאווע התפתחה תקופה חדשה לפני הגה"ק מוואלאווע ופה הרחיב מקום אהלו וירועות משכנו שם החל להרבות גבולות להעמיד תלמידים הגונים וישרים ללמוד שיעורין כסדרן עם התלמידים בפלפולים עמוקים וחידושים נפלאים ברוחב ים התלמוד, ישיבתו הק' היתה ידועה בתלמידים מצוינים אשר נתגדלו על ברכיו לחיי תורה ויראת שמים היתה חופפת על פניהם תמיד, ורבים מתלמידיו עלו ונתעלו והגיעו לידי הוראה.

גם תושבי העיר והגלילות התקשרו אליו בכל חוס לבם ונפשם והיתה יראתו חופפת עליהם תמיד וכולם באו לשמוע ממנו תורה ועצה ותושיה ולהוושע בדבר ישועה ורחמים והוא ברוב קדושתו השפיע עליהם ברכות לרוב ואכן נתפרסם אז כאיש קדוש אשר רבים נושעו מפיו וברכותיו הק' גם היתה לו כמה קמיעות קדושות אשר נפלו לו בירושה מזקנו הק' רבינו הישמח משה זי"ע למקשה לילד ולחולי נפל, וקצר היריעה מהכיל כל הענינים הנפלאים שהיו החסידים מספרים איך היתה מצודתו פרוסה על כל תהלוכות העיר והנהגותיה בכלל ובפרט.

גדולת תורתו

כדוגמת אבותיו הק' היו ידוע כידען נפלא בכל מקצועות התורה ובעודו צעיר לימים עסק ועמל בתורה ובמסירות נפש עד אין גבול וגם זכה לסדר ולהכין לדפוס את הספר הק' שו"ת השיב משה לזקינו רבינו הישמח משה זי"ע ומההסכמות לספר הק' נראה חריפותו שהיה אז עוד בימי עלומיו, וכדברי מרן גאון ישראל בעל שואל ומשיב האב"ד

זווי לשכינתא בגלותא, לית אתר פנוי מיניה ויותר לא דיבר ובירך את כל הנוכחים בברכת לילה טבא ובזה הראה להם לעזוב את המקום וישב תיכף ללמוד כמה שעות.

בעלותו השמימה

ביום ג' אלול שנת תרפ"ד נפטרה זוגתו הרבנית הצדיקת אשר עמדה לימין בעלה קרוב לשבעים שנה והיתה עומדת לימין צדקתו כדי שיוכל לעבוד את בוראו במסירות נפש כדרכו בקודש, תיכף אחר פטירתה התחיל מצב בריאותו לירד מטה מטה ולא רצה לקבל תנחומים אחריה ואכן כעבור י"ב ימים ביום ט"ז אלול באותו שנה החזיר את נשמתו הקדושה ליוצרו ובוראו מוזכך ומטוהר ויספדוהו גדולי דורו תמרורים ויבכו אותו כל בית ישראל.

עובדות

פעם אחת אירע בימי הרה"ק מוואלאווע זצ"ל, שאחד מנכדיו התחיל בימי נעוריו לעסוק במר"מ, ועברו ימים לא כביר שעלה והצליח, והודיע לזקינו מוואלאווע זצ"ל שמעשי ידיו הצליח, ובהזדמנות שהיו עוברים ושבים באו מהתם לוואלאווע ומסרו להרה"ק מוואלאווע פ"ש מנכדו, ושאל אותם אם הוא עדיין עשיר, ואח"כ כשנסעו חזרה להתם סיפרו לו לנכדו את שאלת זקינו אם הוא עדיין עשיר, ונפחד משאלת זקינו כי הבין כי לא דבר ריק הוא, ולא עבר זמן רב ובא בעצמו להרה"ק מוואלאווע לשאלו על מה שהוא מתמה שהוא עדיין עשיר, והשיב לו זקינו אספר לך עובדא אחת מזקנינו הישמח משה זי"ע, דהנה רביה"ק רבי אלעזר ניסן זי"ע בנו של הישמח משה זי"ע הי' לו ירושה מחותנו סכום גדול רענדליך של זהב, והיות דכספים אין להם שמירה אלא בקרקע, לכן קיימו במלוא המובן וטמנו רכושם בקרקע, ואירע פ"א שהיו צריכים לאיזה סכום גדול, ע"כ רצו ליטול איזה סכום מהטמון בקרקע, והיו היום שחפרו ע"י עושי רצונם במקום שהיה טמון ולא מצאו את האוצר וחרפו בכל מקום ופינה ולחינם היתה טרחתם שלא מצאו כלום ומובן מאליו גודל עגמת נפשם ושלחו שליח מיוחד לאיזה על להזכיר עצמם אצל אביהם רבינו הישמח משה כי כל רכושם נאבד מהם והשיב הישמח משה זי"ע למה צריכים בניי להון ועושר הם אינם צריכים לרכוש, בניי צריכים להרביץ תורה על פני תבל ולעשות טובות וגמילות חסדים לבני ישראל ומובן דכך הוה ורכושם ואוצרם נאבד לעולם וככה בדיבורים אלה סיים הגה"ק מוואלאווע לנכדו ושאל אותו הבנת את הדברים מה שאמרת ליך ובע"כ הרכין ראשו לענות אמן, והבין שבוודאי יתקיים דברי זקינו במילואם וכן הוה שלא ארכו הימים דנתקיים דבריו הק' ונתהפך הקערה על פיה ומאז התחיל יורד מהצלחתו והפסיד רכושו עד שהיה מוכרח לעזוב עיר זה ולקבוע מושבו במדינה אחרת ליטול כתר מלכות בראשו ולהתנהג ברבנות כמנהגי אבותיו הק'.

לעמבערג והגלילות שכותב עליו בין שאר הדברים: והנה נדרשתי מאת הרב המאור הגדול החרף וכו' מו"ה יוקל, ומרן רבינו הק' בעל דברי חיים זי"ע כותב עליו בל"ק: הגיע אלי כתב מהרב המאוה"ג החסיד בנן של קדושים מו"ה יוקל ט"ב וכו'. גם בשו"ת רבים מגדולי דורו מוזכר כבשו"ת מהר"ם שיק וכן בשו"ת אבני צדק יו"ד בסי' קכ"ט, גם רבינו הקדוש זי"ע כאשר עבר לעיר ארשווע אשר היה אז באמצע ימי הספירה והיתה לו שאלה האם מותר לו לעבור לדירה חדשה באמצע ימי הספירה שלא את שאלתו להגה"ק מוואלאווע, ואכן השיב לו שמותר ותשובה זו נדפסה בספר היטב איטיב סי' א'.

עבודת הקודש

גם בעבודת ה' היה ידוע בימיו בעבודת ה' למעלה מהשגת אנוש ורבים נהרו אליו לקבל לקח קודש ולהסתופף בצל קדשו ותורתיו הטהורים בשבתות ומועדים יחדרו עמוק עמוק ללב החסידים והתלמידים ואויר של קדושה והתרוממות הנפש שררה תמיד בחצרות קדשו.

ומעשה נורא אשר רואים בזה עבודת קדשו בהסתר ובהצנע לכת מסופר שפעם אחד נסע לשבות שבתו בעיר סטודנע שבגלילות וואלאווע והתאכסן בבית אכסניא אחד וביום שבת התאספו הבני תורה והבעלי בתים לקבל פניו הקדושים ולהנות מזיו קדשו ולשמוע ממנו שיחותיו ותורתיו הק' ואכן התחיל להשמיע מדברותיו הנעימים וסיפורי צדיקים והשיחה נמשכה כמה שעות עד לחצות לילה, וכשהביט על המורה שעות וראה שהגיע זמן חצות לילה הפסיק באמצע השיחה ואמר להם הנה אספר לכם מעשה אחת ובזה אסיים את שיחתי והתחיל לספר דהנה בימים ההם היה בפעטערבורג שהיה תחת ממשלת רוסיא כמה בתי מלכות עם אוצרות גדולות והיו מעמידין שומרים בכל אוצר ואוצר ומובן שגם היהודים דשם היו כופין לתפקיד זה, וסדר המשמרת היתה שכל העומד על המשמר בלילה היה צריך להשמיע קולו באמצע הלילה להראות שאינו ישן ועומד על משמרתו, והעומד על המשמרת במקום האחר הקרוב לזה היה צריך לענות לחבירו להראות שהוא גם אינו ישן ועומד על משמרתו.

פעם אחת עמדו על משמרת אלו יהודים יראים ושלמים וכשהגיע חצות לילה פתחו את פיהם זה לזה להשמיע את קולם להראות שעומדים על משמרתם, וענו ואמרו זה לזה בהגבהת הקול זווי לשכינתא בגלותא והשני העומד על משמרתו בפניה האחרת ענה אחריו "לית אתר פנוי מיניה" וכה בזה הלשון חזרו ואמרו איזה פעמים, ובדברים האלה סיים הגה"ק מוואלאווע כל השיחה של אותו הלילה ותיכף ומיד ראו שינוי בצורתו הקדושה אשר התחיל להתחלף לכמה גוונים והיה בוער כלהבות אש ועמד מכסאו והדליק את הלילקא ציבעך להעלות מעלה עשן, בדביקות נוראה ובניגון המעורר לבכי התחיל להסתובב בהחדר אנה ואנה אין אומר ואין דברים רק חזר ושנה את הדברים האלה

חודש אלול (ג)

לקט צדקה קודש שפי צדיק וקדושי צדקו, תהיה קדושת חלמים וסגולה

לשוב ע"ד שביאר בסה"ק פסוק כי עמך הסליחה למען תורא, אבל באמת זה אינו דהשי"ת ימינו פשוטה לקבל שבים וארז"ל (מ"ד בראשית) אין ועתה אלא תשובה, ומבואר בשלה"ק דע"ז רומזים קולות של תשר"ת דאלקים עשה את האדם ישר ושוב ע"י חטאיו ופגמיו נעשה עקום ופגום וחשויו נשברו לשברים ע"ד ואשמה הנפש היא והתקנה לזה שהיא ילולי יליל בתשובה וישוב אל ה' וירחמהו ואז השי"ת יפא משובתו ויהי חוזר לישרות כמקדם וכ"ז ראוי ונכון לכוון בתקיעות של חודש אלול, ועיי' בדב"ק, והיינו דהעבירו קול במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז שהיצה"ר יעלה על לבבם דאין להם תקנה ח"ו לכן העבירו קול שופר לרמז על הנ"ל, ומד"ט גופא תוקעין נמי בחודש אלול לבל יטעה אחר תואנת וטענת הבע"ד כנ"ל, וא"ש.

(ערוגת הבושם)

רמז נ"ל על קריאת שם החודש אלול, כי אלול למפרע הוא ל"ו ל"א, כי אלול הוא מלשון מאלל ארעא, כי טבע בני אדם להיות חוקרין ודורשין ומבקרין ומחפשיין אחר מומי בני אדם ומטילין דופי על תלמידי חכמים ויראי שמים ומלעיביין במלאכי אלקים, וכל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו ושוכח את עצמו, והנה החודש הזה האחרון הקרוב ליום הקדוש והנורא מזכיר את האדם ואומר אלול מאלל ית ארעא וחוקר ובודק ומחפש אחר מומי בני אדם כל השנה כולה לו לא לעצמו לא מבקר ומחפש ומרגל ובודק, אהה למבוכה הזאת, כי זוכר את כל מעשה עולם ואת עצמו שוכח, עתה העת והעונה קום ובודק וחוקר אחר עצמך, ראו איזה דרך הלכת כל השנה כי קרוב יום ה', וכי יקום אל וכי יפקוד מה תשיבנו.

(ישמה משה)

לולא האמנתי לראות בטוב ה' בארץ חיים. א"א הגה"ק זלה"ה אמר, לול"א הוא אותיות אלול, והאמנתי הוא מלשון אומן את הדסה, היינו שע"י חודש אלול נתגדלתי לראות בטוב ה' ברץ חיים שבו נפתח שער לדופקי בתשובה ולהגיע לשורשו ומחצבתו כבראשונה.

(דברי יהוהאל)

אלול נוטריקון ו'אנכי א'היה ל'כס ל'אלהים, כי ישובו אלי בכל לבם כי אז הוא זמן תשובה וע"י התשובה אנכי אהיה ל'כס ל'אלהים, גם כתוב ויהרוח ת'שוב א'ל ה'אלהים ר'ת האו"ת, שגם מה שהאדם פוגם בבחי' יסוד שהיא אוב"ג גם על זה מועיל תשובה.

(חסד לאברהם)

קומי רוני בלילה לראש אשמורת וגו' נכח פני ה'. ע"פ משל לאיש יהודי שהיה דר בעיר שהיה רובם שונאים אותו, והעיר ההוא היתה מתנהגת ע"פ שר העיר שלא היה דר שם, כי אם שהיה בא לפרקים אל העיר ההוא לפקח על עסקיו וצרכיו, ובבוא האיש יהודי להתיצב לפניו לבקש צרכיו, היה מוצא תמיד אותן המבקשים רעתו ומדברים שטנה עליו ומשניאים אותו בלב השר, עד אשר לא יוכל להרים פניו לבקש מלפניו שום דבר וידל מאוד. לימים נתייעץ עם סיעת מרחמהו מה לעשות, ויעצהו להשכים ולבוא אל השר לביתו קודם יום המיועד, ולהתיצב לפניו בטרם יבואו לפקח על עסקיו וצרכיו, עד אשר לא יוכלו המשטינים ומלשינים להשטיץ עליו, ואז יפק רצונו ממנו, הנמשל הוא שזאת עצה היעוצה לנו מימי קדם, להשכים בתשובה ולהתפלל תפלה ותחנונים בחודש אלול, בטרם יבוא יום הדין של ר"ה כי בא לשפוט את הארץ, אשר על אותו יום נאמר (איוב א, 1) ויהי היום ויבואו בני האלוקים להתיצב וגו'. וז"ש קומי רוני בלילה לראש אשמורת, היינו בראש משמורת של חודש אלול, ואז שפכי כמים ליבך נכח פני ה', כלומר דרשהו בהיותו לפניו לבדו, בטרם יבואו בני אלקים להתיצב, ואז אין שטן ופגע רע ותמצאו שאלתכם.

(אוהל יעקב)

ועל דרך הפשוט ירמוז הצירוף למה שנוהגין באלול לעשות משמרות, והעיקר לפשפש אז במעשיו, וכמו שפירש רבינו הקדוש מהרצ"ה זלה"ה מוידושיטוב ז'היה לנו הלילה למשמר' לשון משמרת ומסנת למבדק בחושבנא, והו צדקה תהיה לנו כי "נשמר" (ר"ל נעשה משמרות, וגם משמרת ומסנת ונבדק עצמינו) לעשות את כל המצוה הזאת' לא להנאתינו כי אם לפני ה' אלקינו כאשר ציונו, והבן.

(ייטב לב)

ויל"פ בס"ד עפ"י מה דאיתא בפרקי דר"א והובא בטור ריש ה' ר"ה בר"ת אלול א"ל הקב"ה למשה רבינו עלה אלי ההרה והי' שם וגו' ותקעו שופר במחנה שלא יטעו עוד אחר ע"ז וכו', וכן הוא אומר אם יתקע שופר בעיר וגו' לפיכך תיקנו שיהיו תוקעין בכל חודש אלול עיי"ש, והקשה הב"י מאי ראי' מייני משופר שתקעו במדבר ומאי ענינו לאלול, ונראה בס"ד דלכאורה יל"ד מהיכ"ת ס"ד שטעו עוד אחר ע"ז כיון שכמעט באותו פרק נענשו על אותו החטא ועדיין רשומי של עונש הי' ניכר אצלם. אבל הכוונה דמדרכו של היצה"ר להתהפך כחומר חותם בשעת עבירה מקטיץ החטא ושוב כשבא לעשות תשובה מגדיל עוונות עד למרום וממריך את הלב דלא יפעל מאומה בתשובתו ואינו יכול לתקן בימים מועטים את כל אשר העוה כל ימי חייו ועיי"ז מתרשל האדם

נועים שיבת

י-ה אכסף נעים שבת המתאמת ומתאחדת בסגולה. משך נעים קראוה לעם מברקשי רבנו

אוצר פאפריים קרם לפי ספרים וסופרים - ללוח ערבות נעילה ידיות שבת קודש - ולהגות הלגמות להאחו בעתם קדושתו

בלקט מספר "מקראי קודש" לשבת" אוצר נפלא על עניני שבת

אודה לאל לכב חוקר. ברן יחד פוכבי בקר

צפרא דשבתא (ג)

לימוד התורה קודם התפילה בשבת קודש
מה ללמוד \diamond ישכים וישנה \diamond מעלת וסגולת הלימוד

מפני כובד הגלויות תיקנו לעסוק בתורה ולאחר התפילה בשבת

מרב נטרונאי גאון, וז"ל, כך הראוני מן השמים, שישאל המשיכימין לביהכ"נ בשבתות ויו"ט ומתחילין ללמוד אחר שהגיע זמן קר"ש, ולומדין עד קרוב לב' שעות ואח"כ מתפללין, ופה הם עושים, וכך מנהג בכל מתחילת גלות הראשונה, מפני קרשי הגלות ומיעוט הלימוד, תיקנו להשכים לביהמ"ד וללמוד עד שחרית.

(תשובת רב נטרונאי גאון - ה"א סי' כד)

מנהג ישן להתקבץ ללמוד בשבת קודש בבוקר

ומנהג שהיה בספרד, במקום ראשי וישיבות בהשלמת הפרשיות, כך היה הדבר, שהיו מתקבצין בשבתות וקובעין מדרשות לריבוי תורה עד שתי שעות, ששאלו מראשי ישיבות והתירו להן, לאחר הק"ש משעת הנץ החמה, משום ריבוי תורה, ולאחר כך היו מתפללין שחרית ויושבין ומסדרין פרשיותיהן שמו"ת וכו'.

(תשובת ר"ש הנגיד - מובא בספר העינים סי' קעה וסי' קעט)

ללמוד שב"ק קודם אור הבוקר

ושמענו מכמה גדולי הדור וצדיקים בדור שלפנינו במדינה זו, שהיו נוהגים להקל להדליק נרות ע"י נכרי בשב"ק קודם אור הבוקר בבית המדרש ללמוד תורה רבים.

(שו"ת השיב משה - א"ח סוף סי' י')

ירא ויפחד מאימת ש"ק ויתמיד מאד בלימודו

כבר כתבנו שביום השב"ק שלבו פנוי מעסקים יצרו מתגבר עליו ביותר ובפרט קודם התפלה, כי בימות החול

ישכים וישנה

ישכים בשבת ללמוד

אמר להם הקב"ה לישראל לא כתבתי לכם בתורת לא ימוש ספר התורה הזה מפני (יהושע א, ח) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששה ימים שבת יעשה כולו תורה. מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת, וילך לבית הכנסת ולבית המדרש, ויקרא בתורה, וישנה כנביאים וכו' מכאן אמרו שיקרא אדם שיהא תפוס בידו, כדי שלא תשיגנו בושה וכלימה, בשעה שאומרים לו עמוד וערוך מקרא שקרית, וערוך משנה ששנית, וכך הוא מפורש בקבלה על ידי דוד מלך ישראל ה' בוקר תשמע קולי וגו' (תהלים ה, ד).

(תנא דבי אליהו רבא - פ"א)

ללמוד בקול מפני מלאכי השרת המקשיבים

אע"פ שישראל עסקין במלאכתן כל ששת ימים, ביום השבת משכימין ובאים לבית הכנסת.. הקב"ה אומר להם בני הגביהו קולכם, כדי שישמעו חברים שעל גביכם, ואין חברים אלא מלאכי השרת.

(מדרש רבה - שיר השירים ח"ז)

קודם אור הבוקר ללמוד בע"פ

באשמורת הבוקר ישכים כמנהגו, וילמוד מה שחננו ד', ואע"ג דאינו יכול ללמוד לאור הנר, לא ימנע מפני כך לקום, אלא ילמוד בעל פה משנה או תהלים, או מה שיקבע בין רב בין מועט, או שישמע מפי אחרים הלומדים, וישכים לביהכ"נ להלל ולשבח לבורא עולם ד' בזמירות ובקשות כל אחד כפי כחו.

(סדר היום - יום שבת)

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

קדושת שבת וקבלת נשמה יתירה הוא מכה קבלת מסי"ג בק"ש כל ימות השבוע

ביומו תתן שכרו. ר"ת שבת. הנ"ל עפ"י מה שכתבנו בענין קדושת השבת הוא ע"י מסירות נפש כמ"ש 'ביום שבת קודש שמך יתקדש' [ענין זה נתבאר בדה"ק בכמה מקומות אשר אור קדושת שבת זוכים ע"י שבכל השבוע בעת קריאת שמע מקבל ע"ע עומ"ש וקבלת מסירות נפש כראוי, עי' בדה"ק פר' בראשית ד"ה ויברך, וכו"ה בפר' קדושים ד"ה איש אמו ואביו כו', ושם פי' 'זכור ושמו' היינו קדושת ש"ק 'בדבור אחד נאמרו' היינו תלויים ועמדים על היחוד באחד בק"ש, ועוד] 'כי עיקר ענין הקדוש הוא ע"י מס"ג' [ובפר' קדושים כתב: שורש הקדושה הוא ענין מס"ג כמ"ש ונקדשתי בתוך בני"י כי ע"י המס"ג כל ששה ימים הם ההכנה לשבת כי עי"ז נעשה אח"כ השבת בעליית הנפש ונתוסף לו אח"כ נשמה יתירה בשבת] וז"ש 'ועל מנוחתם יקדישו את שמך' שעיקר מנוחת הנפש להחזירה לשרשה, וזהו 'מנוחה ושמחה' וזה משמחתך ששמחת בו. כי זהו עיקר שמחתו של יעקב אבינו ע"ה ה' להביא השמח' להבורא ב"ה מה שיהי' לעתיד לבא וגם הוא לא ה' לו שום שמחה בעוה"ז רק מה שיהי' הגאולה לע"ל. וז"ש (תהלים נג, ז) בשוב ד' שבות עמו יגל יעקב ישמח ישראל כו', וז"פ המנהיל מנוחה כו' אותיות נחל ר"ת "נוצר" "חסד" "לאלפים כי בשבת מתגלה הרצון העליון בחי' נח"ל. וז"פ (דברים יב, ט) **כי לא באתם עד עתה אל המנוחה** ואל הנחלה הנחלה זו ירושלים. אך ביום שבת מנוחה נתעורר נחל העליון ע"י המס"ג, וזהו מנוחה שלימה שאתה רוצה בה שיהי' הרצון במס"ג. שמח נפש עבדך כי אליך ד' נפשי אשא (תהלים פו, ד) כמבואר במ"א. וזהו סמיכת הפסוקי' "ביומו" "תתן" "שכרו" ר"ת שב"ת כי אליו הוא נושא את נפשו. פי' ע"י המס"ג זוכה לקדושת יום השבת.

תפארת שלמה

טרוד הוא ותיקף כשיקום ממשנתו הולך בהשכמה להתפלל, משא"כ בשב"ק שאינו ממחר להתפלל בהשכמת הבוקר כי אין לו עסק ביום ההוא, **בודאי צריך כל בר ישראל אשר יראת ה' נהגע בלבבו להיות זהיר ושמו' וירא ויפחד מאימת שב"ק, ויתמיד בלימודו עד למאוד, ולתקן מה שחסר כל השבוע שלא היה לבו פנוי לתורה ולעבודה.**

(קדושת יו"ט - בסופו דרוש לסיום הש"ס)

רגשי קודש בלימוד התורה של ש"ק בבוקר

עוד לפני תפלת ציבור כל אחד עוסק בדברי קדושה, זה אומר תהלים, וזה עובר על פרשת השבוע, זה לומד משניות, וזה עוסק בשו"ע הלכות שבת, **זבהרבה מקומות לומדים בצוותא שיעורים קבועים, מתוך מנוחת שלום ושלחה וברגשי קדושה עילאית,** אור של הנשמה יתירה

קורן מכל פנים, ואוירת מעין עולם הבא - יום שבת מנוחה אופפת וסוכבת את כל הנוכחים.

(ספר זו השבת - שחרית של שבת אור ב עמ' קמ)

עסק התורה קודם תפילת להסיר המסכים

יש להבין למה לי לחקרים דברי תורה קודם התפלה. אבל ביאור הדברים על פי מ"ש השל"ה (פ' ויצא) כי מה שאמרו (יבמות סד.) שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים, זה דוקא

בהיותם בארץ ישראל שעליה נאמר (דברים יא, יב) ארץ אשר ה' אלקיך דורש אתה תמיד, אבל לא בחוץ לארץ שאיורה טמאה ותוא תחת שרי מעלה ההוהים והקוצים הסובבים, ולכן צריך שיתפללו דרך ארצם דהיינו לשלוח התפלה לארץ ישראל, ומשם לירושלים ולבית המקדש שזה שער השמים עב"ד. לזה צריך דברי תורה או קריאת שמע קודם התפילה שסגולתה להעביר המזיקין, כדאיתא בגמרא פרק קמא דברכות (ה.) כל הקורא קריאת שמע מזיקין בדילין הימנו, דכתיב (איוב ה, ז) ובני רשף ינביחו עוף, היינו דברי תורה, דכתיב (משלי כג, ה) התעניף עיניך בו וגו'. ולזה **בחקים דברי תורה או נכרתו וכלו המסכים המבדילים, וממילא עת להתפלל, שתכניס תפילתינו למעלה השמימה בלי מונע ומעכב, להיות עטרה לראש צדיק צדיקו של עולם ב"ה, וזה הטעם**

דצריך תרתי תורה ותפלה.

(ייטב פנים - שיר הדש אות ד)

נצרך להכין עצמו לתפילת שב"ק לכה"פ ח' שעות

אדמו"ר הרש"ב [מלויבאוויטש] אמר: שבימי החול הוא צריך שלש שעות כדי להכין את עצמו לתפילה, ואילו בשבת ויום טוב הוא צריך חמש שעות.

(לשמע און - עמוד 94)

מעלת וסגולת הלימוד

אין לך זמן המועיל כל כך להנשמה בשעה זו

הרה"ק ר' מרדכי מנאדבורנא זי"ע היה רגיל לומר שבשבת קודש בבוקר קודם התפלה יראה כל אדם שלא יבלה הזמן בשטותים והבלים רק ילמוד אדם או יאמר תהלים, כי אין זמן כזה שנותנת כח להנשמה לכל השבוע כמו מה שעושה לשם שמים בשב"ק בבוקר.

ואמר בזה"ל: גיט אכט אויף די צייט וואס מען טוט שבת פארן דאווענען, ווייל עס איז נישטא נאך אזא צייט וואס איז חשוב אז מיטט עפעס פארן

אויבערשטען וועגן ווי די צייט, אין דאס גיט א כח צו די נשמה אויף א גאנצע וואך. (והרה"ק בעל שומר אמונים זצוק"ל העיד משמו ש'רגע אחד קודם התפלה חשוב כשעה בשער היום").

(מאמר מרדכי - סיפורים אות ל)

ללמוד קודם התפלה כדי למול ערלת הלב

פעם אחת בשב"ק בבקר פתח החידושי הרי"מ זי"ע את הדלת והביט לביהמ"ד, וראה שהחסידים היו יושבים ולומדים בביהמ"ד קודם התפלה, אמר מהראוי ונכון ה' להתפלל בבוקר תיכף בהשכמה בשבת קודש משום עונג שבת כדי לאכול סעודת שבת, אך אם בונתם לשמה ללמוד וכדי לקיים 'זמלתם את ערלת לבבכם' מותר, כי מילה דוחה שבת.

(שיח שרפי קודש - שבת אות נב / רמתים צופים - אות נג)

אשמורת של שבת קודש הוא בחינת גן עדן העליון

הרה"ק ר' אהרן מקארלין זי"ע 'בעל בית אהרן', אמר להחסיד המפורסם ר' בערקא שוחט זצ"ל, 'אין אנו רוצים

שבת בשבת

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

צריכים לקשר כל ימי השבוע עם שבת קודש

לא תעשק שכר עני ואביון מאחיק וגו' ביומו נתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא וגו', איתא בספה"ק ב'יומו ת'נתן שכרו ר"ת שב"ת, ויש לרמוז בזה דצריך לקשר את כל יום מימות השבוע עם ש"ק, כי שבת היא בחי' עני דלית ליה מגרמא כלום (כמו מדת מלכות שאין לה רק מה שמשפיעין לה שאר ספירות) זולת מה שישראל עושין מצוות ומעש"ט תמיד ומייחדים ומקשרים כל יום מימי השבוע בש"ק, כמ"ש היום יום אחד בשבת ב' בשבת וכו', עי"ז זוכין בש"ק לנשמה יתירה, כפי שפועלים ומקשרין כל יום בש"ק באותה מדה זוכים כשבא ש"ק לנשמה יתירה, וז"ש לא תעשוק שכיר עני ואביון מאחיק, ש"ק נקראת עני וששת הימים נקראין אחים, לא תעשוק שבת קודש מפעולת ימות החול, אלא ב'יומו ת'נתן שכרו שתפעול בכל יום שכר שבת כנ"ל, ולא תבוא עליו השמש, כי מי שאינו מכין ומקשר עצמו בש"ק גורם שקיעת החמה ח"ו, אבל מי שמכין ומקשר עצמו כראוי גורם לזריחת שמש בשבת צדקה לעניים, והוא בחי' קרא לשמש ויזרח אור.

(תורת היים)

שהאברכים נעורים כל הלילה, כי מבלים את היום שאחר הלילה, אך אם קמים באשמורת אזי מקימים כל היום, האשמורת של ימות עדן החול הוא בחינת גן העדן, והאשמורת של שבת קודש הוא בחינת גן עדן העליון.

(ילקוט דברי אהרן - עמי י"א)

כשלומדים ד' שעות - מרגישים טעם בנשמת

המהרש"ג דיבר - בגודל הענין של לימוד קודם תפלת שחרית בשבת קודש, שאם קמים בשבת קודש בשעה ד' באשמורת הבוקר, ולומדים ד' שעות רצופות בסוגיא

דמיפת הלב (שזה למדו אז בישיבתו) אז מרגישים טעם באמירת נשמת.

(מבאר רבותינו - פ' בשלח שנת תשס)

גוי ה' מתגייר מזהמת יקות הלימוד

שמעתי פעם בשם החזון איש זי"ע, שלקום בליל שבת אחר הצות ולעסוק בתורה, יש בו נעימות ועונג הגדול עד כדי כך שאם נכרי היה מרגיש הטעם הנפלא הזה היה מתגייר.

(יפתח לבנו בתורתו - שער השבת עמוד שנה)

בשעות האלו יכולין להשיג פי כמה

הגה"צ ר' בנימין ראבינאוויטש היה אומר שהלימוד שהאדם לומד לפנות בוקר, היות ואז עדיין האויר צה ונקי, לכן כל מזה שלומדים בעת הזאת חשוב מאד, ומה שאפשר לקנות אז, צריכים במשך שאר שעות היום לטרוח ולהתייגע הרבה לקנות ולהשיג אותה, ובפרט בשבת קודש הדבר עוד יותר ויותר גדול מכל ימות השבוע.

(עבודת בנימין - שער השבת)

מנהגינו לאחר התפילה אינו כדי שיוכלו לישון יותר

והנה בעוה"ר בזמן הזה שאין לנו בית המקדש להקריב אעליו קרבנות בפועל, ואמרו חז"ל (ברכות כו:) אשר תפלות נגד תמידין תקנום, וכן אמרו עוד חז"ל (מנחות ק:). כל העוסק בתורה כאלו הקריב עולה וכן באינד, על כן צריך להתאמץ בזה לקבוע שיעורים בתורה תמיד, וכן להתפלל בכונה ובדביקות להכורא ית', ובפרט בשבתות וימים

שבת בשבת עניני שבת קודש בפרשת השבוע

בשבת ישכח מכל דאגות ימי חול ויעשה תשובה ואז יזכה להשראת השכינה

כי יקח איש אשה חדשה לא יצא וכו'. יש לפרש הפסוק ברמז, כי יקח איש אשה חדשה, אשה נקרא הנשמה כנודע (וזה"ק משפטים קמד:), והנה ביום השבת לוקח אשה חדשה, היינו נשמה יתירה, לא יצא בצבא, צבא נקראים היסורין (בר"י ה) (כמו דאמר (איוב יב יד) כל ימי צבאי איחל הלא צבא לאנש וכו'), והכוונה שישכח כל היסורין והדאגות שבימי חול, ויהיה בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה, ולא יעבור עליו לכל דבר היינו שלא יעבור עניני חול לפניו אפילו בדיבור בעלמא, ממצוא חפצך ודבר דבר (ישעיה נח יג) נקי יהיה שיהיה נקי מכל וכל בעשות תשובה שלימה לפניו יתברך, ואז יתארה לביתו שנה אחת היינו השכינה שנקרא שנה אחת כנודע.

אגרא דכלה

הכמו"ל לומר קודם כל מצוה לשם יהוד קוב"ה דבזה הוא מורה שרוצה לקיים המצוה לשם ד' ברוך הוא וב"ש, וכן שמעתי אומרים בשם קדוש א' שאמר שאם האדם לומד בשבת קודש קודם התפלה דף גמרא אחד, אזי הוא מרגיש טעם באמירת נשמת לאמרו בכונה יתירה, דהעיקר הוא ההכנה.

(באר מנחם, קאלוב - פרשת אחרי, וראה לקמן מקורו בבית אהרן)

מנה ללמוד

גמרא קודם אור היום בחינת גן עדן העליון

ללמוד גמרא בחול קודם אור היום, הוא בחינת גן עדן התחתון, ובשבת קודם אור היום הוא בחינת גן עדן העליון, 'איר זאלט לערנען א דף גמרא בעיון בשבת קודם התפלה, וזאלט דער נשמת איין אנדער פנים געהאט'.

(בית אהרן - ליקוטים)

דבריהם הקדושים מעוררים נקודת הלב לאהבת ה'

בודאי תתאמצו ביותר להרגיש בתפלה הרגש דקדושה, שלא תהי' ח"ו מצות אנשים מלומדה, רק לעורר בנקודת הלב האהבה עזה אשר בוערת בכל איש ישראל (אשר לא פרק לגמרי עול מלכות שמים) לאביו שבשמים. ובפרט בשבתות ובימים טובים אל תשכחו אשר טעמתם בסביבת חברים הגונים התעוררות הקדושה, ומאד מועיל לזה כאשר דברנו מזה כבר הרבה, ללמוד לפני התפלה איזה שיעור, וגם לעיון קצת בדברי קדשם של רבותינו תלמידי הבעש"ט הקדוש זי"ע, ובפרט אם מצוין אצלכם מספרים הקדושים של הגה"ק בעל מחבר סה"ק באר מים חיים זי"ע, אשר דבריו הקדושים מלהיכים לב ההוגה בדבריו לאהבה עזה, בדרך הסבר קדוש, וקל להבין, עד שידע כל ההוגה בדבריו עד היכן הדברים מגיעים בעומקת קדושת עבודת ישראל בעבודה שבלב זו תפלה.

(תורת א', שאפראן - ה"ה מכתב ריח)

טובים שהזמן גרמא לזה ביותר, ומנהג הסידים ואנשי מעשה לאחר קצת זמן התפלה בשבת ויו"ט, ובודאי אין הכונה שיוכלו לישון זמן יותר ארוך, אלא כדי שיהי' פנאי קודם התפלה ללמוד כל אחד לפום דרגא דילי', וגם לעיון בספרי חסידות כדי לעורר הלב לתפלה בהתלהבות ורגש ודביקות להכורא ית'.

(תורת א', שאפראן - פ' תוריע בד"ה והנה בעוה"ר)

שחרית שב"ק

שמעתי מכ"ק אאמור"ר [מהוניאד] וצוק"ל שאמר שאין טעם טוב בעולם כמו הלימוד בשבת קודש לפני התפלה.

(עטרת יהושע - פ' וירא)

מעט בכונה ע"י הרבה אף שלא בכונה

בשם הרה"ק המגיד מטשערנאביל וצוק"ל, פירוש מה שאמרו חז"ל 'טוב מעט בכונה מהרבות של בכונה', שאם לומד הרבה אפילו שלא בכונה, יוכל להתהוות מזה, הטוב המעט בכונה.

(ספרן של צדיקים - מערכת כי אות א)

אם לומד דף גמרא מרגיש טעם באמירת נשמת

הנה ידוע מספה"ק דעיקר הוא ההכנה למצוה, ואם האדם מוכן עצמו להמצוה במחשבות קדושות, אז בשעת עשייתה מרגיש טעם והיות בהמצוה, ולכן התקינו לנו

בכל אופן אל יחסר איזה רגעים לימוד גמרא לכל הפחות

ואם אפשר לך ללמוד לפחות איזה שעה קטנה, ואם אי אפשר שעה ממש אבל לפחות איזה רגעים, גמרא לפני התפלה מה טוב.

(תורת א', שאפראן - ח"א מכתב כ אות ב)

בלימוד איזה רגעים ספר חסידות ירגיש התעלות בתפילתו

בשבת קודש בודאי מתפללים יותר כמתינות, וגם בודאי יש יותר פנאי ללמוד קודם התפלה, אז תלמוד גם איזה רגעים איזה ספר חסידות קודם התפלה, ותרגיש אחר כך בכ"ד יותר התרגשות הקדושה.

(תורת א', שאפראן - ח"א מכתב כ אות ג)

☞ טהורים יירשזה ויקדשוה / לעשי צדיקים ☞

שבת בבוקר צריך חסידישער בחור ללמוד דף גפ"ת בעיון

סיפר הגה"צ ר' טובי' ליבערמאן זצ"ל אב"ד האליין תלמיד רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע, כי בימי בחרותו היה לו סדר שבילל שב"ק הלך לישן בשעה מוקדם, וקם בשעה אחד והלך לטבול במקוה והעביר הסדרה, פע"א נכנס רבינו ז"ל בביהמ"ד ומצאו שהוא מעביר הסדרה, אמר לו רבינו: הזמן של העברת הסדרה הוא ביום עש"ק בבוקר, בשב"ק בבוקר צריך 'חסידישער בחור' ללמוד דף גמרא ותוס' עם הראשונים בעיון.

(זקניך ויאמרו לך - גליון קיג פרשת משפטים שנת תש"ע)

לימוד הלכות שבת

סיפר הגה"ח ר' שלמה איטראטער ז"ל כי פע"א קבעו בבית מדרשו של מרן הקרן ישועה [מבלאזוב] זי"ע סדר לימוד מיוחד בספה"ק פרע"ח בשבת קודש קודם התפילה, כשזקני החסידים מצטרפים ללימוד זה שנאמר ברבים. באחד מהשבתות הקדים מרן הקרן ישועה זי"ע לבוא לביהמ"ד בשבת בבוקר, ומצא את החסידים יושבים ומאזינים להשיעור, העיר להם מרן: דבשבת קודם התפילה צריכים לקבוע שיעור ברבים בשו"ע הלכות שבת, ברמזו להם כי את תורת הנסתר צריכים ללמוד בסתר.

(אור השבת, בלאזוב - עמוד ג)

אין לך עונג שבת גדול מב' דפיין גמרא תוס' קודם התפילה

סיפר הרה"ח ר' אברהם קויפמאן שליט"א בזכרוני פעם אחת בימי בחרותי בירושלים עיה"ק שלח אותי אבי בשבת בבוקר לביתו של האב"ד ור"מ מו"ר הגה"ק רבי משה אריה פריינד זצ"ל, היה אז בערך שעה שבע, עליתי לביתו ופגשתי אותו לומד בהתמדה מסכת בבא קמא, ואמר לי בנעימות יתירה אבי הרה"ק מהוניאד זצ"ל היה אומר שאין לך עונג שבת גדול מזה מללמוד לפני התפילה בשבת בבוקר שני דפים גמרא ותוס', ואח"כ ענה לי על שאלתי.

(זקניך ויאמרו לך ח"י עמ' רג"א)

א בלאט גמרא פארן דאווענען

בשנת תשכ"ג כשהגיע פעם רביה"ק זי"ע לביתו נאווה קודש אחר עריכת שולחנו הטהור שהיה כבר קרוב לשעה שלש באשמורת הבוקר, הגיע לאזנו קול שירה וזמרה, ועל שאלתו לפשר השירה ענו לו שהקול מגיע מקבוצה של בחורי הישיבה שהתאספו לשירה וזמרה אחר שולחנו הטהור, אמר רבינו הק' בלשון קדשו: "ענדערש זאלן זיי זיך גיין לייגן שלאפן, און אויפשטיין פרי צו לערנען א בלאט גמרא פארן דאווענען".

(א שבת ביים רבי'ן - פרק ח' לילה כיום יאיר)

☞ טהורים יירשזה ויקדשוה / לעשי צדיקים ☞

ללמוד לכה"פ ב' שעות קודם התפלה

רביה"ק הדברי יואל זי"ע תבע מבחורי הישיבה להשכים וללמוד לפני התפלה לכה"פ ב' שעות, וגם בשבת קודש לא רצה בשום אופן להקדים הזמן תפלה משעה 9:30, ואמר בפירוש שרוצה שילמדו הרבה לפני התפלה. וכשהי' מאחר הרבה, היו הבחורים כבר יושבים בביהמ"ד ומצפים על ביאתו, והרבו ללמוד בספרי חסידות ספר אחר ספר, כששלמו ספר אחד על הסדרה התחילו ספר אחרת.

(אז נדברו - שנת תשעא)

גמרא תוס' ודאי לא גרע מספה"ק

הוא עובדא אצל הרה"ק מהרי"ד מבעלזא צוק"ל, אחרי שנתחתן ישב קאס"ט בעיר טשערנאבל בחיי חו"ז הרה"ק רבי אהרן זי"ע, פעם אחת ישב שבת בבוקר ולמד גפ"ת, עבר שם חסיד אחד ואמר "שבת צופרי לערענט מען גמרא תוספות, שבת צופרי לערענט א חסיד'ישער אינגערמאן מאור עינים". והוא כתב זה במכתב לאביו הרה"ק מהרי"ד מבעלזא זי"ע, ענה לו אביו במכתב, "אין א פלאץ וואס גמרא תוס' האט נישט קיין חשיבות ווי מאור עינים, וויל איך נישט זאלסט דארט זיין", וצוהו להחזירו לבעלזא.

(מגני המלך)

ללמוד רק בספר גדול, אך לא ימנע לגמרי מללמוד בספה"ק

גם בבעלזא לא הניחו את מי שהוא, ללמוד בשבת קודש בבוקר בספר קטן, רק בספר גדול דהיינו גמרא או שולחן ערוך. לעומת זה היו צדיקים שהדריכו את תלמידיהם, ללמוד ביום השבת קודש הרבה בספרי חסידות, והוא בכלל המבואר בשם הבעש"ט הקדוש, שבשבת קודש יומא דנשמתא, יעסוק ביותר בפנימיות התורה. אמנם כנזכר הדרכת רבוה"ק זי"ע היתה בדוקא ללמוד גמרא תוס' גם בשעה זו. אכן כדחזינא בכתבי הגה"צ בעל תורת א' זצ"ל (עי' לעיל) בודאי החכם עיניו בראשו לקיים גם מזה ומזה אל תנח ידיך, כי לימוד הספרים הק' אי"צ זמן רב יותר מדי. ובכן עכ"פ בלימוד קודם התפילה שהזמן יקר, יקיים לרגעים תבחננו, והעיקר לא לבטל אפי' רגע אחד מזמן יקר זה בשיחת חולין ח"ו, ותחילה יעסוק בגמרא תוס' כנ"ל, אמנם עכ"פ לא ימשוך ידו מלימוד הספה"ק, דכאמור די לזה אפי' י' דקות שילמד ספר קדוש מצדיקי אמת שהוא לפי ערכו וטבעו, היינו שיודע מכבר שספר זה מדבר אל לבו, וילמד בו מתוך אמונה ורעותא דליבא לקבל השפעה מאור קדושת תורת הצדיק בעל המחבר, ואז יוכל לקבל אור נפלא והתעוררות הלב שיהיה לתפילתו טעם אחר לגמרי בלי שום השוואה וכנ"ל.

(אז נדברו)

התרי"ג מצות בש"ק לפני התפילה

שמעתי מאחד מתלמידי של הרב הק' בעל ייטב לב ז"ל שנהג בשבת קודש שחרית לפני התפילה לקרוא כל התרי"ג מצות. ואפשר לומר טעמו באשר הש"ך בס' פועל צדק מעורר לומר כל סדר התרי"ג בכל שבוע כל יום חלק אחד ואולי מחמת אין עת פנות בכל השבוע אמרם הגה"ק הייטב לב בשבת קודש. או משום כיון דבשבת קודש שבו היתה נתינת התורה ראוי לקרות תרי"ג מצות ודו"ק.

(אלף כתב אות תפ"ג, עייע"ש)

מכתב עוז הביון בשבוע תלמידי ישיבתינו הק' מאת הגאון רבי אברהם שווארץ שליט"א

הרב אברהם שווארץ

מנהל רוחני דישיבה גבוהה "אהבת תורה"
וראש הבוחנים בארגון "ושננתם" העולמי
רח' ישמח משה 11 קרית יואל בני ברק

בס"ד

אלול תשפ"ג לפ"ק

אל כבוד הרב הגאון החשוב מרביץ תורה במסירות נאמנה כש"ת הרב יצחק דוד יאקאב שליט"א, מנהל רוחני דישיבה קטנה סאטמאר בני ברק

שלו' וישע רב וכט"ס

אחרי הושטת שרביט השלום הנני מרגיש חובה בנפשי להביע עלי כתב גודל התפעלותי מהשעות של קורת רוח שהיו לי להתעלס באהבים עם תלמידי הישיבה קטנה, כאשר נקראתי על ידכם להעמידם על כור המבחן על מסכת "סוכה ומסכת "בבא מציעא", וטיילתי עמהם ארוכות וקצרות קרוב לשעתיים, ובחנתי אותם ביותר ממאה שאלות על ד' הגמ' והמפרשים, ואין די מילים בפי להביע את גודל ההתפעלות מלראות את ידיעתם ובקיאותם העצומה ברחבי המסכתות, ומי יתנה את עומק ידיעתם בסוגיות העמוקות והקשות אשר הלכו בה נמושות, וממש התמוגגתי מנחת לראות איך שבחורים צעירים בני תשחורת יודעים לקלוע אל המטרה ולא החטיאו, בבקיאות והבנה מצוינת כאשר דבריהם נאמרים בטוב טעם ודעת.

האמת אגיד ולא אכחז, מתוקף תפקידי כבוחן בשיבות כבר בחנתי בעשרות ישיבות קטנות וגדולות כאחד, ולא אגזים כשאומר שרציתי לברך ברכת שהחיינו על החזיון הזאת שראיתי בישיבתכם, וכן מן הראוי לציין מידת אצילותם ועדינות נפשם שבצבץ ועלה כשישבתי עמהם, וכל הליכותיהם מכבד את התורה ולומדיה כשכתר שם טוב עולה על גביהן.

ובוודאי שלכם ראוי התהילה כאשר ברור כשמש שהיא תוצאה ישירה מהרבה יגיעה והתמדה, ושעות רבות בהימים לרבות הלילות הושקעו בהם, ונתחנכו על ידכם באהבת ושקידת התורה במידה גדושה.

ע"כ אמרתי שמחובתי להביע רגשי לבבי ולחרוט את התרשמותי באותיות מוזהבות, ולומר לכם, אשריכם שזכיתם להעמיד תלמידים הגונים, ישרים ויראים, מתמידים ומבינים, המכבדים את כבוד התורה וכבוד הישיבה וכבוד החסידות אשר הם חוסים בצילה תחת נשיאותו והדרכתו של כ"ק מרן האדמו"ר שליט"א, אשר עומד עליהם כמלאך המכה על קדקדם ואומר להם לגדול בתורה וביראה.

ואסיים ברכתי מעומק הלב שתזכו לראות ולרוות רב נחת דקדושה מפרי מעשי ידיכם ותצליחו בכל אשר תעשו, לגדל ולהעמיד לגיון של מלך נאמנים לה' ולתורתו הקדושה.

הכו"ח ברכת התורה

אברהם שווארץ

משורת החרז מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור אצל כ"ק אדמו"ר מקאסוב שליט"א

בביתו בכארא פארק יצ"ו

יום א' פרשת שלח תשפ"ג לפ"ק

האדמו"ר מקאסוב: ער זאגט אז ער האט געהאט א סוד אז אויב זאגט ער צוויי מאל 'נא' איז עס ערלעדיגט. וועגן דעם ווען משה רבינו האט געזאגט 'אעברה נא', האט דער אויבערשטער אים געזאגט 'אל תוסף דבר אלי עוד', ער זאל נישט זאגן נאכאמאל 'נא', ווייל צוויי מאל 'נא' איז פועל. רבי מענדעלע ווארקער האט געזאגט, וואו טרעפט אז מ'האט נישט געדאווענט און מ'איז געהאלפן געווארן? זאגט ער, אהרן האט געהאט א חלישות הדעת, עס שטייט נישט אין ערגעץ אז ער האט געדאווענט, און דער אויבערשטער האט גלייך געזאגט אז כיוועל דיר ענטפערן. **רבינו:** די פאריגע וואך (פ' בהעלותך) ביי די מנוחה, וואס רש"י ברענגט אז דער אויבערשטער האט אים געזאגט 'שלך גדולה משלהם'.²

האדמו"ר מקאסוב: אבער תפילות כלל ישראל האבן א גרויסן כח.

האדמו"ר מקאסוב: שלום עליכם, ברוכים הבאים. **רבינו:** עליכם השלום, וואס מאכט מען עפעס גומס? וויזוי שפירט מען זיך אין בריאות?
האדמו"ר מקאסוב: מ'דארף מפרסם זיין אז כלל ישראל האט א כח, די תפילות פון אידן, דער קול קול יעקב... אונז וואלטן מיר שוין נישט געדארפט זיין דא... מ'האט שוין געקענט זיין אינדערהיים... לויט ווי זיי זאגן... כלל ישראל זאל וויסן וואספארא כח זיי האבן...
רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, אריכות ימים ושנים.
האדמו"ר מקאסוב: דאס אהדות פון כלל ישראל פאר העלפן אידן...
רבינו: מ'האט געליינט דעם שבת (פ' בהעלותך) 'קל נא רפא נא לה'.
הגה"צ אבר"ק סיגוט שליט"א: עס איז דא א רמז פונעם חיד"א, צוויי מאל 'נא' איז גימטריא 'מוכאל' מיטן כולל.¹

² מוזא בס' בית יצחק עניני תפילה, בשם ס' תפארת ישראל אשר הרה"ק רמ"מ מווארקא ז"ל שאל את הרה"ק ר' בעריש מביאלא ז"ל: "מנין לתפילה כשהיא בשתיקה בלי קול ודיבור גבוה שהוא מתקבלת לרצון", השיב לו: "מדכתיב וישמע ה' את קול הנער כאשר הוא שם' וכן מדכתיב אצל חנה 'והנה היא מדברת על לבה', אמר לו הרה"ק: "משם אין ראוי שהרי כתיב 'קול הנער' וכן בחנה כתיב לשון דיבור 'והיא מדברת' אבל תפילה בלא קול ובלא דיבור היכן מציינו שהיא במדרגה גבוהה", אלא, שמציינו אצל אהרן הכהן שחלשה דעתו, "שלא הית רק חלישות הדעת היינו בפנימיות הלב ונתקבלה לרצון שהרי אמר לו הקב"ה 'שלך גדולה משלהם', ע"ש.

¹ עיי' מ"ש הרב החיד"א ז"ל בנחל קדומים (פרשת ואתחנן) על הפסוק 'אעברה נא ואראה' בשם חכמי קאשטילייא במוש"ל דכשלה משה רבינו ע"ה למרום לימודוהו שכאשר יתפלל בעת צרה יאמר בתפלתו שתי תיבות אלו נא נא, ואז תתקבל התפלה, וז"ש אל נא רפא נא לה, ועתה התחיל לאמור אעברה נא ואראה, והיה בדעתו לאמר עוד פעם המלה נא, ולכן אמר לו הקב"ה אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה, שלא יאמר המילה נא פעם נוספת.

וכתב ששורש הקדמה זו כתובה בסוף ס' מאמר מרדכי שהתפללות שנמסרו למיכאל אין צריך בדיקה, ולכן אמר אל נא רפא נא לה, שב' פעמים נ"א גימטריא מיכאל וכו', עכת"ר. ע"ש.

ס'איז א מורא'דיגע זאך, אין די תורה שטייט דא ביי די פרשה פון מרים אז משה רבינו איז געווען אן עניו מכל האדם אשר על פני האדמה, פרעגט מען ווי קומט עס דא אריין?, נאר משה רבינו האט געזאגט 'קל נא רפא נא לה', דו מוזסט איר היילן, וואס איז די גרויסקייט דערפון? די גרויסקייט איז געווען איז מ'האט דאך געמשעפעט א מענטש, און אז דער אויבערשטער נעמט זיך אהן פאר אים, און יענער ווערט גענש איז עס דאך מורא'דיג גוט, אבער משה רבינו האט געזאגט, נישט דאס גייט מיך אהן, דו הייל מיין שוועסטער, מיר גייט גארנישט אהן, איך האב נישט קיין נגיעות אין דעם, האט ער געפועלט ווייל ער האט געמיינט נאר די זאך אליינס.

רבינו: דער ישמח משה זאגט, רש"י ברענגט דאך די וואך (פ' שלה) ביי די פרשה פון די מרגלים, 'למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דבה, שדברה באהיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר', פרעגט מען וואס איז דער דמיון? אז מ'רעדט אויף א מענטש מוט עס אים וויי, קען מען גענש ווערן, אבער אז מ'רעדט אויף א דומם איז דאך נישט שייך מ'זאל אים וויי טוהן, נו וואס איז דער דמיון ווי אזוי קען מען זיך ארויס לערנען?

זאגט דער ישמח משה, משה רבינו'ס גדלות איז דאס געווען, ווען מ'האט אויף אים גערעדט האט אים נישט וויי געטוהן.

האדמו"ר מקאסוב: ער איז געווען ווי א דומם.

רבינו: יא, עס האט אים נישט בארירט. ער זאגט 'הקב"ה חס על כבודו של צדיק יותר מכבודו' (מדרש תנחומא פר' תולדות מ' י"ב), ווייל עס מוט אים וויי, אבער פאר משה רבינו האט דאס נישט וויי געטוהן, במילא האט מען געקענט ארויס לערנען דערפון.

אבער ווי נישט, די תפילה פון משה רבינו איז געבליבן, ס'איז מיד ולדורות, אז מ'ליינט אין די תורה וואס משה רבינו האט געזאגט 'קל נא רפא נא לה' האט עס אן השפעה.

האדמו"ר מקאסוב: ווייל ווען נישט פארוואס פארציילט דאס די תורה.

רבינו: יא, די תורה איז נישט קיין מעשה ביכל. אז די תורה פארציילט אז משה רבינו האט מתפלל געווען פאר א רפואה איז עס משפיע עד היום הזה.

דער דברי חיים איז געווען באזוכן ביים דזשיקובער רב, רבי אליעזר'ל דזשיקובער, ווען ער איז נישט געזונט געווען, איז ער איהם געפארן מבקר חולה זיין - זיי זענען דאך געווען מחותנים - זאגט דער דזשיקובער רב 'מחותן, זייט מתפלל אז איך זאל געזונט ווערן, זאגט דער דברי חיים, וואס פעלט דען פאר צדיקים בעולם העליון... האט ער געזאגט אז ער האט נאך יונגע קינדער און ער דארף זיי מהנד זיין, זאגט איהם דער דברי חיים אז ער נעמט זיך אונטער זיי מהנד צו זיין, זאגט ער ווייטער 'ס'איז דא א שטאט און מ'דארף זארגן אויף איר, זאגט דער דברי חיים 'דער מחותן זאל נישט זארגן, ס'וועט זיין א מורה הוראה וואס וועט אכטונג געבן'.

און אזוי זאגט דער דזשיקובער נאך זאכן וואס וועגן דעם דארף ער בלייבן אויף דעם עולם, און דער דברי חיים האט דאס אלעס אוועק געמאכט. ביז ער האט איהם געזאגט "דער מחותן ווייסט אז ווען מיר זינגען 'אין קצבה' זינגט מיט די פמליא של מעלה". דער דברי חיים איז געווארן זייער נתרגש און רופט זיך אן, 'אזוי? וועלן מיר שוין גיין אין מקוה', האט מען איהם געוויזן דעם וועג צו די מקוה, און האט איהם אויסגעפועלט נאך צוויי אין צוואנציג יאר.

בקיבור ער האט געזאגט אז ווען מיר זינגען 'אין קצבה' זינגט מיט די פמליא של מעלה, און ער האט אים נישט אפגעווענדט....

דער דזשיקובער רב איז אמאל געווען אין צאנז, פאר'ן ליינען האט דער דזשיקובער רב, וואס איז געזעסן אויף זיין פלאץ און אויסגעהערט דאס ליינען פון א חומש, פארגעזאגט און האט געוויזן אין חומש פון פריער אויף וועלעכן ווארט 'דא וועט דער צאנזער רב קלאפן, דא וועט דער צאנזער רב שרייען, דער דברי חיים האט געליינט, און ס'איז מאקע אזוי געווען, וואו דער דזשיקובער רב האט געזאגט פון פריער אז דער צאנזער רב וועט שרייען און קלאפן, האט ער מאקע געקלאפט און געשריגן, נאכ'ן ליינען איז דער דברי חיים צוריק געקומען אויף זיין פלאץ, זאגט אים דער דזשיקובער רב, 'מחותן, איך האב עדות אז איך פארשטיי אויך א פסוק חומש, עס כל זה האלט איך מיך איין, וואס פארפירט דער מחותן אזוי?'

האט דער צאנזער רב געזאגט, אז עס איז דא נאך ענינים, זאגט דער דזשיקובער רב 'איך ווייס אויך אז ס'איז דא נאך

ענינים, זאגט אים דער צאנזער רב 'אבער ס'איז דא אין דעם נאך און נאך און נאך...'³

איך האב אמאל געזאגט פשט מיט דעם אין די משנה (אבות א) רבי מאיר אומר כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים הרבה... די דברים הרבה דאס איז דער 'נאך און נאך און נאך'....

הארמו"ר מקאסוב: זייער שיין.

יא, אז מ'לערנט תורה לשמה איז מען זוכה...

רבינו: דער דזשיקובער רב האט געהאט אסאך אינטערסאנטע מעשיות מיטן דברי חיים,⁴ ער האט אמאל געהאט א מסור אין שטאט, און ער האט זייער געליטן, ער האט אויסגעמיילט צרות, און ער האט עס מזכיר געווען אין א בריוו פאר'ן דברי חיים, ווי ער ליידט, דער דברי חיים האט אים משיב געווען א בריוו מיט דברי חיזוק, דער אויבערשטער וועט העלפן, נאכדעם האט ער מסיים געווען דעם בריוו 'נ.ב. [נכתב בצידו] כמדומה לי שכבר מת המסור, והנני בזה ידירו ומחותנ...'

און טאקע אין דעם מאג וואס דער דברי חיים האט דאס געשריבן האט יענער געהאט זיין סוף, און ווען דער דזשיקובער רב האט באקומען דעם בריוו זעהט ער ווי דאס איז א התחזקות בריוו, און נאכדעם שרייבט ער 'כמדומה לי

3

עיי' בס' דמשק אליעזר-דזיקוב (עמ' ק"ח) שהמעשה היה בפר' אחרי כשהרה"ק מדזיקוב היה בצאנו, וכ"כ בס' י"ג אורות (ה"א).

אך עיי' בס' דרכי חיים ושלום (עמ' ר"א) שהגה"ק ממנוקאטש ז"ל סיפר עובדא ענין זה כשהמהר"א מדזיקוב ז"ל נפגש עם מרן הק' מצאנו ז"ל ברימונו לקראת הילולת הרמ"מ מרימונו, עיי"ש עוד פרטים ושינויים.

4

ויש לציין שהיה בידידות גדולה עם הרה"ק מצאנו ז"ל והרבה פעמים ביקר בדזיקוב, וכן חתונתו של הרה"ק רבי נפתלי חיים בן הרה"ק מדזיקוב עם בתו של הגה"צ רבי משה אונגאר חתן מרן הק' מצאנו גם התקיים בדזיקוב, כיון שהרה"ק ר"א מדזיקוב ז"ל לא היה בקו הבריות.

ועיין בס' החכמה מאין (עמ' מ"ה) מציין שהרה"ק ר"א מדזיקוב ז"ל השתדך עם הרה"ק מצאנו ז"ל שמונה פעמים בהיים חיותם, וזוה אפשר להוכיח גודל ידידותם של שני המאורות הגדולים, ועיי"ש שמפרט אותם.

ועיין בס' ברוך שאמר (עמ' ש"ט) שהרה"ק מדזיקוב ז"ל היה נוסע למרחצאות בעיר אינוויטץ ועל אב הדרך היה נכנס לקבל פני הרה"ק מצאנו ז"ל, וע"ש מתאר השבתות שהרה"ק מדזיקוב ז"ל נפגש עם הרה"ק מצאנו ז"ל.

שכבר מת המסור, און טאקע אין יענעם מאג האט ער געהאט זיין סוף, איז ווען ער האט זיך געטראפן מיט אים, האט ער געזאגט פאר'ן דברי חיים 'מחותן, דאס איז אפן רוח הקודש'.... האט ער אים געזאגט 'ניין, ס'איז נישט קיין רוח הקודש, נאר כ'האב געזעהן אז דער מחותן האט געשריבן א בריוו, און ער איז זייער בצער, האב איך אפגעשריבן א התחזקות בריוו, ווייל כ'האב זיך שטארק משתתף געווען בצער, אבער ווען כ'האב אונטער געשריבן דעם בריוו האב איך גלייך געשפירט א פארליכטערונג, האב איך פון דעם פארשטאנען אז דער מסור איז געשטארבן...'

הארמו"ר מקאסוב: עס איז דא עפעס א מעשה פון א לינת לילה, וואס דער דברי חיים איז געווען ביים רבי אליעזר'ל דזשיקובער א לינת לילה, און ער האט נישט געלאזט מאכן קיין סעודה פאר אים ווייל ער איז געווען אזוי מיד, און רבי אליעזר'ל דזשיקובער איז אויפגעשטאנען אינדערפרי, האט ער געהערט ווי דער דברי חיים זאגט 'אחד', שפעטער ווען ער קומט ארויס, זאגט אים רבי אליעזר'ל דזשיקובער, דער מחותן האט געזאגט ער איז מיד, פארוואס איז דער מחותן נישט איינגעשלאפן? וואס איז געשעהן דא? זאגט ער, וואס זאל איך מוהן, כ'האב אנגעפאנגען צו זאגן 'שמע ישראל', און כ'האב אנגעהויבן צו בלאנדזשען און צו בלאנדזשען כ'האב נישט געקענט ארויס בלאנדזשען, ענדליך ענדליך ביז כ'האב געזאגט דעם 'אחד', איז דער זייגער שוין געווען אינדערפרי.⁵

5

ונעתיק את הסיפור כפי שמונב בס' דמשק אליעזר-מדזיקוב (עמ' ק"ח): באחת מנסיעותיו של הרה"ק מצאנו אל רבינו (מדזיקוב) נתעכב על סעודת ברית מילה באחד הכפרים באמצע הדרך, בעל הברית שמח לקראת אורחו הגדול שנודמן לו, והוציא לכבודו ממתתפו קנקן יין ישן נושן ביותר, והזהיר כי אין לשתות ממנה כי אם מעט להיותה חזק ומשכר מאד, אבל מרן מצאנו ז"ל שתה כוס אחר כוס ולא שעה לאזהרותו של בעה"ב ולהפצרת מקורביו עד שכלה היין שבקנקן, שוב ביקש האיש ממנו היות ושתה הרבה יין שלא יסע תיכף לדזיקוב, כי במצב כזה מסוכן לנסוע אלא ינוח תחלה, מרן מצאנו ז"ל לא הטח אונז לו ונסע מיד, אך בהגיעם העירה פנה תחלה להאכסניא שלו, כי הרגיש חולשה מכה שתית היין והיה קשה עליו לילך מיד לבית רבינו כדרכו בקודש תמיד, ושלח את משמשו לרבינו להתנצל לפניו שקשה לבוא אליו תיכף, לפי ששתה יין ישן בסעודת ברית מילה.

כששמע רבינו את הדברים קם והלך לקראת מרן מצאנו ז"ל, אחרי כן הלכו יחד לבית רבינו, וביקש מרבינו שיקצר בוועטשערע (ארוחות הערב)

רבינו: דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען א גרויסער צאנזער חסיד, איז ער געווען אמאל דעם הייליגן נאכט (ליל כל נדרי) ער מיטן בארדיובער רב זענען געשטאנען אונטערן פענסטער פונעם צאנזער רב, זיי האבן געוואלט זעהן דעם דברי היים'ס התנהגות, זיי האבן זיך געהאנגען אויף די פענסטער'ס א גאנצע נאכט, האבן זיי געהערט ווי דער דברי היים זאגט: 'אויף א בעל תפילה שמיים אין שולחן ערוך (פי תרי"ט סעיף ו') אז ער זאל שלאפן [בליל יום הכיפורים], ממילא איך בין דאך א בעל תפילה, וויל איך זיך גיין לייגן, און האט געהייסן פאר'ן משמש זאל צוגרייטן דעם געלעגער, ווייל ער גייט זיך לייגן, און אז מ'דארף גיין שלאפן, דארף מען לייגען קריאת שמע, האט דער קדושת יו"ט דערציילט אז דער דברי היים האט אזוי לאנג מאריך געווען ביי 'אחד', און דאס האט געדויערט עד אור הבוקר... נו שוין יעצט דארף מען זיך שוין גיין גרייטן צום דאווענען...

הארמו"ר מקאסוב: דער קדושת ציון האט געפלעגט דערציילן אז דער צאנזער רב האט געהאט עפעס א ספר פון עמיצן אויף שמונה עשרה, ער האט נישט געלאזט קיינעם קוקן דערין, איז געווען איינער וואס ס'איז אים געווען אינטערסאנט וואס דארט שטייט, איז ווען דער צאנזער רב איז ארויס האט ער געגעבן א קוק, און דער צאנזער רב איז אריין געקומען און האט אים געפאקט. האט

ער געפרעגט, רבי, אזא ספר אויף שמונה עשרה ווען קען דאס דער רבי אינזין האבן? האט ער געזאגט, דאס קען מען אינזין האבן בסקירה אחת. האט ער צוגעלייגט אזוי, די צוויי מעשיות פלעגט ער צוזאם שטעלן, אז וואס האט ער שוין געקענט אינזין האבן א גאנצע נאכט...? בסקירה אחת גייט אזא גאנצן ספר, איז וואס גייט שוין א גאנצע נאכט, וואס קען מען שוין אינזין האבן א גאנצע נאכט.⁶

דאס זענען געווען שרפי מעלה.

וכיבד את רבינו בכרכת לחיים

הארמו"ר מקאסוב: איך ווייס דער רבי מוטשעט זיך ס'קאסט כוחות מקומט אריין דא.⁷ אבער ס'איז א הערליכער מוסד דא, לשם ולתפארת.

רבינו: יא, ברוך ה', מ'הערט פייגע גרים.

ובירכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן בריאות השלימות, א רפואה שלימה גמורה, אריכות ימים ושנים א שיבה טובה, ברכה והצלחה מיט אלעס גוטן, עד זקנה ושיבה זאל מען קענען דינען דעם באשעפער מיט הרחבת הדעת אהן עגמת נפש און אהן קיין יסורים.

הארמו"ר מקאסוב: אמן און א יישר כח פאר די חיזוק... והמברך יתברך.

ולויה את רבינו החוצה ונפרדו לשלום ברוב ידידות

6

אשר הכין לו כי רצונו לילך לישון בשעה מוקדם, היות שמרגיש חולשה יתירה ואסיפת הכוחות, הם מיהרו לגמור הסעודה, והזמינו רבינו שילון אצלו וישלח את משמטו ללון בהאכסניא והסכים לזה ופנה מרן מצאנו לישון בחדר שהוכן לו.

ויהי באשמורת הבוקר חזר המשמש לבית רבינו, וירא המשמש את רבינו עומד סמוך להדרו של מרן מצאנו מבחון, ורמז לו מרחוק שיעמוד ולא יכנס בפנים, ורבינו היה עומד ומקשיב כל הלילה איך מרן מצאנו ז"ל צועק בקול רם הפסוק הראשון של קריאת שמע, אמר רבינו אל המשמש, ודאי אתה חושב שזהו קריאת שמע של שחרית, לא כן אלא אמר התחיל לקרוא קר"ש שעל המטה, ועדיין עומד בפסוק שמע ישראל, לאחר מכן ישן מרן מצאנו כהצי שעה עד שהתעורר משנתו.

למחרתו שאל רבינו את מרן מצאנו ז"ל פשר דבר, השיב לו כמתנצל מה אומר למחות, הייתי עייף ויגע עד מאד וכשהתחלתי לקרוא קריאת שמע בין איך געקראכען און געקראכען, ביז איך בין אינגאנצן פארקראכען.

והיה רבינו מפליא עבודתו הק' של מרן מצאנו אחר שתיית יין חזק מה הי בכחו לעמוד שמונה שעות בקריאת שמע.

7

עיי' בספר רבינו הק' מצאנו (ח"א דף קצ"ה) שמביא מאת כ"ק אדמו"ר מבאבוב ז"ל הי"ד דלהרה"ק מצאנו ז"ל הי חבילות כתבים כתובים בכת"י המקובל בעל רזא מהימנא, שהכילו את המונות לשלשת ברכות הראשונות של שמונה עשרה, פעם בשעת הכושר דפדף הגבאי ר' משה יהושע בהכתבים כדי לראות מה אפשר לכון כ"כ בהשלשה ברכות, פתאום נכנס הרה"ק מצאנו ובראותו מדפדף בהכתבים, שאלו מה הוא מחפש, השיב לו ר' משה יהושע אני עומד ותמה אם בהג' ברכות יש לרבינו כ"כ הרבה מונות, הרי ישנם עוד ט"ו ברכות, ולפי חשבון הי צריך הרבי לעמוד בתפלה א יאר מיט א מיטוואך, התלהב רבינו וצעק, די גאלגאן הרי אנו מכוונים את הכל ברגע אחד. כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה סיים את שני סיפורים ואמר מעתה צא וחשוב, אם ברגע אחד בכוחו הי לכון כל כך הרבה מונות, הרי אין שיעור וחקר לכונת שלו במשך שמונה שעות.

רבינו שליט"א הטריה עצמו באותו היום לבוא מקרית יואל לפאר את מעמד החומש סעודה של מאות תלמידי ביתה א' שע"י מוסדותינו הק' בכארא פארק יצ"ו.

שמחת קישור החיתון של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א

החתן המופלג פרי עץ חיים הרב יואל טייטלבוים שליט"א

בן בנו הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א

רב קהל עצי חיים סיגוט וויליאמסבורג

חתן הגאון הצדיק אבד"ק בית אהרן שליט"א

עב"ג הכלה המהוללה ב"ק תחי'

בת הרה"צ רבי שלום הלבערשטאם שליט"א מבארדיוב-דאמבראוו

חתן הרה"צ האדמו"ר מנאסויד שליט"א

יום ג' פרשת עקב תשפ"ג לפ"ק

אב"ד סיגוט: זיי (די מחותנים) זענען אליין אייניקלעך פון די גלאנץ מושפחה, רבי ברוך אברהם הלבערשטאם'ס רביצין איז געווען א גלאנץ.¹¹

המחותן: ידער ווייסער רבי האט מען אים גערופן, רבי אברהם יהושע העשיל גלאנץ.

רבינו: רבי ברוך אברהם איז געווען א שוואגער מיט ר' יוסף חיים [גלאנץ]?

המחותן: יא יא.

אב"ד סיגוט: זייער זיידע רבי הערשעלע [גלאנץ] איז געווען רב אין שינאווא.¹²

הנה"צ אב"ד סיגוט שליט"א הראה על האברך החשוב מוה"ר יהואל גלאנץ שליט"א

ואמר: ער איז א כהן, ער איז אן איידעם ביים מחותן, ער איז א ברודער מיט ר' יואל גלאנץ (נכד רבינו שליט"א) ער איז געווען דער שדכן.

א' הנוכחים: איינער האט מעורר געווען צי מי'מעג נוצן א שדכן א כהן?⁸

רבינו: אלס טובת הנאה אליינס טוט'יך א מחלוקת אין די פוסקים,⁹ אבער אז מי'באצאלט איז נישט קיין שאלה...¹⁰

דאין יבול למחול, א"כ יש לו איזה הנאה מן בשכר או אפילו בהנם לאדם השוכן שהוא חפץ לשימשו, ונהנה מזה ע"ב.

וכעין דמבארין את מעשה דרבינו תם (הומא בהגהות מרדכי גיטין רמז תס"א) שתלמידו כהן שימשו, וכשאלו אותו לבסוף, שתק ר"ת ולא השיב. ומבארים האחרונים דהיינו משום שמה שתלמידו שימשו היה משום רצונו לשמש את רבו הגדול ר"ת, וזה הוי לו הנאה גדולה וכתשלום שכר, ור"ת ברוב ענותנותו לא רצה לומר זאת על עצמו.

עכ"פ מתבאר במשנ"ב דההיתר דהט"ז הוא רק באופן שיש לו הנאה השווה בשכר, אבל הנאה בעלמא שאינה שוה תשלום שכר, זה לא התיר הט"ז, וכן משמע בשיורי ברכה, ע"ש.

10 כ"כ הסמ"ג (מ"ע סי' ע"ב) דהא דאסור להשתמש בכהן היינו דוקא בחינם, אבל כשמקבל הכהן שכר על שימוש מותר.

11 כי המחותן הרה"צ ר' שלו' האלברשטאם שליט"א בנו של הרה"צ רבי בערל האלברשטאם ז"ל מבארדיוב-אנטווערפן שהיה בנו של הרה"צ שלשלת היוחסין ר' ברוך אברהם האלברשטאם ז"ל מבארדיוב ואח"כ בנו יארק.

12 הגה"ק מוה"ר צבי הירש הכהן גלאנץ ז"ל שהיה מקודם אבד"ק שאראש-פאטאק וקערעסטיר במדינת אונגארין, ולבסוף מילא מקום חמיו הגה"ק בעל הארי' דבי עילאי ז"ל כאבד"ק שינאווא ושם מנו"כ.

8 הנפסק ברמ"א (או"ח סי' קפ"ה) שאסור להשתמש בכהן אפילו בזמן הזה, והמשתמש בכהן הרי הוא כמועל בהקדש, כדאיתא בירושלמי (ברית פ"ה) מנין שהמשתמש בכהונה מעל, רבי אחא בשם שמואל אמר כתיב (עזרא ה, כז) ואמרה אלהם [בעת שמסר עזרא לכהנים כסף וזהב וכלים לבית המקדש], אתם קודש לה' והכלים קודש ודרשינן, מה כלים המשתמש בהם מעל, אף המשתמש בכהנים מעל, ע"כ.

ועובר על מצות עשה דוקדשתו כמו שנאמר: וקדשתו כי את להם אלו קודש הוא מקריב והיו קודש, ואף עכשיו שאין לנו את הקרבת הקרבנות, מכל מקום הרי הוא בקדשתו עומד.

9 הדנה איכא מחלוקת ראשונים במצות וקדשתו אי מועיל מחילה, דהרמב"ם כתב בסהמ"צ דמצוה זו אינה בבחירת הכהן, אלא בעל כורחו דאפילו אם ימאנו לא נשמע להם, משום דהגדולה לה' היא, ועל כורחם נכבדם וגרוממם ונגשאם ונקדימם במדרגה ראשונה וקודמות.

אבל המהר"מ מורטנבורג חולק ע"ז, וסבר דהקדושה והכבוד של הכהנים היא כמ"ש בכתוב כמה פעמים 'כהונתכם' שהוא שלהם, ולכן יבילים למחול ולוותר על כבודם, ורק על האיסורים שאסרה התורה על הכהנים, כמו להטימאות למתים ולישא נשים האסורות להם, בזה ודאי אינן יבילים לוותר על מה שאסרה להם התורה, עיי"ש.

והטו"ז (פ"ח קפ"ה) פסק שבאופן שיש לו טובת הנאה משימוש מותר, אבל בלא הנאה אסור, ובמשנ"ב שם (פ"ק קע"ה) ביאר בדעת הט"ז דגם הנאה אין הכוונה להנאה בעלמא, אלא כעין תשלום שכר, ועל כן כתב

רבינו: ער ליגט אין שינאווא אינדרויסן פון אוהל. ער איז געווען אן איידעם ביים ארי' דבי עילאי.¹³

הגה"צ רב דביהמ"ד אבני צדק שליט"א, חרב"נ: ס'איז דא א תשובה אין השיב משה פאר רבי הערשעלע גלאנץ.

רבינו: יא, ס'איז דא עטליכע תשובות דארט.¹⁴

דאס רבנות פון ישמח משה אין שינאווא איז געגאנגען צו די משפחה.

דער ארי' דבי עילאי איז אויך געווען רב אין שינאווא (עד שנת תקפ"ה שעבר לוישניצא), און פון אים איז עס געגאנגען צום דעם רבי הערשעלע.

רב ביהמ"ד אבני צדק: תיכף נאכ'ן ישמח משה איז עס געגאנגען צום ארי' דבי עילאי?

רבינו: יא.

רצ"ה גלאנץ היה יחסן גדול בן אחר בן לרבן של ישראל בעל סמיכת חכמים ז"ל, ונכד הגה"ק רבי שמואל ז"ל מקאמינקא תלמיד הבעש"ט הק' ז"ל בעמח"ס שני המאורות, והיה חבר נאמן למרן הק' מצאנו ז"ל מעת הסתופפם בצל מרן הק' בעל זרע קודש מראפשיץ ז"ל, והיה מוחזק אצל צדיקים לכהן מיוחס.

רצ"ה גלאנץ היה אדם גדול מאד, ולו ג' תשובות ערוכות בשו"ת התם סופר (תאה"ע ח"א סי' ק"ז, וח"ב סי' ט"ז), בעוד שכיח ברבנות דק"ק פאטאק, ומרן החת"ס ז"ל מתארהו בתוארים גדולים: גברא רבא דהויא לכהנא רבא, תל תלפיות בקודש, עליות ע"ג עליות, ובתוך התשובה: "...מ"ש פר"מ ידידי הגאון נ"י ועוד, המעיין בתשובות הנ"ל יראה שמרן החת"ס מתחשב עם דעתו של רצ"ה, עיי"ש. - כיהן כאב"ד שינאווא עד שנסתלק ביום ג' אייר שנת תר"ח לפ"ק.

13

עיי' בספר תהלים 'אמרות טהורות' ששם מופיע הסכמה מרצ"ה גלאנץ ז"ל שנכתב בשנת תקצ"ד בעת שכיח כאבדק"ק שינאווא יצ"ו.

14

עיי' כמה תשובות שם בשו"ת השיב משה (סי' נ"ו, וסי' ע"ב, וסי' ק"א) וחז"ל מרן הישמח משה ז"ל כותב אליו בחיבה גדולה, וזה לשון קדשו (כסי' נ"ו): ...בתנאי מפורש שיסכים עמי אחד מגדולי המורים, ונתתי עיני בכבוד התני בעל נכדתי הרב הגאון מוהר"ר צבי הירש נ"י אב"ד בק"ק קערעסטיר.

ויש לציין שכמו כן נזכר בשו"ת ארי' דבי עילאי (סי' א, וסי' ה' וסי' ד) וכותב עליו תוארים מופלגים שם.

ועיין בספר רועה אבן ישראל מובא שלהרה"ק רבי איציקל מפשעווארסק ז"ל היה מכתב כתי"ק מהרה"ק השר שלו מבעלזא ז"ל בו נכתב תוארים גדולים ונפלאים על מהרצ"ה גלאנץ ז"ל, ומהם 'הגאון מופת הדור' ועוד, אבל הה"ק רבי איציקל לא זכר יותר מזה, כי המכתב נשרף בשריפה הגדולה אשר היה בפשעווארסק בשנת תר"ץ לפ"ק שנשרף אז ביתו והונח רח"ל.

אב"ד סיגוט: תר"ו איז שוין דער ארי' דבי עילאי נסתלק געווארן.

רבינו: ער איז נאך געווען נאכדעם רב אין ווישניצא (משנת תקפ"ה עד שנת תקצ"ז), און נאכדעם איז ער אריבער קיין בריגל, ער ליגט אין בריגל.

הגה"צ רב דביהמ"ד בית ברוך שליט"א: ער האט עפעס געזאגט דא בין איך נישט קיין רב און נישט קיין רבי, מירודפ'ט מיד', עפעס אזא מין מעשה זאגט מען אויפן ארי' דבי עילאי.

רבינו: דאס איז געווען אין ווישניצא, ס'איז א שווערע שטאט געווען ווישניצא, מ'האט געזאגט א דארט ליגט נישט קיין שום רב, ווייל קיין שום רב האט נישט אויסגעלעבט דארטן די יארן, יעדער איז אנמלאפן ערגעץ אנדערש.¹⁵

דער באבובער רב (הנה"ק רבי שלמה ז"ל) איז אויך געווען דארט רב אין ווישניצא, און ער האט שטארק צוזאם געליטן דארטן,¹⁶ האט ער זיי געזאגט, דא איז געווען דער ברוך מעס א רב, ער איז געווען קודם רב דארט, וואס איז געווען א גדול און איז נישט געווען א רבי, און מ'האט אים אויסגעטיילט צרות. נאכדעם איז געווען א רב וואס איז געווען מפורסם פאר א רבי (הרה"ק ר' צבי הירש הורוויץ ז"ל נכד הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג ז"ע), און נישט געווען באוואוסט פאר א גדול, און מ'האט אים אויסגעטיילט צרות, שפעטער איז געווען דער רב דער ארי' דבי עילאי, וואס איז געווען סיי א גדול און סיי א גרויסער רבי, און מ'האט אים אויסגעטיילט צרות. און איך - אזוי האט ער געזאגט אויף זיך - בין נישט קיין גאון און נישט קיין רבי, און וואס וויילט עמיץ פון מיר האבן...

15

עיי' בס' ארי שבחבורה (ח"ב פ"ד) מאמר ארוך בשם 'גבה טורא' שם מתואר גודל הרדיפות שהרה"ק הארי' דבי עילאי ז"ל סבל ממחלוקת גדולה עם ת"ח חסיד א' והרה"ק רבי שמעון מיערוסלאוו והרה"ק מצאנו והרה"ק רבי אשר מראפשיץ ז"ל ועוד צדיקים היו מעורבים בפרשה זו, עד שהארי' דבי עילאי הוכרח לברוח מהעיר מרוב רדיפות, עיי"ש באריכות כל הפרשה.

16

כן ידוע שפע"א שלה מכתב לא' וכתב מליצה בראש המכתב 'פה קורה פרשת ווישניצא'.

אב"ד סיגוט: זיי (המחות) זענען דאמבראווער אייניקלעך.

רבינו: בן אחר בן.

זיי זענען בארדיובער אייניקלעך, פון רבי משה'לע בארדיובער.

רב ביהמ"ד אבני צדק: ער איז געווען א זון פונעם גארליצער רב.

רבינו: יא, און א איידעם איז ער געווען ביים קרייזער רב.

רב ביהמ"ד אבני צדק: די דאמבראווער אייניקלעך הייסן 'אונגאר'.

רבינו: יא, ארגינעל זענען זיי אונגאר.

אב"ד סיגוט: אבער רבי ברוך אברהם האט זיך געטוישט צו הלבערשטאם.

ר' ברוך אברהם'ס פאטער האט געהייסן ר' נפתלי צבי, נאכ'ן ראפשיצער רב, ער האט זיך נאך יא גערופן אונגאר, אבער רבי ברוך אברהם האט זיך געטוישט.

המחות: ער האט זיך גערופן נאך די מאמע'ס נאמען.

רבינו: אזוי איז געווען. דער קירעלהאזער רב האט דאך אויך געהייסן וועגן דעם 'טייטלבוים'.¹⁷ ווייל זיין מאמע האט געהייסן טייטלבוים.

רב ביהמ"ד בית ברוך: ער האט זיך געטוישט פון 'מייער' אויף 'טייטלבוים'.

רבינו: ער האט זיך געמוזט רופן נאך די מאמע'ס זייט, מ'האט נישט געקענט התונה האבן אנדערש, ס'איז געווען פראבלעמען מיט די רעגירונג.

א' הנוכחים: רבי ברוך אברהם האט נאך געקענט רבי משה'לע בארדיובער?

המחות: ניין.

א' הנוכחים: מ'פארציילט עפעס א מעשה מיט א איד ר' משה פאשקעס, ער הייסט נאך רבי משה'לע בארדיובער, ער איז געבוירן געווארן דורך א מופת.

הגה"צ רבי יואל טייטלבוים ז"ל אבד"ק קירעלהאז חתן (מיו"ש) הגה"צ רבי חיים יצחק אייזיק הלבערשטאם ז"ל הי"ד אבד"ק סלאטפינא חתן מרן העצי חיים ז"ל. בן הגה"ק ר' חנוך העניך מייער ז"ל אבד"ק קערעצקי חתן מרן הקדושת יו"ט ז"ל, וחתנו בזו"ר של מרן הברך משה ז"ל, אשר שם אביו הי' 'מייער' בהיותו בן אחר בן של הרה"ק רבי העניך מאלעסק ז"ל, והחליף את שמו ל'טייטלבוים' ע"ש משפחת אמו ה"ה משפ' רבותינו הק' עצי התמרים ז"ל.

המחות: יא, ס'איז געווען א איד ר' משה פאשקעס פון וויען.

רבינו: יא, כ'האב אים געקענט.

המחות: האט ער פארציילט פארוואס ער הייסט 'משה', ווייל זיין מאמע האט צוגעהאלפן אין שטוב ביים בארדיובער רב, ביי רבי משה'לע בארדיובער. און ביי אירע חדשים האט זי זיך נישט גוט געפילט, איז ער געקומען אין הלום און געפרעגט וואס זי דארף, האט זי געזאגט אז זי דארף א ישועה, האט ער איר אנגעוואונטשן אז ס'זעט אלעס זיין גוט, און זי זאל א נאמען געבן 'משה', און דאס איז געווען דער ר' משה פאשקעס.

ער האט געהאט אריכות ימים.

רבינו: יא, ער איז געווען אן אלטער איד. כ'האב אים געקענט.

המחות: ער האט אליינס פארציילט די מעשה, ער האט עס געהערט פון זיין מאמע.

והראה לרבינו את ספר 'מבית אבותי ורבותי' זכרונות משל אביו הגה"צ ר' בערל ז"ל, ואמר: מיין פאטע האט געהאט געשריבן אביסל אויף אידיש, ברענגט ער דא אויך די מעשה, צום סוף האט ער דא דעם גאנצן יחוס.

רבינו עיין בה, ושאל: דאס האט אייער פאטער געשריבן?

המחות: יא.

א' הנוכחים: דאס זעהט אויס אפגעשריבן פון וואס ער האט גערעדט.

המחות: יא, ער האט עס אבער געשריבן, נאר ער האט געשריבן אזוי ווי ער רעדט.

רב ביהמ"ד אבני צדק: הייסט רבי משה פון אנטווערפן איז ענק א פעטער?

המחות: יא, פון באבוב.¹⁸

אב"ד סיגוט: רבי משה איז ממש יעצט נישט לאנג צוריק אוועק, קוים א יאר צוריק.

המחות: מיין זיידע רבי נפתלי הערש האט געדרוקט דעם דברי חיים, דעם צווייטן דרוק האט ער געדרוקט צוזאמען מיט זיין שווער.

הגאון הצדיק ר' משה אליקים בריעה הלבערשטאם ז"ל דומ"ץ ק"ק באבוב באנטווערפן יצ"ו, נלב"ע בחודש מנחם אב תשפ"ב לפ"ק.

רבינו: ס'שטייט אז דאס האט געדרוקט איינער 'שמואל האלבערשטאם בן הרב וגיסו נפתלי צבי אונגאר התן הרב'. ווייל רבי נפתלי צבי איז געווען אן איידעם ביים בארדיובער רב.

המחותן: רוב הגהות איז פונעם זיידן רבי נפתלי הערש.

רבינו: דער באבובער רב מיטן בארדיובער רב האבן געדרוקט דעם ערשטן מאל די תשובות דברי חיים. דער דברי חיים האט זיי געשיקט דרוקן די תשובות.¹⁹

דער דברי חיים האט זיי געזאגט אז זיי זאלן נישט משנה זיין נאר אויב ס'פעלט אויס, וואס זיי זעהן לצורך,²⁰ אבער זיי האבן עס נאר אריין געלייגט אין צאצא אריה, זיי האבן נישט ארויס גענומען דעם ארגינעלן לשון, נאר זיי האבן צוגעשטעלט כפי ראות עינם.²¹

רב ביהמ"ד אבני צדק: ער האט געזאגט אז אויב זיי זעהן לצורך זאלן זיי טוישן?

רבינו: יא, אזוי האט ער געזאגט.

19

ואגב, עיי' בס' פי צדיק (עמ' ר"ג) מביא: מכתב מ"ק אדמו"ר מהר"ל ליוזער ז"ל מפשעווארסק, וז"ל: הנה כמדומה ששמעתי זאת מחותני הה"צ שליט"א (ה"ה רבי איצקל ז"ל) ששמע מ"ק מורי ורבי הגה"ק מקאלאשיטין ז"ל הי"ד שרבינו הגדול מצאנו זיע"א צוה והזהיר לנכדו הגה"צ מהר"מ רב דבארדיוב ז"ל שכל זמן ההדפסה יהי נזהרים ממוגע נכרי שלא יגע נכרי בהכתב ובמה שמדפיסין, ואמר הרב מבארדיוב שדבר זה קיים הגם שהי' קשה לו, ע"כ.

20

כן כתבו נכדי הרה"ק מצאנו בעת ההדפסה השניה: ויען כי הדפסה הראשונה היה במהירות ושלא בכינתו... וגם כל אלה הרהבנו מנפשנו יען בעת מסר לנו אא"ו המחבר זללה"ה אמר לנו כי מרשה אותנו להגי' כפי שכלינו... ע"ש.

21

וזה לשון הרה"ק רבי שלמה מבאבוב והרה"ק רבי משה מבארדיוב ז"ל אשר נתמנו ע"י זקנים הק' מצאנו זי"ע לסדר ספרו, ומתבים בהדפסה ראשונה בזה"ל: - לאשר נמסר לנו מאת אא"ו הה"צ שליט"א הכתבים להדפיס פ"ק לבוב, ובעת ההגה"ה ראינו הרבה פעמים טעותים בהעתקה לדעתנו, גם הציונים והמראה מקומות נחסרו הרבה, ולאשר שלא הי' בכדי שילך ויבא לשאול בכל פעם את מרן א"א זקינו מו"ד שליט"א, גלל כן הוכרחנו לתקן כפי שכלינו, אך לא שנינו מהעתקה הנמסר לנו ורק את אשר הי' נראה לנו ליתר או לט"ס רשמנו בשני הצאי לבנה עגולה כזה (), ואת אשר הוספנו לעת הצורך רשמנו בין שני הצאי מרובעים כזה [] למען יראה המעיין ויבהר, עכ"ל.

המחותן: ער האט געזאגט מזאל גיין פרעגן רבי יוסף שאול, אויב מ'ווייל עפעס מזהן זאל מען עס איבער רעדן מיט רבי יוסף שאול.²²

רבינו: יא, מיטן לעמבערגער רב (בעל שואל ומשיב ז"ל), אין לעמבערג איז געווען די דרוקעריי, מ'האט נישט געקענט

22

עיין במבוא לספר דברי חיים מקוואות שב"ק האדמו"ר מהר"ש מבאבוב זצ"ל סיפר: קני כ"ק אדמו"ר מהר"ש זצ"ל עם שאר בשרו הגה"ק מהר"ם מבארדיוב זצ"ל למדו יחד שיעורים כסדרם אצל זקנם רבינו הגה"ק מצאנו זי"ע, והוא הטיל עליהם את מלאכת הקודש בסידור ספרו שאלות ותשובות דברי חיים, ומסירתו להדפסה, בית הדפוס שהיה מתאים למשימה זו היה בלעמבערג, והנטיעה מצאנו ללעמבערג היתה נסיעה ארוכה וקשה, ולכן שאלו את זקנם מה לעשות אם יראו באיזה מקום קושי בהבנת דבריו ויצטרכו לשנות את לשונו, האם ברשותם לשנותו או שאוסר עליהם לשנות ממטבע שטבע בטרם שידונו עמו על כך, ונימוקם עמם שאם יצטרכו לנסוע מלעמבערג לצאנו בכדי לשאול את פיו כל פעם שיהיה להם איזה קושי בהבנת דבריו, תתעכב העבודה למשך זמן רב שהם יבלו בשובם ובואם.

ענה להם זקני הגה"ק מצאנו: איך האב געהאט סייעתא דשמיא אין דעם וואס איך האב געזאגט, אזוי איז גוט, און עטס וועט נישט דארפן משנה זיין, נאר טאמער עטס וועט זעהן א נחיצות צו משנה זיין, זאלט עטס אריינגיין צום לעמבערגער רב, און אויף זיין הסכמה מעגט עטס משנה זיין.

וכך היה, הם נסעו שניהם יחדיו ללעמבערג ובאותם מקומות שראו שצריכים לשנות את לשונו, הלכו לשאול את השואל ומשיב, וסיפרו לו שכן ציזה זקנים שעפ"י הסכמתו מותר לשנות, והרב מלעמבערג ענה להם: מען זאל גארנישט משנה זיין, זיינע תשובות איז כדאי אז עמוצער פארשטייט נישט, זאל ער זיך מוטשען אזוי ווי אין א ראשון, עכ"ד.

23

עיין בס' י"ג אורות (ה"א עמ' כ"ד) שבעת הדפסת שו"ת דברי חיים נודמן הגאון בעל שואל ומשיב בבית הדפוס והביט בהכתבים, ענה ואמר לנכדי רבינו שנתעסקו בעבודת הדפוס ה"ה הגה"ק רבי משה מבארדיוב והגה"ק רבי שלמה מבאבוב, זקונכם מרמה אתכם, כי לפי האמת אינו רבי אלא גדול בתורה, הדרב מלעמבערג חשב דרבי המתעסק בעבודה וטרוד עם צרכי בני ישראל וכדומה אינו עוסק בעריכת תשובות עמוקות כאלו.

ויש לציין שבקובץ "כרם שלמה" (שנה א חוברת ו) נדפסו הגהותיו של הגאון ר' יוסף שאול זצ"ל מלבוב בה"מ שואל ומשיב על ס' דברי חיים להגה"ק מצאנו על שמות אנשים ונשים, שנעתקו מגיליון ספר דברי חיים שהיה נמצא באוצרו של הגה"צ ר' אהרן ארי' כ"ץ ז"ל, ונדפסו עתה שנית בתוך ס' דברי חיים על הגליון.

וכגון שבא' המקומות כתב הגה"ק מצאנו בדבר שם הינדא שהוא גנור מצירוף של שם הקדוש אדני' עיי"ש. וכתב עליו הגרי"ש ז"ל: "נפלאתי

ערגען אנדערש דרוקן. אין לעמבערג איז געווען די דרוק, דארט איז געווען די צענזור. מיכאפטי זיך נישט וואס איז געווען אמאל, מ'האט נישט געמארט דרוקן נאר אין לעמבערג.²⁴

רב ביהמ"ד בית ברוד: נישט דער דברי חיים האט געזאגט אז יעדע תשובה איז אויסגעארבעט על פי נגלה ונסתר?

רבינו: יא יא, די קינדער פונעם דברי חיים שרייבן אזוי אין זייער הקדמה.²⁵

דעם ייטב לב האט מען אויך געדרוקט אין לעמבערג. די תשובות אבני צדק האט מען דארט געדרוקט.

רב ביהמ"ד אבני צדק: מ'זאגט נאך אז דער דברי חיים האט געפרעגט רבי משה'לע בארדיובער וואס דער עולם זאגט צו די תשובות, צי ס'איז גוט צי ס'איז נישט גוט, ער וויל הערן וואס דער עולם זאגט...

המהות: אויף מקוואות איז עס געווען.²⁶

רבינו: דער דברי חיים האט זיי זייער שמארק מחבב געווען די צוויי אייניקלעך, דעם באבובער רב מיטן בארדיובער רב.

דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען א התן ביים בארדיובער רב, די כלה איז אוועק ל"ע. האט דער בארדיובער רב דעמאלס געזאגט, 'ס'שוהט מיר מער באנג אז ער פארלירט דעם התן ווי דאס וואס ער האט פארלוירן די כלה'.

רב ביהמ"ד אבני צדק: שידוכים איז דאך געווען קליינערהייט.

רבינו: א ודאי, ער איז געווארן א התן נאך אלץ יונגל. ווען דער זיידע (מירן העצי חיים ז"ל) איז א התן געווארן האט ער באקומען פונעם בארדיובער רב א זייגער אלס א התן מתנה, אזוי איז געווען דער מנהג, און די כלה איז דאך אוועק ל"ע.

יארן שפעטער איז דער סלאטפינער רב (הנה"צ ר' חיים יצחק אייזיק הלברשטאם הי"ד) א התן געווארן ביים זיידן דער עצי חיים, און ער איז געווען אן אייניקל פונעם בארדיובער רב (בן לבנו הרה"ק ר' יהושע מדאלינא ז"ל) - האט דער זיידע אים

מאד ע"ז דאך אפשר שיהי' שם נקבה על שם אדני", וחלילה חלילה לומר כן הם מלהזכיר".

וכתב שם האדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל לתרין דברי זקנו, והביא משאחז"ל כמסכת מגילה שבתיה בת פריעה נקראת יהודיה על שם שכפרה בע"ז, הדיינו על שמו של הקב"ה, ע"ש.

ויש לציין מה שכ' בהקדמה לשו"ת תפארת אדם (מהגה"צ משי"מפא ז"ל): ובעניי היה לי משא ומתן של הלכה פא"פ עם מרן בעל מנחת אלעזר זצ"ל והוא אמר לי שכתב שלא כדברי חיים, והוא לו נדפסה בשו"ת מנח"א ח"א סי' כ"ח, ואני ייבטתי לו כל הקושיות להצדיק דברי הגה"ק הדברי חיים וכתבתי זאת בקונטרס שלי וכו', ואח"כ בא אלי הדברי חיים בחלום ונתן לי תשובות הן ויישר כח על אשר ייבטתי דברי חיים מוקושי מנח"א הג"ל, ואמר לכל העולם דער יוד איז א תלמיד חכם וצריך לקרבו ואני ברכתי עליו ברכת שהחינו וכו'... עיי"ש באריכות.

ועיין בהסכמת הגה"צ רבי אלחנן האלפערין על הס' משנת הדברי חיים וכה כותב: זכרנו מימי ילדותי שמעתי מדו"ז הר"ר זאב וואלף ענגיל ז"ל מזורנא בעיניו ראה בין כתי"ר ספרי הג"ר יוסף ענגיל זלה"ה חיבור מיוחד ביאורים על הספה"ק דברי חיים שנאבד במלחמת השואה עם המון ספרי הרבים לדאבון לב כל שוחרי תושי'.

24

עיין בס' דברים ערבים (עמ' 173) שמביא סיפור נורא מא' מתלמידי הרה"ק הבני יששכר בשם יוסף טארלער שנתמנה לראש הצענואר בעיר לעמבערג, עיי"ש.

25

בני מרן הק' מצאנו ז"ל כתבו כן בהקדמתם לספה"ק דברי חיים עה"ת: ...כי שמענו מפיו הקדוש שגם בפלפול ההלכות לא אמר שום דבר רק אשר יוצדק חידוש זה גם לפי קבלה ליחודים...

עיי' בדברי האדמו"ר הדברי שלמה מבאבוב זצ"ל בראש ספר שו"ת דברי חיים (ח"א שנת תש"ט)...הנה מקום אתי להזכיר ולהעיר מה ששמעתי מאדמו"ר זצ"ל הי"ד ז"ע שאמר קני הקדוש מבאבוב זע"ל להלומדים בעיר דזיקוב שבתשובות דברי חיים נחוץ ללמוד ולא כמו שמביטים בדברי אחרונים...

26

מנדע זה החיבור הק' נתן מרן הרה"ק ז"ל בחיים חיותו לבנו הרה"ק מגארליץ ז"ל ופקודתו חזקה עליו להפיצו על פני תבל והכמתו בחוץ תרונה, והדפיסו פעמיים להרוות צמאון נפשם של הרבים המשתוקקים לדבריו הק', ובהקדמתו מעיד: שמעתי בחבורת כמה אנשים מפי כ"ק אדמו"ר קודם פטירתו בעת חליו אמר בזה הלשון, אני נתן שבה והודי להשי"ת שיעתי ומצאתי וכוונתי החלפה לאמותה בהלכות גיטין ומקוואות בחיבורי זה, לדעתי כל המורה מתוך ספרי זה יפסוק כדת וכהלכה..."

אגב, מן הענין לציין שהספר דברי חיים על שמות גיטין ומקוואות נדפס בעיר זאלקאווא בשנת תרכ"ד, בהעלמת שם המחבר "מגודל ענותנותו ומטעם הכמוס עמו", כמ"ש כ' בניו ז"ל בהקדמה לספר דברי חיים עה"ת. ומרן הק' מצאנו מזכיר את ספרו בתשובותיו בסתמא, וכותב זכמבואר בספר דברי חיים, ובמקום אחר כותב וכבר בעה"ת העליתי בזה באיזה מקום כמה דברים נכונים..."

ועיי' בשו"ת משיב דבר להנצי"ב מוואלאזין (ח"ד סי' ע"ט): ומצאתי ספר חדש נקרא דברי חיים לא נתפרש מחברו ונדפס בואלקאווא... עכ"ל.

געגעבן אלס התן מתנה דעם זייגער וואס ער האט באקומען דעמאלס פון זיין זיידן דער בארדיובער רב.

דער קדושת יו"ט איז געווען זייער נאנט מיטן בארדיובער רב. ער איז אים געווען א פעטער.²⁷

די מעשה אין צאנז ווען ער איז געשטאנען די הייליגע נאכט אונטערן פענסטער א גאנצע נאכט, דאס איז געווען דער קדושת יו"ט מיטן בארדיובער רב.²⁸

רב ביהמ"ד אבני צדק: נישט מיט רבי משה יוסף? די וועלט פארציילט אז דאס איז געווען מיט רבי משה יוסף, ער האט זיך נישט געקענט האלטן...

רבינו: ניין, דאס איז געווען דער קדושת יו"ט מיטן בארדיובער רב.

רב ביהמ"ד אבני צדק: זעהט אויס אז מ'האט אויפגעטוישט רבי משה [בארדיובער] מיט רבי משה יוסף.

רבינו: איך האב עס אזוי געהערט פונעם מאטן, אז דאס איז געווען דער קדושת יו"ט מיטן בארדיובער רב.

רב ביהמ"ד בית ברוד: אבער די מעשה מיטן בלאזן אויף די קוגל, דאס איז יא געווען מיט רבי משה יוסף?

רבינו: ניין, דאס איז געווען מיטן קאלבסובער רב.

דער קאלבסובער רב האט דאס געזאגט אויף זיך, ער האט אליינס פארציילט די מעשה, אז זיי זענען געווען יונגעלייט און זיי זענען געווען אין צאנז, דער דברי חיים האט געגעסן

27

הגה"ק ר' משה הלבערשטאם מבארדיוב ז"ל הי' בנו של הגה"ק מגארליץ ז"ל בנו של מרן הדברי חיים ז"ל וחתן מרן הייטב לב ז"ל - נמצא שמרן הקדושת יו"ט ז"ל הי' דודו / גיסו של אביו ז"ל.

28

לתועלת המעינים נעתיק את הסיפור במילואו כפי שסיפר רבינו שליט"א בתוך שיחות כמה פעמים: - דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז געווען א גרויסער צאנזער חסיד, איז ער געווען אמאל דעם הייליגן נאכט (ליל כל הדי) ער מיטן בארדיובער רב זענען געשטאנען אונטערן פענסטער פונעם צאנזער רב, זיי האבן געוואלט זעהן דעם דברי חיים'ס התנהגות, זיי האבן זיך געהאנגען אויף די פענסטער'ס א גאנצע נאכט, האבן זיי געהערט ווי דער דברי חיים זאגט: 'אויף א בעל תפילה שטייט אין שולחן ערוך (סי' תרי"ט סעיף ו) אז ער זאל שלאפן [בליל יום הכיפורים], ממילא איך בין דאך א בעל תפילה, וויל איך זיך גיין לייגן, און האט געהייסן פאר'ן משמש זאל צוגרייטן דעם געלעגער, וויל ער גייט זיך לייגן, און אז מ'דארף גיין שלאפן, דארף מען ליינען קריאת שמע, האט דער קדושת יו"ט דערציילט אז דער דברי חיים האט אזוי לאנג מאריך געווען ביי 'אחד, און דאס האט געדויערט עד אור הבוקר... נו שוין יעצט דארף מען זיך שוין גיין גרייטן צום דאווענען....

אלע מאכלים זייער הייס,²⁹ ער האט געגעסן זופ, און ער האט אוועק גערוקט דעם שיסל, מ'האט אראפ געלייגט לעפלעך אויפן טיש און ער האט געכאפט א לעפל זופ און ער האט געכאפט א לעפל פון די זופ, יעדער האט גענומען, דער קדושת יו"ט האט עס גראד אריין געלייגט אין מויל אריין, ס'איז געווען זייער הייס, דער קאלבסובער רב האט גענומען און ער האט געבלאזן קודם, האט ער געזאגט אזוי - ער איז דאך געווען עלטער פונעם קדושת יו"ט - איך האב שוין דעמאלטס געזעהן אז ער וועט זיין רבי און נישט איך, אזוי האט ער געזאגט, איך בלאז פון מיך איך קען נישט זיין רבי, ער בלאזט נישט פון זיך ער וועט זיין רבי, דאס האט ער דעמאלטס געזאגט אויף זיך דעם ווערטל אז ער האט עס שוין דעמאלטס געזעהן.

אב"ד סיגוט: איך בין שוין איינמאל געווען אין קאלבסוב.

רבינו: ס'איז לכאורה נעבן ריישא, דארט דארף דאס צו זיין.

אב"ד סיגוט: יא, אבער ס'איז אהן א אוהל.

רבינו: ער איז אויך געווען א צאנזער חסיד, א גרויסער צאנזער חסיד, אזוי ווי דער קדושת יו"ט, זיי זענען געוואלדיגע צאנזער חסידים געווען.

אין קאלבסוב איז געווען א מחלוקת, ער איז געווען אן איידעם ביים אלטן קאלבסובער רב, ער האט געהייסן רבי יחיאל, ער איז געווען א זוהן פונעם רבי ר' אשר'ל (הרה"ק רבי אשר'ל מראפשיץ ז"ל), און דער רבי יחיאל איז יונגערדייט אוועק, האט מען אויפגענומען דעם איידעם רבי אברהם אהרן פאר רב דארט אין קאלבסוב. רבי יחיאל האט געהאט יונגע קינדער, ער האט איבער געלאזט א זוהן וואס איז נאך געווען א יונגל, האט מען אויפגענומען דעם איידעם ווייל דער זוהן איז געווען צי יונג, שפעטער ווען דער זוהן איז אונטער געוואקסן, האט ער געפאדערט דאס רכנות צוריק, אבער ער איז שוין געווען ביז יעצט, ממילא האט זיך געמאכט צוויי פארטייען אין שטאט און ס'איז געווארן א גרויסע מחלוקת, און דער קאלבסובער רב האט געהאט

29

עיון בס' מש"י (ח"ב בפרק ובהת בחיים) שרבינו הק' ז"ל סיפר שפעם לא חיממו כ"ב המאכלים להרה"ק מצאנז ז"ל, הקפיד ואמר: כסף מלוא העולם נכנס לביתי, והנינו מפוזר לצדקה, וכי לא מועילי בעד זה שבר מירחא שישאר אצלי כמה פרומות, שתוכלו לקנות עצים להסקה להחם לי המאכלים כדבעי, עיי"ש בנעם דבריו.

רבינו: יא, מ'קומט אפ מיט דעם. אזוי האט דער דברי חיים געזאגט. דאס איז א ישמח משה אין תהלים (תפלה למשה, מזמור כג, ו), אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, אז אויב מ'קומט אפ מיט רדיפות, איז ושבתני בבית ה' לאורך ימים, אז מ'האט אריכות ימים.

אב"ד סיגוט: יא, ס'איז א קליין שטיקל דארט, איין שורה... 'מי שיש לו מתנגדים מאריך ימים'.

רב ביהמ"ד אבני צדק: דער דברי חיים האט דאס געזאגט אויף מחלוקת.

רבינו: יא, אבער ער זאגט עס אויף 'ירדפוני' כל ימי חיי, מתנגדים, רדיפות.

רב ביהמ"ד בית ברוד: מ'האט גערעדט פון נעמען א לעפל פאר די זוף, ס'איז נישט געווען א מעשה ביים קדושת יו"ט מיטן שבט מיהודה מיט נאך א רב?

רבינו: דאס איז געווען אין פעסט, דער זיידע דער קדושת יו"ט איז אמאל געווען אין פעסט אויף א אסיפת הרבנים, און ס'איז געווען ראש חודש, האט ער געמאכט א סעודת ראש חודש אין די אכסניא, וואו ער איז איינגעשטאנען, איז ארויף געקומען צו די אכסניא דער דעמאלסדיגער סאטמארער רב, רבי יהודה גרינוואלד, און דער גראסווארדיניער רב, רבי משה הערש פוקס.

ביי די סעודה האט דער זיידע טועם געווען, און נאכדעם ווען ער האט אוועק גערוקט דעם טעלער, האט רבי משה הערש גענומען א גאפל און גענומען שיריים - זיי זענען געווען אשכנזישע רבנים - פרעגט דער סאטמאר רב פונעם גראסווארדיניער רב 'ממה נפשך זענט איר א חסיד דאן נעמט מיט די הענט, זענט איר נישט קיין חסיד צו וואס נעמט איר שיריים?!, האט דער זיידע דער קדושת יו"ט זיך אנגערופן 'איך וועל זאגן. פארוואס כאפט א חסיד שיריים מיט די הענט, איז דען נישט מענטשליכער צו נעמען א גאפל? נאר אויב א חסיד וועט ווארטן ביז ווען מ'וועט נעמען א גאפל, האט ער דאך מורא אז א צווייטער חסיד וועט אים אויסכאפן און ס'וועט אים נישט בלייבן, אבער דא האט ער נישט מורא געהאט אז דער סאטמארער רב וועט אים אויסכאפן...!

רבינו ערך הקבלת קנין עם החתן והכלה והמחותנים לגמור חשידוך, והכריו ברכת מזל טוב, וזימרו ניגוני שמחה

עגמת נפש, איז ער געווען אין צאנז און האט דערציילט פאר'ן דברי חיים וואס ער ליידט זיך אפ, האט אים דער הייליגער דברי חיים געזאגט 'א מחלוקת איז א סגולה אויף אריכות ימים', איז ער געבליבן אין קאלבסוב.³⁰

יארן שפעטער ווען דער קדושת יו"ט איז געווארן רב אין סיגוט - נאכ'ן ייטב לב'ים הסתלקות - האט דער קדושת יו"ט געהאט א גרויסן איינפלוס אין אונגארן אין די גאנצע מדינה, און דער רבי אברהם אהרן איז דאך געווען זיין עלטערער ברודער און איז געווען אין קאלבסוב אין גאליציע, קאלבסוב אליין איז א קליין שטעטל, און מיט א מחלוקה איז דאך נאך מער אום בע'טעמ'ט, האט אים דער קדושת יו"ט אמאל געזאגט 'פארוואס זיצסטו דארט אין גאליציע? קום קיין אונגארן און מ'וועל דיר פארשאפן א שיינ רבנות, וועסטו האבן מנוחה, און דו וועסט נאך האבן אפילו אידן וואס וועלן קומען צו פאהרן צו דיר אויף יום טוב'. האט ער געזאגט 'יא, אבער וואס וועט זיין מיט די ברכה פונעם הייליגן רב?!', אז דער הייליגער רב האט איהם געזאגט אז ס'איז א סגולה צו אריכות ימים, האט ער נישט געוואלט אוועק פארן פון קאלבסוב און ער האט מאקע מאריך ימים געווען, מער פון קדושת יו"ט. ער איז אלט געווען ע"ט ווען ער איז נסתלק געווארן. אמאל האט דאס געהייסן אריכות ימים.

רב ביהמ"ד אבני צדק: אינטערסאנט דער מקור פון דעם וואס דער דברי חיים האט געזאגט אז ס'איז א סגולה אויף אריכות ימים, איז אין ישמח משה.

עיי' בס' מראה אש (אות פ"א) שאותו רב שהמתנגדים רצו לקבלו כמרא דאתרא, נסע בשבת הראשון אל הרה"ק מצאנו זי"ע, ואמר שיען שבשבת הבאה רוצים בני קהילת קאלבסוב לקבלו בתור רב, ע"כ הגיע קודם להרה"ק כי רוצה שיכבדו אותו בעליה ויקראו אותו בתואר 'מורה מוריני, והרה"ק מצאנו שאל הרי יש שם הבן של הרב מסיגעט שהוא חתן הרב מקאלבסוב שנסתלק עתה, ענה שבנו של הרב מסיגעט אינו יכול ללמוד, ענה לו הרה"ק מצאנו 'אוי, ער קען נישט לערנען, וועט ער אויף דיר באווייזן אם לא תניחהו, ומספר - שכשהייטב לב הגיע לקאלבסוב ביום ה' זרקו באישון ליל אבנים דרך החלון, ובבוקר בעש"ק ברח הייט"ל עם בנו לראוואדוב לשהות אצל חתנו הרה"ק רבי משה'לי ראוואדובער זי"ע, והמתנגדים שתו לחיים עם הרב החדש בליל שב"ק, והרב הנ"ל עלה על יצועו ולא כם כי של"ח רח"ל, ובמוצאי ש"ק נסעו בני העיר עם עגלות לעיר ראוואדוב לבקש מחילה מהייט"ל ולקבל את בנו באהבה וברצון.

אים, רבי איציקל איז געווען אן איידעם ביי רבי בערעלע גלאנץ.

רבי בערעלע איז געווען אן זון פון רבי הערשעלע דעם ארי' דבי עילאים איידעם?

המחותן: ניין אן אייניקל, ער איז געווען א זון פון רבי יוסף חיים, וואס ער איז געווען א זון פון רבי הערשעלע.

רבינו בירך ושתה לחיים

ואיחל רבינו להחתן: לחיים, מול טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן דער זיווג זאל עולה יפה זיין, עס זאל זיין א קשר של קיימא און א בנין עדי עד, דער אויבערשטער זאל געבן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת און שמחה, ברכה והצלחה וכל טוב.

ואיחל רבינו לבנו אב"ד סיגוט שליט"א, אבי החתן: לחיים, מול טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן מיזאל פירן אונטער די חופה אין א גוטע שעה און א מזל'דיגע מיט א פרייליך הארץ, זעהן נחת דקדושה, דורות ישרים ומבורכים ביי אלע קינדער, מיזאל הערן ביי ענק בשורות טובות.

ואיחל רבינו להאדמו"ר מנאסויד שליט"א: לחיים מחותן, תענוג נחת ברכה והצלחה ביי אלע קינדער און אייניקלעך מיט געזונט און מיט אלעם גוטן.

ואיחל רבינו להמחותן אבי הכלה: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן, פירן אייער קינד אונטער די חופה אין א גוטע שעה און א מזל'דיגע, זיי זאלן אויפשטעלן לעכטיגע אידישע געבענשטמע דורות.

ואיחל רבינו לכל הנאספים

ואיחל רבינו להכלה: מול טוב, דער אויבערשטער זאל העלפן די חתן און די כלל זאלן אויפשטעלן א שיינע אידישע שטוב, מיט לעכטיגע אידישע דורות, דער אויבערשטער זאל געבן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת שמחה און פרייד, ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא אריכות ימים ושנים און אלע גוטע ענינים אלעמאל.

ואיחל רבינו ע"י הטעלעפאון למחותנו הגה"צ אבד"ק בית אהרן שליט"א: מול טוב מחותן, דער אויבערשטער זאל העלפן מיזאל אינאיינעם זעהן נחת דקדושה מיט שמחה און פרייד, און אזוי פון אלע קינדער און אייניקלעך, ס'זאל נתרבה ווערן אסאך שמחות, כל טוב.

וזמרו עוד ניגוני שמחה לכבוד המאורע

רבינו שאל את המחותן: ווי אזוי זענט איר א בעלזא אייניקל?

המחותן: אונז זעמיר אייניקלך דורך די גלאנץ משפחה. אבער מיינ שוויגער איז אויך א בעלזא אייניקל דורך שאין.

רבינו שאל את הותנו האדמו"ר מנאסויד שליט"א: איר זענט אן איידעם ביי ר' שלום [אייזיקאוויטש] [מרכיץ תורה במסודותינו הק' בומוסבי"ג רבות בשנים] ער איז אן איידעם געווען ביי רבי יאנקעלע משאקעווער,³¹ נישט אזוי?

האדמו"ר מנאסויד: יא, און ער איז געווען אן איידעם ביים שאצער רב [כ"ק האדמו"ר בעל דעת שלום משאין ז"ל].

רבינו: אהא, אזוי איז מען מאקע בעלזא אייניקלעך.³²

המחותן: אונז אליינס זעמיר בעלזא אייניקלעך דורך די גלאנץ משפחה, זיי זענען בעלזא אייניקלעך פון רבי יהודא זונדל, צוויי מאל.³³

רבי יהודא זונדל האט געהאט א טאכטער טויבא,³⁴ די באבע טויבאלע האט מען איר גערופן, זי איז געווען פון די עלטסטע בעלזא אייניקלעך, דער בעלזער רב [השר שלום] ז"ל ווען ס'איז געווען א חולה א אשה, אויב די רביצין איז נישט דארט געווען האט ער איר געהייסן אריינקומען מיט איר.

רב ביהמ"ד אבני צדק: רבי איציקל [כ"ק אדמו"ר מפשעווארסק ז"ל] איז אויך געווען א בעלזער אייניקל דורך

31

הגה"צ רבי יעקב הלברשטאם ז"ל מטשאקאווע בנו של כ"ק האדמו"ר רבי סיני הלברשטאם ז"ל מזימוראד נכד מרן הדברי חיים ז"ל.

32

כ"ק האדמו"ר בעל דעת שלום משאין ז"ל הי' בנו של הגה"ק רבי מרדכי יוסף משה סוליצער ז"ל חתן הגה"ק רבי נפתלי צבי מראדחוב ז"ל בנו של הגה"ק רבי איציקל מבראד ז"ל חתן הרה"ק השר שלום ז"ל.

33

בנו הרביעי של הגה"ק השר שלום מבעלזא זצ"ל. אחר פטירת אביו נתמנה לאבד"ק אוהאן, נפטר בשנת תרל"א לפ"ק.

34

היתה אשת הגה"צ ר' אברהם יהושע העשיל פרענקל-אשכנזי ז"ל מבוקארעסט. - הנה סדר היוחסין להרה"ק השר שלום מבעלזא ז"ל הוא משני ענפים, כי הרה"צ רבי אברהם יהושע העשיל גלאנץ ז"ל הנקרא לעיל הווייסער רבי, הי' בנו של רבי ישכר דוב ז"ל חתן הרבנות הצ' טויבא נכדת השר שלום ז"ל. והשנית כי הווייסער רבי הנ"ל הי' חתן הרה"צ ר' אלעזר אלימלך וואלדמאן ז"ל חתן הרה"צ ר' משולם זלמן פרענקל-אשכנזי ז"ל בן הרבנות הצ' טויבא נכדת השר שלום ז"ל.

חלק מהוצאות הגליון
נתנדב לעילוי נשמת

הרה"ח ר' משה יוחנן קליין ז"ל

בן הרב הגאון רבי מנחם זאב ז"ל
גלב"ע ט"ז אלול

הונצח ע"י

משפחת קליין שוחיו

ביום ב' פרשת כי תבא - י"א אלול
חל היארצייט

של הבתולה הצ' אסתר
בת מרן רבינו יואל ע"ה

והיות שלא הניחה זש"ק
נא להדליק נר וללמוד משניות לעילוי נשמתה

שיר וקו"ל תורה

מריחוק מקום וקירוב לבבינו, ברכת מזל טוב תטופנה שפתותינו, קדם ידידנו וידיד כל, על כל מכיריו נערץ ומהולל, ושמואל בקוראי שמו, טעמו ונימוקו עמו, הנה"ן הגדול מאחיו, יראת ה' חופף על פניו, דולה ומשקה מתורת רבותינו לאחרים, שבחו בפי ישראל, לשונו עט סופר במלאכתו, כה"ן שיפה דעתו, ידיו רב לו בתורה ובחסידות, איש האשכולות, לו יאתה לו התורה והברכה על עזרתו הנכונה, תמיד בכל עת ועונה, למען גליונינו המפורסם ברננה, ובמיוחד במדור "משולחן מלכים" להרוות צמאון עדת מי מנה, האי ניהו האי גברא רבא ויקירא, נודע לעזו ולתפארה, זכה לקירבה וחיבה יתירה אצל מרן רביה"ק בעל ברך משה זי"ע ולהבחלה"ח אצל מרן רבינו הגה"ק שליט"א

הרה"ג רבי

שמואל הכהן פרידמאן

שליט"א

אבר מערכת "קול התאחדותינו"

לרגל שמחת הכפולה בסימן טוב ובמזל טוב

אירוסי נכדתו הכלה החשובה תחי' למזו"ט בשעטו"מ

בת חתנו היקר הרה"ג ר' חיים יהושע הלוי גאלד שליט"א
אבד"ק ליאון בעיה"ת לעיקוואד יצ"ו

ואירוסי נכדו החשוב הבה"ח ני"ו למזו"ט בשעטו"מ

בן חתנו הרה"ג ר' יחזקאל שרגא שטיין שליט"א
מרכיז תורה בקרב ישיבתנו הק' בקרית יואל יצ"ו

ותחי נא ברכותינו עטרת לראשך, שמשמחה זו יושפע תמיד שמחות באהליך, ואך טוב וחסד ירדפוך, לאורך כל ימי חייך, ותזכה להמשיך בפעולותיך, ותמיד נספר תהילתך, וראה בנים לבניך, עוסקים בתורה ובמצוות כאוות נפשיך, ותמשיך בהרמת גליונינו, שופרה של קהילתנו, ויהי נועם ה' עלינו, ומעשה ידינו כוננה עלינו, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו, ומלכינו מרן רבינו הגה"ק שליט"א בראשיתנו, במהרה בימינו, אמן.

הזותמים למען שמו באהבה ובהודאה

מערכת "קול התאחדותנו"
בארה"ב

מערכת "קול התאחדותנו"
בארה"ק

סימן טוב ומזל טוב

